

KRES.

Leposloven in znanstven list.

Leto V.

V Celovci, 1. januarja 1885.

Štev. 1.

Arabela.

Roman. Spisala *Paolina Pajkova*.

Prvo poglavje.

Bilo je v jutro sejmskega dne v nekem mestu na Moravskem. Iz jasnega neba sijalo je toplo solnce meseca junija. Po ulicah je tekla voda; ceste so se bile namreč ravno poštropile, da se pogasi mestni prah. Po glavnih ulicah stale so po vrsti lesene bajte, pred njimi pa so kramarji jemali robo iz zabojev in jo polagali na ogled. H kramarjem je pristopalo polno kupecev. Med njimi se je videlo mnogo poljskih židov v dolgih suknjah, z visokimi klobuki, izpod katerih so jim viseli na levo in desno dolgi kodri. Poljski židi so na Moravskem navadne sejmske prikazni. Mestni postreščeki so hodili važno sem in tja čakajoč poziva. Šolska mladina, s knjigami pod pazuhami, hodila je po sejmu s počasnimi koraki, vsak trenotek ustavljač se in gledaje okoli sebe, dokler jih kaka brzo mimogredoča postava ne sune na stran.

Tú je kopica kmetov med seboj barantaje vpila; tam je druga kopa ljudij kričala in smejala se, ker se je zvrnil mesarski voziček, v kateri sta bila vprežena dva velika psa.

Tesne, postranske ulice so danes posebno dišale po žarkej zaseki. Vsakih dvajset korakov je namreč stalo pri oknu malo ognjišče, na katerem se je peklo meso na razprodajo. V teh ulicah so branjevci imeli svoje kraljestvo. Skoro pri vseh vratih visele so nove ali ponošene obleke, stari in novi čevlji in vsakovrstno blago. Todi je bila gneča največja, krik najhujši. Po glavnem trgu pa so se srečavali trgovci in pogovarjali se mimogredóč o cenah in kupčiji.

Med njimi zapazujemo dva trgovca v živahnem pogovoru. Eden je kazal kakih šestdeset, drugi kakih petindvajset let. Na obrazih obeh

bile so videti podobne črte, tako da je človek kmalu uganil, da sta oče in sin. Obeņa se je na prvi pogled poznalo, da sta židova.

Starejši, majhen, trebušen mož, temno-rujave kože, z rujavkasto lasuljo, ktera mu je vedno ležla na stran, z na pol skodranim že močno sivim podbradkom, z velikim napetim nosom, škilavimi očmi, katerih zvičajni pogled je bil neprijazen pod sivimi dolgimi obrvmi: ta mož je bil dobro, a nekoliko zanemarjeno oblečen. Ovratnik njegove suknje je bil vedno prašen; na sprednjem njenem delu pa mu je vedno manjkala kakšna gumba. Zavratna ruta, ki je bila nekđaj črna, a zdaj brez odločne barve, stala mu je po strani; klobuku pa se je poznalo, da je bil večkrat na deži. Na prstih obeh rok nosil je dragocene prstane, in debela zlata verižica mu je lesketala na ponošenem oprsniku.

Sin je bil nekoliko višje postave od očeta. Znaten mu je bil veliki nos sredi belo-rudečega lica. Črni, debeli, gosti kodrasti lasje kratko prizrezani, nizko čelo, pod katerim so žarele majhne oči, ki bi jim pa na pol zvitim, na pol milim človek prav ne zaupal; rudeče, debele ustnice, ki so se vedno držale na smeh ter kazale vrsto krasnih zob, majhne, jedva vidljive brkice in podbradek: to vse skupaj delalo je iz njega nekako zanimivega mladenča. Razven male briljantne igle sredi ovratnikovega vozla ni bilo videti na njem nobene zlatnine. Obleka pa je bila v vsakem oziru izbrana.

„Povém vam, oče,“ reče mlajši nekoliko nevoljen, „da me Arabela čisto nič ne mara. Ako mi vi ne pridete na pomoč, še predno postane polnoletna, ne bode mi tudi pozneje udana. Kje pa najdemo v našem mestu drugo devojko, ki bi mi sto tisoč prinesla za doto?“

„Ne tako silen, Samuel, ne tako silen!“ odgovori patetično stavec ter utakne počasi dva prsta v tobačnico, jemaje iz nje šnopovec, ter ga v dolgih potegljajih ponoslja. „Arabela dopolni — tá se ustavi in dvakrat zaporedoma glasno kihne — Arabela dopolnila je ravno pretekli teden dvaindvajseto leto. Zatorej mora zakonito še dve leti ostati pod mojim varstvom, ako se preje ne omoži. V teh dveh letih pa dobiš, ako se jej znaš le količkaj prikupiti, gotovo njeno nagnenje. Ali misliš, da se bode ona udala tvojemu prvemu nasmehu in ti takoj v žepe zasula svoje tisočake? K temu je preponosna in premodra. Ko bi se pa Arabela v ktereга mladenča zagledala, prepričan sem, da bi nje zadnja misel bile njegove materijalne razmere. Da se pa še do sedaj ni, to je moja in tvoje matere zasluga. Šest let si bil z doma, dragi Samuel; Hamburg te je v teh letih temeljito izučil trgovstva. Da pa tudi enkrat uživaš sad svojega uka in postaneš srečen, treba je, da zdaj praktično izvršuješ, česar si se naučil. A k temu podvzetju treba je velikega premoženja, moj sin! Žalibog, ljubi Samuel, da ti tvoj oče ne more toliko v roko dati, kolikor bi rad. Zato pa sem ti priskrbel bogato nevesto. Pridobi

si jo, in tvoja sreča je gotova. Ne trdi mi," nadaljuje on živahneje, ko vidi, da mu hoče Samuel nasprotovati, „da je to težavna naloga pri Arabelinem značaj! Treba je pameti in nekaj zvijačnosti, da premagaš njen ponos in razgreješ mrzlo njeno srce.“

„Ali rés mislite, oče, da je Arabela brezčutna?“ poprašuje nató Samuel z neko dvomljivostjo.

Starec zmaje dvoumno z ramami in nagubi obraz. Potém dene roko na Samuelovo ramo, upre vá-nj svoj škilavi pogled, tako da je med tem, ko je desno njegovo oko gledalo sinu v obraz, levo zrlo na njegove črevlje, in reče z nasmehom: „Ljubi Samuel, vse je lažje na svetu preiskavati in pretuhitati, kakor pa žensko srce. Ono spada po mojem mnenji k največjim uganjкам stvarjenja, ker je različno in raznovrstno, kolikor je žensk na svetu. — Da je Arabela brezčutna za vse, kar jo obdaje, vém gotovo; ali je pa tudi brezčutna v srčnih zadevah, to, moj dragi, pa bodi tvoja naloga preiskavati. Vsekako pa, ako bi ona ne bila sreče otrok, ne bila bi vredna niti enega moškega pogleda.“

„Ni res, oče," odvrne ognjeno Samuel. „Arabela ni lepa, ni prijazna, to je res; ali nekaj dostojnega, nekaj skoro bi rekel mamljivega skriva se pod njeno odurnostjo, ki pa upliva kakor magnet na okolico. Poleg tega pa je ona najbogatejša devotka v našem mestu. To se vé dela jo še bolj privabljivo.“

„In vendar je postala že dvaindvajsetletna, a nihče se ni vprašal do zdaj za njeno roko," pristavi starec malomarno in zeha.

„Čul sem," odvrne polglasno Samuel oziraje se okoli, ali njiju nihče ne posluša, „da v mestu nikdo ne vé, da je Arabelino premoženje tako veliko.“

Starec molči nekaj časa in migne zvijačno z očmi. Napósled se nagne k Samuelovemu ušesu in skoro šepetaje opomni: „Ali je treba vse na glas oklicavati? — Prav za prav Arabela še sama ne vé na tanko, koliko je po srečki dobila. Kakor véš," nadaljuje glasneje in porine z ного kamen na stran, ki je ležal na tlaku, „Arabela je bila jedva trileten otrok, ko je prišla k nam v hišo. Vse njeno imetje je ondaj obstajalo iz culice, v kateri so bile obleke in nekaj perila in pa ona srečka, ki jej je visela v svilo zavita okoli vratú. Slučajno smo našli srečko in slučajno tudi zvedeli leto pozneje, da je bila njena srečka vzdignena. Kar črez noč postala je iz uboge sirote ena najbogatejših devotk.“

„Čuden naključaj," mrmra Samuel zá-se. „Kaj ne, oče," reče potém glasneje, „da je ona moja sestričina?“

„Ah kaj; njeno sorodstvo z nami nima dosta pomeniti," odvrne hitro in nekako v zadregi starec. „Le preveč se za te reči ne brigaj, Samuel," pristavi nevoljen. „Vedi, da niso bili njeni roditelji mnogo

prida; zato pa je bila njegovemu otroku sreča mila. Meni, delavnemu, poštemu človeku, ki se mučim nad trideset let za blagor svoje rodbine, meni izpodleteti vsako početje. Zato pa bodi ti srečnejši od svojega očeta! Arabela mora na vsak način postati tvoja žena; kajti le po tej ženitvi utrdi se čast naše hiše.“ Tú obmolkne ter začne jezno pihati pred se.

„Ali ste res v denarnih zadregah, oče?“ popraša je plaho Samuel.

„No, da! čemu bi ti tajil? Nekako tesno se nam godi z denarjem.“ bil je njegov malomarni odgovor. „Tvoje šestletno bivanje v Hamburgu stalo nas je tudi nekaj; nesrečne spekulacije, slaba kupčija in razkošno življenje, katero smo prisiljeni voditi —“

„Prisiljeni?“ pretrga mu Samuel začudjen besedo.

„Prisiljeni, dà, bebec ki si! Kdo pa boče beraču kaj zaupal? — Ali me umeješ?“

„Umejem vas,“ odgovori resno Samuel. „In ta razkošnost se pokriva s premoženjem Arab—“

„Ha, ha,“ nasmeje se starec, da ne more sin dalje govoriti. „Kako si bojazljiv! In ti hočeš postati trgovec s takim zajčjim srcem in tanko vestjo? — Ali ne pravim, da mora biti ona zatò tvoja žena? — Kaj me gledaš tako debelo?“

„Ako bi pa ona tega ne hotela, oče? Kaj potém?“ pristavi nekako prestrašen Samuel.

„Mora!“ bil je odločen odgovor. — „Ah,“ zakliče na enkrat starec iznenadjen, kažoč na starikavo žensko, ki je s polnim jerbasom nakupljene zelenjave proti njima šla; „ravno tam gre Waldekova kuharica. Moram z njo govoriti, Samuel, zavoljo praznega stanovanja v naši vili.“ To izreki zapusti z brzimi koraki sina, da bi dospel za kuharico.

Kuharica se je ravno ustavila, da baranta s kmetico za par piščet, ko se jej žid približa. Ta se jej poklanja, kakor da bi bila ona Waldekova gospa sama, in začne z dobrikujočim glasom: „Res lepa piščeta so, Julija, in dobro rejena, da jih takoj lahko zakolješ.“

„A, gospod Karpeles!“ oglaš se zdaj kuharica jedva ga pogledavši, potém pa dalje kupčuje.

Karpeles se nekolikokrat plašno ozre, ali ga ne opazuje kakov znaec; ko pa vidi, da se kuharica zá-nj nič ne zmeni, reče nevoljen pogledavši na uro: „Podvizaj se, Julija; poldeseti je že, in gospa te bodo zmerjali, ako predolgo izostaneš.“

„Joj mene, kako gospod zá-me skrbijo,“ odgovori kuharica porogljivo. „Tam dolé pa gospod Samuel na vas čakajo. Čemu se mudite z menoj?“

Reki porine piščeta siloma v jerbas, da začivkajo, dene si pletarček na roko, v drugej pa nosi krožnik nakupljenega okusnega sadja in se brzih korakov oddaljuje.

Debelušni Karpeles pa hiti za njo, skoro brez sape v eno mer govoréc: „Julika, drugo nadstropje v mojej vili je zopet prazno. Kaj, ko bi gospod doktor in milostljiva gospa hotela zopet biti naša stanovnika?“

„Kaj še, da bi nas zopet odposlali iz hiše kakor pred dvema letoma, kedar bi boljših stanovnikov dobili?“ posmehuje se kuharica.

„Ne, Julika, takrat je bila pomota. Kesala sva se potem, bridko kesala, jaz in moja ženka, moja Rebeka. Veš, oni sodnik je imel osem otrok, in kaj so nam ti paglavci škode delali, Bog izraelski! Veš, oni krasni steber za cvetlice, ki je stal sredi stopnic, podrli so ga takoj tretji dan. Mene je stal blizu sto goldinarjev, ker je bil pozlačen in —.“

„Že vém, gospod Karpeles,“ pretrga mu kuharica besedo. „Ali, ne zamerite, meni se mudí. Priporočam se.“

„Verjamem, verjamem, zlata Julija; pa še ni tako pozno. Deveta ura še ni bila; le poglej tam na zvonik! — In preproge, ki so bile potegnene po stopnicah in veži, prave perzijanske preproge, Julija, da je moja Rebeka z njimi grozno veselje imela —.“

„Ali, gospod, ne zadržujte me,“ huduje se Julija; „danes imamo goste.“

„Vem, vem,“ beseduje dalje žid. „V enem meseci, pravim, tako resnično, kakor je res, da zdaj s teboj govorim, v enem meseci bile so te preproge same cunjé.“

„Verjamem, obžalujem, gospod,“ reče raztreseno kuharica.

„Julika,“ nadaljuje s prosečim glasom, ko kuharica zopet podviza svoje korake; „novo svileno ruto dobiš od mene, in moja gospa se bode proti tebi velikodušno izkazala, ako prigovarjaš svojej milostljivej gospé, naj bi zopet v našej vili stanovali. — Na vrtu sem dal staviti klopi iz španjskega trstja in pesek po stezicah nasuti. Tvoja milostljiva je lahko celi dan na njem, uživa mir in dober zrak ter si ob enem prihrani obilo denarja za toiletto. Tam je ne bode nihče videl, in sprehaja se lahko v domačej obleki, kakor moja Rebeka. — Pa še nekaj, Julika,“ dostavi hitro in jo prime za obleko, ko vidi, da ona hoče v mesnico. „Gospa rada redi kuretino, kaj ne? — Dobro, ona sme kuretino rediti, kolikor je hoče. Na dvorišči poleg studenca, saj veš, kjer smo vedno drva imeli, zdaj je tam prazen prostor. Tam si naj milostljiva dá napraviti kurnik. In za to, Julija, ne bodo gospod doktor niti novčiča več plačevali, kakor poprej. Vse te ugodnosti zastonj, iz prijateljstva, iz same ustrezljivosti, iz spoštovanja, iz —.“

„Vse bom povedala gospé, gospod Karpeles; ničesar ne bom pozabila. A zdaj moram v mesnico; priporočam se.“ — In ona mu pokima v pozdrav ter hiti v mesnico.

Karpeles je bil s seboj zadovoljen. Vzame iz žepa ruto ter si obriše z njo potno čelo; odpne si suknjo in vračajoč se nazaj mrmrá sam pri

sebi: „Štiri sto forintov na leto mi nese najemnina za stanovanje v drugem nadstropji; jaz pa plačujem doktorju Waldeku štiristodvajset forintov na leto obrestij za posojilo. Ako pa je moj stanovnik, onih dvajset forintov mi mora popustiti. Kupčija bi ne bila slaba.“ Zadovoljen utakne ruto v žep, zapne si zopet suknjo in položivši križema roke na hrbet, izgubi se med množico.

Drugo poglavje.

Kako četrť ure od sredine mesta je prijazno predmestje, ki se pa močno razlikuje od drugih predmestij. Tu ni videti starijskih, umazanih hiš; tu niso kramarji in žganjarji domá; po ulici ne tekajo bosí, raztrgani otroci in zastradanih obrazov ni videti pri hišnih vratih. Lepa, široka, ravna cesta je obrobljena z gostim drevoredom iz visokih lip in kostanjev. Za tem drevoredom pa, na pol skrita, razteguje se dolga vrsta lepih vil. Pred vsako vidijo se skozi umetno železno ograjo cvetlične gredice, kolibice in razne naprave. Za vilami pa se vzdigujejo majhni grički, zarasteni s temnimi gozdiči.

Todi živijo same premožne rodbine, večinoma trgovske, in to po letu in nekoliko tudi po zimi. Posestniki takih vil imajo tudi svojo kočijo na razpolaganje, in tedaj jim tudi ne dela sitnobe majhna oddaljenost od mestnega osredja. Zató pa ne poznajo zaduhlosti ter uživajo sveži zrak.

Ena takih vil bila je lastnina nam že znanega žida Karpelesa. Karpelesova rodbina je bila ena najstarejših v mestu. Že od nekdaj ste se dve imenitni tamošnji tovarni, ena s suknom, druga s sladkorjem imenovali z isto firmo. Tudi več hiš je imelo istega gospodarja. A to je bilo pred kakimi štiridesetimi leti še za očeta starega Karpelesa. Zdaj je bilo drugače. Ker se je Karpelesovo premoženje razdelilo med več otrok, prodala se je ena tovarna. Gospodar ostale tovarne, Samuelov oče, pa si je iskal, ko je tovarno prevzel, sodružnika. Prejšnja firma glasila se je odslej na dvojno ime. Nekaj let pozneje pa je začel Karpeles tudi mestne svoje hiše prodajati. Edina vila, kjer je zdaj z rodbino stanoval, bila je še njegova. — Ljudje so z začetka debelo gledali te izpremembe in si marsikaj pripovedovali. Ali ker je potém Karpelesova rodbina še razkošnejše živela nego poprej, tolmačili so si stvar drugače. Menili so, da je zvijačni žid našel dobrega kupca in le zato hiše prodal. V resnici pa je bil v denarnih zadregah iz že navedenih uzrokov.

Karpeles je imel dva sina, Samuela, kterega že poznamo, in Davida, dvanajstletnega, malopridnega dečka. Imel pa je v hiši tudi rejenko,

Arabelo, hčer svoje rajnke polsestre, ktere preteklost pa je bila občna skrivnost.

Arabela ni ničesa vedela o svojih roditeljih. Ko je bila še mlajša, poprosila je večkrat teto, Karpelesovo ženo, naj jej kaj pové o njenih roditeljih. A vselej je dobivala le dvoumen odgovor. Pozneje ko je postala starejša, obnašala se je, kakor da bi jo čisto nič več ne mikalo poznati svoj rod. Na samem pa je čestokrat žalovala nad to skrivnostjo. Napósled pa začne iz posameznih odgovorov svojih rediteljev sklepati, da je ona nezakonski otrok. — Strah, da bi rés bila tako zapuščena, in dvom, da je morda vendar: ta negotovi sum uplival je zeló na njen značaj. Vzrastla je neprijazna, nezaupna, zamišljena, dasi je njeno srce bilo nagneno k prijaznosti in dobrotljivosti.

Če ravno je vedela, da je premožna, ni se prevzela. Mislila si je: ko bi bila revna, živela bi v stričevej hiši kot služkinja, prezirana, morda celó zaničevana, a menda bolj svobodno, kot sedaj. Ker me je pa sreča storila bogato, živim v obilosti, to je rés; prilizujejo se mi pa in laskajo le zató, da postanem njihova last.

Poznala je namen svojih rednikov. Vedela je, da je določena v nevesto bratrancu Samuelu. Proti bratrancu ni čutila ne zopernosti, ne nagnenja. Vedela je, da ima njen denar pri tej ženitvi prvi opravek, ne njena oseba. Zdelo se jej je pa vendar včasih, da jo Samuel bolj spoštuje od drugih. Toda njena že ukoreninjena nezaupnost k vsemu človeštvu zadušila je v njej to misel že takoj v trenutji, ko se je bila oglasila.

Na majhnem dvorišči vzadi za Karpelesovo vilo oglasi se neko vpitje. David, Karpelesov mlajši sin, kteremu je iz črnikavega obraza in temnih očij gledala hudobija, drži z eno roko majhnega petletnega vrtnarjevega fantička, z drugo pa udarja po njem.

„Boš dal žogo, pes kristjanski,“ vpil je in od jeze so se mu napenjale žile na čelu.

„Potém mi je več ne povrnete,“ bil je jokajočega fantička odgovor.

„In če je ne dam, kaj potém?“ odgovori David in tresé ubogega otroka. „Saj je žoga kupljena le z našim denarjem, da véš, vi ste berači; hrano in stanovanje vam le mi dajemo. Kje ima tvoja mati denar, da ga potratí za take reči?“

„Te mi niso kupili mati, ampak prinesel mi jo je sv. Miklavž, ker sem priden in lepo molim,“ kliče solzéc se nedolžni otrok in krčevito stiska žogico v pest.

„Bebec,“ smeji se hudobno David in ga vlačí za ušesi. „Boš dal, cigan? Sv. Miklavž praviš ti je žogo prinesel? — Véš kaj? Tvoja mati

nam je z vrta ukradla cvetlice, skrivoma jih prodala in z onim denarjem kupila ti je potém žogo.“

„Ni res, ni res, lažete,“ brani se jokaje deček.

„Da lažem? jaz lažem? — Ti capin se upaš tako z menoj govoriti?“ vpije srdito David, vrže otroka na tla, polasti se žoge in jo zažene z vso silo kviškoma, da pade slučajno skozi okno na hišno podstrešje.

„Tako,“ reče potém grohotaje. „Zdaj moli sv. Miklavža, da ti jo s podstrešja prinese nazaj.“

Obrne se, da bi zapustil dvorišče, a na enkrat se ustavi v zadregi. Mlada devojka, v priprostej obleki, s širokim vrtnim klobukom na glavi in šopek cvetlic v roki, stala je pred njim. Bila je Arabela.

Arabela ni bila znamenita prikazen. Visoke rasti, suhljasta, prosto oblečena, z vedno resnim obrazom, malobesedna, delala je utis bolj starikave, nego pa dvaindvajsetletne gospodične. Oči je navadno imela v tla obrnene, tako da ni nikdo prav vedel, kakoršne so barve. Smehljaja pa še ni nihče zapazil na njenih vedno stisnjenih ustnih. Ljubila je samoto in se izogibala kolikor mogoče ljudij. Njeni nagibi in mišljenja bili so uganjka njenej bližini; sploh se pa ni nihče razven Samuela brigal za njeno dušno življenje. Mnenje je bilo v občé tedaj, da je brezčutna in nevedna in da jo edino njen denar dela pozornosti vredno.

„Kaj si zopet storil, David?“ rekla je strogo Arabela; „zakaj se Lojzek joče?“

„Potrgal je na vrtu jagode in zato sem ga nekoliko stresel,“ bil je drzen odgovor.

„Kaj si pa zdaj kvišku vrgel?“ poprašuje dalje devojka z ostrejšim glasom.

„Zeleno jabelko,“ odgovori še drzneje David.

„Poberi se nesramnež s svojimi lažmi,“ reče Arabela z zaničevanjem in se obrne od njega. — Nató se približa vrtnarjevemu otroku, prime njegovo glavo med obe roki, zre mu v solzne oči in mu nežno šepeta: „David te je zopet udaril, kaj ne? — Ne joči, revček; po obedu ti prinesem iz mesta sladčico.“

Otrok se pomiri vsled Arabelinega ljubkovanja in jej pové, kako grdo je David ravnal z njim.

Arabela je bila ginena. „Tako žalostna bi bila tudi moja osoda v tej hiši, ako bi bila revna, kakor si ti,“ mislila si je pri sebi in je otroku lase s čela pogladila. A kmalu se premaga in nekako osorno pristavi: „Jaz pojdem na podstrešje in ti poiščem žogo. Ako je pa ne najdem, postavi nocój svoje črevlje na okno, in sv. Miklavž ti prinese še večjo žogo od prejšnje.“

Lojzku se ob tej obljubi lice razvedri, in on gleda pol v zadregi, pol hvaležno na šibko Arabelino postavo. Toda Arabelino lice postane resnobno, in kakor da bi njega več tam ne bilo, odide z dvorišča, ne da bi pogledala ga.

(Dalje pride.)

V célici.

Za mano zaprite se vrata tedaj,
Od sveta na vek me ločite!
Iz jasne kapèle stopila sedaj
V tihoto sem célice skrite.

Za méne tam zunaj še srca živé,
A móje za njé je umrlo!
Za méne tam zunaj kipé še željé, —
Na vek mi srce jih je strlo.

Tu torej samótno prebivala bom,
Brez glasa in boli in jada,
In morda v starósti še snivala bom,
Kar vzela mi dóba je mlada!

Naj bo mi! Ni sreča naklónjena vsem,
Kí živajo svetne daróve!
In taka jaz rožica sklónjena sem,
Kí mráz jej končál je svetóve!

Déjali so v zémľjo moj srčni zaklad, —
Naj déli pač méne bi bili!
In z njim oh! vložili so toliko nad
In srce so móje vložili!

Oj nežna ljubezen, oj bridka sladkóst,
Kakó sem te pila veséla!
Oj prve ljubézni radost in bridkóst,
Kakó sem živela in cvela! . . .

Naj bo mi, naj bo mi! Stopila sedaj
V tihoto sem célice skrite,
Za mano zaprite se vrata tedaj
Spomini in želje — molčite!

Le enkrat odprla se célica bo,
Ko bodem na veke zaspala,
Molitve slušala kapélica bo,
A jaz jih ne bodem slušala!

A. Funtek.

Sonet.

Domovje orlu so neba višine,
Mogočno tam se ziblje pod oblaki,
In kralja čuti se v nebeškem zraki,
Ponesno zre na žalostne nižine;

A milo v logu, kedar dan izgine,
Glasi slavulja petje se o mraki,
Ukanju, tožbi glasi so enaki,
Ljubezni peva slast in bolečine.

Enako orlu duh si mej ne stavi,
Svetove, veke hoče ti obseči
Po znanji hrepenéc, po večni slavi;

A mrzla te višava ne osreči,
S slavuljem revno naše srce pravi:
„Ljubezen, človek, je zaklad največi!“

Mirko.

KRES.

Leposloven in znanstven list.

Leto V.

V Celovec, 1. februarja 1885.

Štev. 2.

Arabela.

Roman. Spisala *Paolina Pajkova*.

Tretje poglavje.

Karpelesova žena je bila kakih petdeset let stara, majhna in debela, da se je komaj gibala. Bila je temne kože, črnih las, ki so pa zdaj že začeli nekoliko siveti, črnih, neprijaznih očij in velikih ust. Njeno lice je bilo polno bradavic, iz katerih so štrleli posamezni lasje. Kedar je govorila, kazala je vrsto velikih, umetnih zob. Njena obleka, vedno dragocena, bila je brezokusna, ker je najnovejše mode pretiravala. Ne dovolj, da je bil njen obraz grd, bil je tudi ostuden, ker ga je barvala in belila.

Karpelesovka sedi v obednici na nizkem naslonjači in ljubkuje kodravo glavo sina Davida, ktereга je bila k sebi nagnola.

„Praviš, da te je spodila in te osula s psovki, ta prikladnica? — Ah, da se jej ne morem maščevati, kakor bi rada; da sem celó prisiljena klanjati se jej in prilizovati! Pomozi mi Bog, da prenesem to bridko nadlogo, ktera me po nezasluznem skoro vsak dan zadeva.“ — In obrisala si je z ruto solzé, ktere so jej od jeze zalile oči.

„Toliko, da me ni udarila,“ pritožuje se David z umetnim vzdihljem in nasloni glavo materi na prsi.

Karpelesovka globoko vzdihne in gleda na pol preseče, na pol preteče v moža. Ta pa hodi z velikimi koraki gor in dol po obednici in hrusta košček kruha. Ker se pa on ne zmeni za njene poglede, zakriči Karpelesovka jezno ná-nj:

„Ali res nimaš tolažilne besede za svojega otroka? — Ali res moreš trpeti tako krivico? — Ali ti Arabelin denar več velja od najinega deteta?“

Karpeles nadaljuje po sobi svoj sprehod čakaje, da sluga odide, ki je pokrival mizo za obed. Potém pa reče malomarno: „Arabela ga je skregala, ker se je baje grdo zlagal.“

„In ti jej to verjameš?“ bil je razjarjen odgovor Karpelesovke. „Ne, Izidor; moj David, najin otrok se nikdar ne zlaže. Meni smeš to verjeti,“ dostavila je občutljivo in položila desnico na prsi.

Karpeles se zagrohoče in ukaže Davidu sobo zapustiti. Ko ta odide, ustavi se pred ženo in reče porogljivo:

„Kdo pa ti verjame, Rebeka, ako trdiš, da David ne laže? Ne bil bi on najin otrok, ko bi ti prav imela, da ne laže! Da ti resnico povém,“ nadaljuje resneje, „že tudi meni presedajo njegove večne laži. Ti si ga v svojej prenapetej ljubezni popolnoma popačila, Rebeka. Samuel mi je ljubši. Še danes sem se prepričal, da se je iz Hamburga mnogo boljši povrnil, kakor pa je tja šel. In dasi imam jaz za seboj marsikaj, kar bi rad, da bi se ne bilo nikdar zgodilo, veseli me vendar vedeti, da bi bili moji otroci boljši od mene. Da pa David ne bode boljši, to že lahko danes z gotovostjo trdim. — Kar pa zadeva tvoj srd na Arabelo, povem ti, da se premaguješ, ako nočeš sebi in celej rodbini škodovati. Poglej ta papir,“ nadaljuje vznemirjen, vzešči iz listnice pismo. „Vsi smo danes berači, ako nam ne pomaga Arabelin denar. Pa še nekaj,“ pristavi mirneje in utakne pismo v listnico. „Ravno sem ti hotel povedati, da mi danes pomagaš s svojo izgovornostjo, da se še danes Arabela zaroči s Samuelom. On mora jutre namesto mene po opravih odpotovati. Mogoče, da ga dva meseca ne bode nazaj. Za naše upnike pa je velike važnosti, da se po mestu širi novost, da sta Samuel in Arabela zaročenca; kajti — —. Kaj me tako razjarjeno gledaš, Rebeka?“ pretrga si Karpeles besedo, vidéč, da se žena od togote sem in tja meče po naslonjači in da se menjajo barve na njenem lici. „Ne vem ti druge pomoči. Sicer pa,“ nadaljuje, ko je zopet enkrat obhodil sobo, „trdi, kar hočeš, ali boljše neveste od Arabele vendar ni za Samuela.“

„Da, da, ko bi ona ne bila —, ko bi ona ne bila —,“ toguje z neko grozo Karpelesovka, a stavka ne konča. „O ti usmiljeni Bog,“ vzdihuje potém oči kvišku vzdignovši, „da ne veš druge pomoči, Izidor, da res ne veš!“

„Ne vem,“ reče on zamolklo, „ne vem; in ko bi mi kdo glavo vzal, ne vem ti pomagati. — A zdaj nehaj tugovati, nespametnica,“ zakliče jezen in jo strupeno pogleda. „Kdor je tako daleč zašel kakor midva, ta mora svoj pot nadaljevati, da si ohrani kožo. S kesanjem, z oponašanjem ali pa celó s sovraštvom do Arabele ni nič pomagano.“ — Nató umolkne in posluša.

Skozi zaprta vrata čuli so se lahki koraki.

„Arabela gre,“ zašepče žid svojej ženi. Potém jo neuljudno prime za roko in reče hitro in odurno: „Ali mi bodeš tudi sedaj pomagala, Rebeka?“

Žena mu s silo odtegne roko in odvrne s trepetajočim glasom: „Bom, nam na ljubo.“ — —

„Ali naj ukažem juho prinesiti na mizo, teta?“ popraša vstopivši Arabela in dene šopek, kterega je nosila v roki, v cvetlično posodo.

„Na Samuela še čakamo, ki pa vsak čas pride,“ odgovori Karpeles namesto svoje žene. Nató se približa Arabeli in reče pomi-ljujóč jo:

„Bleda si videti, ljuba Arabela; ali te zob še vedno muči?“

„Malenkost,“ odgovori mrzlo deklica, vzame neko knjigo in gleda vá-njo.

„Ali, Arabela,“ začne sedaj Karpelesovka z dobrikovalnim glasom, a pozna se jej, da jej ne prihaja iz srca. „Tvoja ponižnost presega vse meje. Kako si se danes zopet priprosto oblekla! Moje hišinje so vse bolj nališpane od tebe. Ljubka, na zvuhanjost ne sme človek nikdar pozabiti. In ti, s svojim velikim premoženjem, ti skopariš in se oblačiš kakor dekla.“

„Zato pa bode moj bodoči soprog tem večji zapravljivec,“ odgo-vori Arabela zbadljivo in zapre knjigo. „Sicer pa ne vem, teta, kaj vidite nedostojnega na mojej obleki. Ali sem morda umazana? Ali pa raztrgana, ali kaj?“

„Bog ne daj, Arabela, tako hudo nisem menila. Tvarina tvoje obleke je fina in dragocena, samo kroj je preveč priprost; in nekoliko nališpana bi morala obleka tudi biti,“ izgovarja se Karpelesovka.

„Vi veste, teta, da ljubim jaz od nekđaj priprostost, kakor ljubite vi nališpanost,“ odvrne Arabela porogljivo.

Karpelesovka se premaguje po teh besedah in reče prijazno: „Vem, da ljubiš čednost, Arabela, in spoštujem tvojo prijaznost. Menila sem samo, da bi se zdaj, ko je Samuel domá, njemu na ljubo nekoliko okra-sotila. Ženini radi občudujejo svoje neveste,“ končuje Karpelesovka z nekim prisiljenim glasom.

Mož jo pomenljivo pogleda, kakor da se jej hoče zahvaliti, da je enkrat odločno besedo izustila.

„Nisem še njegova nevesta,“ odgovori Arabela mračno in postane nekoliko bleda.

„Kar še ni, pa bode, hčerka moja,“ zakliče žid ves ljubezniv in jej potrka na ramo. „Dá, Arabela, jutre mora Samuel odpotovati in on noče oditi, predno mu ni dana tvoja beseda, po kterej že tako dolgo hrepeni. Le ti, Arabela, le ti si óna, ki zamore osrečiti našega Samuela; ti, s svojimi visokimi čednostmi, zlahtnim srcem, modrim umom — —.“

Arabela, ki je med Karpelesovim navdušenim besedovanjem vedno bolj bledela, pretrga mu besedo in reče nevoljno: „Čemu toliko besed, ko manjka vendar glavnega k tej zvezi. Vi veste, stric, da jaz ne ljubim svojega bratranca.“

„Pa zato on tem bolj tebe, moja draga,“ dostavi Karpelesovka z izpremenjenim licem; „in to zadostuje, da je zakon srečen.“

„Kaj pa je v zakonu tudi treba ljubezni,“ oglasi se zdaj Karpeles in se poredno nasmehne. „Poglavitna reč je, da sta zakonca enakih mislij, da se podpirata v podvzetjih in da se trudita oba za eden cilj: da se pomnoži premoženje in se tako pripravi v hišo ugodno, brezskrbno življenje. Kaj ti pomaga, Arabela, ves tvoj denar, ako ti nič ne nese? Ako ga izročiš možu, ki ga ne zna pomnožiti, temveč uživa samo njegove obresti, ali pa se celó loti kapitala samega? — Če pa postane Samuel tvoj mož, tvojih sto tisoč goldinarjev bode v kratkih letih, lahko si o tem prepričana, Arabela, narastlo na dve sto tisoč, ako ne na več. Dà, dà,“ nadaljuje živahno žid in krili z rokama, „samo v kupčiji ima denar veljavo, samo kupčija je oni skrivnostni vir, od koder se bogastvo po svetu raztaka. — Kaj ne, ljuba Rebeka,“ obrne se potém k svojej ženi in jo po lici pobožca, „tudi midva nisva nikdar drug drugega nadlegovala z ljubezenskimi vzdihljeji, a bila sva vendar vedno srečna.“

„Vedno, moj Izidor,“ odgovori umetno Karpelesovka. Ali ko je to izrekla, zamisli se vzdihujé na vsakdanje prepire s svojim možem.

Arabela je z zaničevalnimi pogledi poslušala ta pogovor. Nató pa reče z bridko porogljivostjo:

„Kakor vidim, snubi se moj denar, ne moja oseba. Ako je vama prav, odstopim vam polovico svojega premoženja, samo da mi pustite svobodo.“

Tihota nastane v sobi. Soproga si v zadregi menjata poglede. Znalo se je Karpelesovski, da jej je ta ponudba po godu, njenemu možu pa ne. A k sreči se vrata odpró, in Samuel vstopi.

„Ali je res, oče, da moram jutre zopet odpotovati, kakor mi je knjigovodja zdaj le povedal?“ poprašuje Samuel neprijetno iznenadjen.

„Rés, rés,“ pritrди starec. „In izostal bodeš, kakor sem izračunil, dva meseca. Opravila zahtevajo to.“

Samuel ga začudjen pogleduje. Škilave oči starca Karpelesa pa so se obračale na vse strani. Samuel ga razume in se takoj pomiri. Nató se vsedejo k mizi, in sluga streže z jedili.

Nekaj časa je vse tiho po sobi. Čuje se samo ropot krožnikov, nožev in vilic. Samuel in Arabela se komaj dotikata jedil, dočim jih Karpeles z največjim tekom použiva. Karpelesovka pa opazuje vsak košček, predno ga nese k ustom, in godrnja neprestano nad kuharico, ki ni baje obed po njenem okusu napravila.

„Zakaj ste tako tihi, otroci moji,“ začne veselo Karpeles in drgne pod mizo ob sinovo nogo v znamenje, naj kaj govori. „Saj ne bode ločitev večna, temveč le začasna.“

Samuel pogleda zmočen najprej očeta, kakor da se hoče s tem pogledom ohrabriti, potem pa se ozre na Arabelo in reče napósled bojzljivo:

„Ali rês, Arabela? Smem li upati, da se mi, ko se povrnem, izpolni že dolgo gojena želja, da te bom smel imenovati svojo?“

Beseda je bila izrečena. Samuel umolkne ter čaka skoro brez sape na odgovor. Karpelesovka začne nekoliko hitreje jesti; Karpeles pa ne more več od samega veselja, da je sin vendar enkrat izustil osodepolno vprašanje, mirno sedeti in gleda na uro, popravlja si lasuljo, natoči vina ter zre z nepopisljivo mehko na Arabelo. Toda Arabela molči ter lupi hruško mirno naprej. Karpeles pa vzdigne napósled kozarec vina, vstane in reče:

„Ali smem častitati novima zaročencema?“

„Arabela,“ zakliče Samuel že nevoljen, ker ga draži njeno molčanje. „ali nočeš izpolniti moje in roditeljev iskrene želje?“

Arabela maje z ramami, upre vá-nj svoje zelenkaste oči, iz katerih se je neizmerna srpost usula na Samuela, ter reče počasi:

„Ali je toliko potreben ta zakon?“

„Arabela,“ odvrne ognjeno Samuel, „jaz ljubim —.“

„Moj denar, to vem,“ pretrga mu s silo Arabela besedo in glas jej nekoliko trepeče.

„Ali, otroci moji,“ pristavi stari žid veselo, „vidva mi postajata mehka. V devetnajstem stoletji živimo, in vidva govorita o idealnej ljubezni! Ba, to je stvar za romane in ne za praktično življenje. Kaj ne, draga Arabela, da si ti od danes naprej Samuelova nevesta?“

„Dã sem,“ bil je zdaj odločen Arabelin odgovor. „Toda želim, da se ta poroka ne izvrši pred enim letom.“

Ko je Arabela to izrekla, približa se jej Samuel, da bi jej izkazal svoje veselje.

„Pusti to,“ odvrne odurno gospica in se ga brani. „Lahko sva prijatelja tudi brez tega.“ — Rekši mu poda roko v znamenje, da mu ni neprijazna.

Samuel seže hitro po njo ter jo poljubi, med tem pa zašepeče: „Tedad v enem letu, Arabela?“

„Čemu bi ponavljala?“ odgovori deklica s svarjajočim glasom. „Črez leto dnij, ako še bodeš istih mislij, spomni me dane besede.“

„Razžaljen odmakne se jej Samuel, Arabela pa zapusti takoj sobo. Stari žid si mane vesel roki ter vzklikne:

„Čast, hvala in zahvala tebi, o Bog, ki ne zapuščaš tega, ki ti zvesto služi! Dobro si se obnašal, Samuel,“ dostavi proti sinu; „sreča in božja milost naj te spremljata povsod, moj sin, ker si očetu odvalil kamen od srca. In tebi, Rebeka, tebi ne preti več revščina; naša hiša stoji zopet na trdnjej podlagi.“

Karpelesovka prikimava, a ne more prav deliti moževega veselja. Samuel pa se obnaša, kakor da ni čul očetovih besed, ter zre čemerno pred se.

Četrto poglavje.

Zdravnik Waldek je bil sedemdesetleten starec, priljubljen in spoštovan mestjan. Prakso je zavoljo bolehnosti opustil že pred desetimi leti. Ker je pa njegova rodbina obstajala iz soproge in edinega sina, zato so Waldekovi prav dobro, če tudi prosto živeli ob tem, kar so si bili prihranili.

Waldekova žena je bila priprosta, dobrosrčna gospá, ki je samo za moža in sina živela. V mestu je bila malo znana, ker ni v društvo zahajala; tem bolj so jo pa poznali mestni reveži. V jutro je hodila navadno k maši, a po maši na trg, kjer je sama nakupovala. To je bila nje vsakdanja zabava, brez ktere ni mogla živeti. Po večerih pa je navadno obiskavala ubožne rodbine, pri kterih so po moževem naznanilu revni bolniki prebivali.

Tako je ona zadovoljno živela skozi mnogo let; na enkrat pa se je morala odpovedati temu veselju. Vsled protina v desnej nogi bila je prisiljena domá ostajati. Le s težavo, s pomočjo palice in kuharice, podajala se je namreč še vsako nedeljo v crkev molit.

Njun sin, profesor Walter Waldek, bil je v tridesetem letu svoje starosti. Že v ranej mladosti resen in zamišljen, bil je z dušo in telesom udan uku. In kakor se je nekdam izogibal součencev ter se nikdar ne pridruževal njihovim igram, tako je tudi zdaj v moškej dobi živel kot samotarec.

Vse štiri stene njegove sobe, od stropa do tal, bile so zakrite s knjigami, ki so v predelih stale po vrstah. Njegova miza je bila polna rokopisov; med njimi pa je ležal kak ponošen ovratnik, kos starega kruha, na pol ugriznen sad in druga navlaka. Vsi stoli so bili pokriti s časopisi in brošurami; sploh nobeno pohištvo v sobi ni bilo prazno: vse je nosilo znak njegove učenosti.

Ta nered v sinovej sobi je bil trn v očeh gospé Waldekovej. Ona, ki ni trpela najmanjšega praška ali nereda v hiši, morala je molčati in dovoliti, da se je le enkrat v tednu pospravljala sinova soba. In še

tedaj smela je samo ona njegovo svetišče oprasiti in vselej se je morala dobro čuvati, da ni nehoté kake knjige ali kakega lista premaknola.

Walter, sicer dober sin, ki je ljubil in spoštoval mater, spozabil se je pa vendar ter se hudoval nad njo, ako je le košček papirja zavrgla, če ga ni bil on preje na vse strani pregledal.

Walter je bil tudi vegetarijanec, in to tako pretiran, da je začel zadnji čas rajši sam zá-se v svojej sobi obedovati in večerjati, kakor da bi gledal, kako si mati in oče, po njegovem mnenji sevéda, zastrupujeta življenje z mesenimi jedili. V učenosti pa je bil velika glava, in strmeči svet mu je prorokoval znamenito bodočnost.

Nekega popoldne sedela je gospa Waldekova pri oknu in pletla nogavice. Pri njenih nogah sloni mali psiček in dremlje. Na blazini pa leži stari Waldek, v prijetnem popoldanskem spanju prebavljuje svoj obed.

Soba je bila starinski napravljena. Vsaka podoba, vsak stol v njej dočakal je najmanje pol stoletja; a vse je bilo snažno, vse tako ugodno opravljeno, da se je vsakega, kdor je stopil v sobo, polastil prijeten čut miru in zadovoljnosti.

Waldekova gopá zdaj pa zdaj zameži in pokimava z glavo; a vsak čas se zopet predrami, začne z nova plesti in mrmra sama pri sebi: „Ne smem se udati spanju, sicer ne zatisnem po noči očesa.“

Ravno je zopet zamežala in njene roke so izpuštile pletenico v naročje, ko kuharica po prstih k njej pristopi in zašepeče: „Milostljiva gopá, žid Karpeles je prišel.“

„Kaj praviš, Julija? Karpeles je prišel?“ poprašuje gopá na pol še speča in si mane oči. „Glej, glej,“ začudi se ona. „Skoro bi bila rés zaspala. Ne, Julija, danes ne smeš žida odposlati. Prav, da je prišel. Vodi ga v sprejemnico in mu povej, da moj mož takoj pride.“

Nekaj minut pozneje prikaže se zdravnik Waldek v sprejemnici. Ker je Waldek iz temnejše sobe prišel v svetlejšo, ne more prav gledati in dela majhne oči. Redki, sivi lasje mu na enej strani glave po konci stojé, a ona polovica obraza, na kterej je ležal, bila je videti rudeča. Njegov obraz je bil temen in ne preveč prijazen, kakor je navadno pri ljudéh, če se jim krati sladko popoldansko spanje.

„Oprostite, tisočkrat oprostite, gospod doktor Waldek,“ izgovarja se Karpeles, ko sluti, da ni dobro došel, in dela globoke poklone. „Kakor vidim,“ nadaljuje obžalujé, „prebudil sem vas iz najboljšega spanja. Obžalujem, gospod doktor, jako obžalujem svojo neprevidnost. A zdelo se mi je nujno in potrebno naznaniti vam, da se je moj sin Samuel baš pred pol ure zaročil s sestričino Arabelo.“

„Častitam,“ odgovori Waldek nekoliko prijazneje in utakne roki v žep. „Danes je zapadla tudi vaša menjica s tisočimi goldinarji, gospod Karpeles; ali ste prišli, da poravnate to zadevo?“

„Vem, vem, prav dobro vem, gospod doktor. In sicer danes ob dvanajstih. O!“ nadaljuje s poudarkom, „na kaj takega ne sme pošten mož pozabiti. Ali Bogu bodi potoženo, da niso moji dolžniki ostali možbeseda, in zató tudi jaz vam nasproti ne morem popolnoma besede držati. Tri tisoč, dve sto petinštirideset goldinarjev in sedemdeset novcev bil bi moral danes moj blagajnik prejeti od dolžnikov; a dobil je jedva polovico tega. Zato sem samo štiri sto goldinarjev seboj vzal, ktere vam takoj izročam. Za onih šest sto bi pa prosil podaljšanja na eden mesec, samo na eden mesec! Tekom tega kratkega časa pa upam, da vam bodem mogel še nekaj starega dolga poplačati.

„Za Boga, gospod doktor,“ nadaljuje važno Karpeles ter si potrka na prsi, ko vidi, da Waldek sumljivo z glavo maje, rekóč: „Žid Izidor Karpeles je človek po božjej volji, in vse, kar je do zdaj še obetal, storil je tudi vselej.“

„Meni že večkrat ne,“ očita mu Waldek in se zamisli.

„Slučaji, nič kakor slučaj, gospod doktor, druga nič! Moja poštenost je pri tem čista kakor solnce. Pa saj bode takrat podaljšanje kratko. Samo eden mesec, le eden kratek mesec!“

„Žal mi je, v resnici žal,“ pretrga mu doktor besedo; „ali sedaj ne bode mogoče. Jaz potrebujem baš gotovega denarja za Walterja, mojega sina. Ali to nima pri naši stvari nič opraviti,“ pristavi resneje. „Kakor sem povedal, nujno potrebujem denarja; in tudi obresti za preteklo četrletje ste mi še na dolgu, prijatelj,“ končuje Waldek s svarjačim glasom.

„Dà, obresti — vem,“ pravi žid v zadregi in se za ušesom popraska. „Ali, gospod doktor, tako resnično, kakor tu stojim, hotel sem danes tudi to zadevo poravnati, ko bi bil dobil, kakor sem za gotovo upal, svojih tri tisoč, dve sto petinštirideset goldinarjev. Vidite, blagi gospod,“ nadaljuje z žalostnim obrazom in pobitim glasom, „kako včasih tudi poštenjak zabrede, da ne more pri najboljše volji izpolniti najsvetejše dolžnosti.

Tako sem se zanašal na ta denar, da bi bil stavil glavo, da ga danes dobim. Dà, kupčija, kupčija! ti usmiljeni Bog; to je nezanesljiva stvar na svetu, in dobiček, kterega nam ona prinaša, je sad neprestanih skrbij in hudih, brez spanja prebitih nočij.“ — Tú umolkne in zre zamišljeno v tla.

Waldek hodi gor in dol po sobi ter maje nezadovoljen z glavo.

„Gospod doktor,“ povzame zopet Karpeles besedo in se Waldeku prilizljivo bliža. „Kaj pa, ko bi hoteli k meni priti stanovat v drugo nadstropje moje vile? Imeli boste krasen razgled, kakor ga ni po celem mestu lepšega, in izvrsten zrak, svetlobo in mir. Stanovnina za celo leto

je zelo skromna primeroma velikim ugódnostnim, ki jih boste vi in vaša milostljiva soproga tam uživali. Ona bi znašala ravno toliko, kolikor sem vam jaz dolžen vsako leto za obresti, dasi je, odkritosrčno govoreč, stanovanje dvakrat toliko vredno. Ali s prijateljem, s tako izvrstnim prijateljem, kakor ste meni vi, ne gleda se tako na drobno. Moja žena nima sicer rada stanovnikov v hiši, ker nič ne nesejo in so nadležni; toda vas, vas, gospod doktor, imeti, štela bi si v čast. In potem bi tudi najine zadeve gledé obrestij bile poravnane, in ne imeli bi s tem nobenih sitnob več.“

„Nepričakovane zapreke,“ mrmra Waldek nevoljen in pomišlja.

„Le preveč si ne pomišljajte, gospod doktor. Kaj ne, da ste tedaj s prvim julijem moj stanovnik? — Že velja, le udarite,“ reče drzno žid in ponuja Waldeku svojo okroglo, tolsto roko. „Gledé onih šest sto goldinarjev pa,“ dostavi bolj ponižno, „zanašam se na vaše dobro srce, ki mi gotovo ne bode odrekalo majhne usluge. Saj velja podaljšanje najine menjice samo za eden mesec, za trideset kratkih dnij. Ne bili bi vsemu mestu znani, blagi, postrežljivi, pristrčni gospod Waldek, ko bi svojemu prijatelju to malenkost odrekli.“

„Pustite hvalisanje,“ odvrne doktor nestrpljivo, „in gledimo rajši, kako pridemo s stvarjo na čisto. Tedaj mislite rés, da mi morete v enem meseci doplatiti onih šest sto goldinarjev?“

„Dà, v enem meseci, gospod doktor, kakor sem že obetal. Bog me kaznuj, zadene naj me bolezen, ko bi se zlagal! Za Boga, to malenkost bode vendar premožna Karpelesova hiša mogla izplačati? — Ali sem vam že naznanil, gospod doktor, da dobi moj sin bogato Arabelo za ženo?“

„Vem, povedali ste že,“ odgovori Waldek vidno utrujen po židovem praznem govorjenji. „Toda, jaz ne vem, kaj ima opraviti premoženje vaše bodoče snabe z vašim dolgom do mene?“

„Kaj ima opraviti? — In vi še to vprašate?“ odvrne žid z zvitim nasmehom. „Da se naša hiša obogati za sto tisoč goldinarjev gotovega denarja, ali mislite rés, da je to brez pomena?“

„Dobro, dobro, to so reči, ki mene ne brigajo,“ odgovori malomarno doktor in vstane, da s tem židu pokaže, da ga ni volja dalje poslušati ga. „Pošljite mi čim preje novo menjico na šest sto goldinarjev. Zavoljo stanovanja pa vam ne vem v trenutji nič gotovega povedati. Posvetovati se hočem o tej zadevi še s soprogo prej.“

„Hvala, hvala, gospod doktor,“ odvrne Karpeles goreče in Waldeku roko ponuja. „Bog pravičnih vam stoterokrat povrni! Blagoslov nad vami, nad vašo gospo soprogo in učenim vašim sinom, gospodom profesorjem. Dà, vi ste mož, da malo takih. Svojo kri bi dal za vas, tako

sem ginen, tako vas častim!“ In govorčeh mahal je v enomer z rokami ter se neprestano klanjal.

Doktor je postajal tem hladneji, čim bolj je prihajal žid gorčeh. Natoh spremlja Karpelesa do vrat, kateri je skozi sobe hodčeh hvalil pohištvo, podobe, sploh vse, kar je srečalo njegovo okoh, ter se z mrzlim poklonom poslovi od njega.

Ko je Karpeles odšel, povrne se Waldek k svojej ženi v sobo. Ta pa je še na prejšnjem mestu sedela z nerazdružljivo jej pletenico in s psičkom, potrpežljivo čakajoh, da se povrne njen soprog.

„Imel si z židom zopet borbo, Fabijan,“ kliče mu ona skrbno nasproti, brž ko ga čuje priti. „Videti si razdražen. Moraš takoj piti mrzle vode s sladkorjem.“

Rekši vstane in podpirajoh se z levo roko ob palico, pripravlja mu z desnico pijače.

„Hvala, Lidija,“ zahvaljuje se Waldek prijazno; „nekoliko sem rēs nemiren. A bojim se zeloh, da žid ni poštenjak, kakor se kaže. Delal nam bode še veliko skrbij,“ končuje vzdihujoh.

„Da nisi mene ubogal, Fabijan, ko sem ti svetovala težko prihranjeni denar vložiti v hranilnico,“ toži gospa in mete z žličico po kozarci, da bi se sladkor stajal. „Koliko neprijetnostij bi se bili iznebili. Da resnico povem, nikdar mi ni bilo po godu, da ljudem denar posojuješ, tem manj pa židu, kteremu ni nikdar prav zaupati.“

„Zdaj pa zopet ne govoriš odkritosrčno, Lidija,“ odvrne Waldek smehljaje se. „Ti, vedno dobra, vedno enako radodarna proti kristjanskim revežem kakor židovskim, ti bi bila zaduja, ki bi popraševala kdaj, kakšne vere je oni, ki prosi kake usluge.“

„Na, pij, stavec; dobro ti bo storilo,“ reče žena nekako ginena, ker jo je mož hvalil, in mu ponuja pijačo. „Saj veš, da bi nič ne dejala, ko bi le Walter ravno sedaj ne potreboval denarja. Najin sin pa je vendar nama najbližji.“

„Walter je že preskrbljen za prvi čas,“ opomni doktor pomirjen in izpraznjuje v kratkih požirkih kupico. „Štiri sto goldinarjev mi je Karpeles ravno izročil. Ostalih šest sto pa mi je sveto obetal, da mi jih tekom enega meseca povrne. Toda obrestij mi noče plačati, obrestij, Lidija; temveč zahteva, naj bi vzeli v njegovej hiši prazno stanovanje; stanovnika bi znašala na leto ravno toliko, kolikor nam je obrestij za ves kapital dolžan. Kaj praviš k temu, Lidija?“

Žena se polagoma privleče do stola in se počasi ná-nj spusti. „Da se preselimo,“ bil je njen odgovor, „ako bode le Walterju stanovanje ugajalo. Saj veš, kako gleda on na svetlobo in čisti zrak. Se vé,“ nadaljuje pomilovalno in opazuje pri tem stopalo na nogavici, ali bode

dovolj dolgo za sina, „se vé da bomo pri tem imeli tudi izgubo; kajti mi ne potrebujemo tako prostornega stanovanja, kakor je Karpelesovo. Ali vendar rajši nekaj gotovega, kakor pa ti večni strahovi in opomini, da bi plačeval.“

„Tedad ti je prav, Lidija!“ pristavi starec vesel. „Bal sem se, da ti bode selitev sitna zavoljo svoje noge.“

„Da bi me le hujšega nikdar nič ne zadelo, kakor ta bolna noga, ljubi Fabijan,“ odgovori z nasmehom dobra gospa in možu roko pomoli. „Kaj misliš, možek, ali bo žid dovolil, da si dá Walter napraviti malo oknice v zid pri vzglavji svoje postelje?“ popraša nenadoma ona v skrbeh.

„Mislim, da se ne bode zoperstavljal,“ odgovori nekako dvomljivo Waldek. „Pa saj ne bi tega trebalo. Njemu prepustimo srednjo sobo, ki ima troja okna, in zraka bode imel dovolj v spalnici. Čemu potem zid prodirati?“

„Pusti mu to veselje, Fabijan, da le nič hudega ni,“ prosi ona. „Čemu bi ga dražili ter dajali prepiru povod? Vsak človek ima kakšno slabost, in da je Walter vegetarijanec, to je njegova, sicer pa jako nedolžna slabost.“

„Ko bi mu le kaj hasnila, saj bi nič ne dejal,“ odgovarja doktor; „a bojim se, da mu bode ona še škodljiva. Jaz sem postal sedemdesetleten mož, ne da sem spaval v prepihu in ne da bi se bil preživljal samo z zelenjavo in mlečnatimi jedili, kakor on. Ni čudo, da je pri tako slabej hrani bled in suh. — Ubogi moj Walter,“ dostavi žalostno in strese pomilovalno svojo sivo glavo, „ti ne boš dosegel starosti svojega očeta!“

„Človeško življenje je v božjih rokah, Fabijan,“ posvari ga žena, a pri tem si vendar obriše solzne oči. Tako jo je presunolo moževo prorokovanje. „Če je tudi Walter videti slab, pa je vendar dobrega zdravja, hvala Bogu,“ tolaži ga ona.

Dolgo sta se še zakonca med seboj pogovarjala. Vsaka njuna beseda pa se je vrtela okoli sinú; obema je bil vedno le on prva in zadnja misel. In tako je njima čas hitro in prijetno potekal.

(Dalje pride.)

KRES.

Leposloven in znanstven list.

Leto V.

V Celovci, 1. marca 1885.

Štev. 3.

Arabela.

Roman. Spisala Paolina Pajkova.

Peto poglavje.

Ko se je Arabela brž potém, ko je bila dala Samuelu besedo, povrnola v svojo sobo, začudila se je samej sebi, da ne občuti nič posebnega v tako važnem trenutji svojega življenja. Postala je nevesta, sama prav ne vedóč kako, a pri tem se ni čutila ne zadovoljno niti nasprotno; temveč ona brezčutnost, katero je vedno gojila za vse, kar je zadevalo njeno osebo, prevladala je tudi zdaj v njej. Sicer pa se ona ni spuščala v nobeno premišljevanje, kakor bi se bila vsaka druga devojka v njenem položaji. Kakor da bi se ne bilo z njo danes nič posebnega zgodilo, vsede se kakor navadno po obedu h glasoviru in je igrala. Ali kmalu se spomni obljube, katero je dala v jutro vrtnarjevemu Lojzeku, da mu hoče namreč žogo na podstrešji poiskati. Vstane torej in se takoj podá v skromno vrtnarjevo stanovanje.

„Roza,“ ogovori Arabela še mlado žensko, vrtnarico, Lojzekovo mater, ki je sedela na klopi pred hišo in trebila solato; „dajte mi ključ od podstrešja.“

„Vi, gospodična, da bi šli na podstrešje?!“ začudi se Roza z nekim nemiro.

„Kaj je pri tem čudnega?“ poprašuje Arabela. „Ako še nisem nikdar gore bila, pa hočem danes gor iti.“

„Ali gospodična,“ odvrne Roza v zadregi, „vaša milostljiva gospa teta so mi strogo prepovedali, da bi koga pustila na podstrešje.“

„Prepovedala? — Menda se bojé ognja?“ začudi se Arabela. „Ta prepoved pa vendar meni ne velja. Saj nimam ne goreče sveče niti žveplenk pri sebi.“

„Mislim, da veljá tudi vam njena prepoved,“ pristavi vrtnarica nekako boječe in njen obraz ovaja velik nemir.

Arabeli se lice stemní. „Roza, jaz sem postala danes Samuelova nevesta in s tem, mislim, pridobila sem si tudi nekaj več pravice v hiši. Jaz hočem imeti ključ, in vi mi ga torej v trenutji izročite,“ zapové strogo in ukazovalno deklica.

Roza prebledí, vstane in hiti v hišo. Kmalu potem se vrne z velikim šopkom ključev. Glas jej trepeče in roka se jej tresé. Med tem ko išče onega med ključi, ki je bil od podstrešja, pa reče:

„Prosim, gospodična, ali — ali gore straši . . .“

Arabela ne posluša nje zmedenega govorjenja, temveč seže hitro po ključ in reče mrzlo: „Ne bojte se zá-me.“ Rekši pa se obrne in odide.

Kmalu potém hodila je Arabela po prostornem podstrešji, ki je bilo po snažnosti in svetlobi priprostej sobani podobno. Imelo je strop in več okenc mu je dajalo svetlobo. V enem kotu ležala je cela vrsta praznih zabojev vseli velikostij; v drugem je stalo več kovčegov, ki so bili z belim zagrnjalom skrbno pokriti zavoljo prahu. Nekaj starega pohištva stalo je tu pa tam, med njim tudi prašna zibel. Arabela je med ropotijo iskala žogo.

Nekaj časa je iskaje tavalá sem in tja, pa vedno zastonj. Približa se zibeli in jo začudjena ogleduje. Ni se mogla spominjati, da bi jo bila kdaj videla v stričevem stanovanji. Spominjala se je pač, da je bratranca Davida videla kot dete v zibeli; toda ona zibel je bila pozlačena in s svilo odeta. Ali ta pa je iz prostega lesa.

Čudno milo postalo je Arabeli pri tem pogledu. Ta čút je bil v njej čisto nov. Zrla je nepremakljivo v zibel in nenadoma jo prešine misel: „Kaj, ko bi bila ta zibel kdaj tvoja?! Ko bi bila ti nekaj v njej ležala? In ko bi bilo to res, potém je morda tudi tvoja mati stala pri njej?“ — Prijetnost in neugodnost, oboje jo ob enem sprehaja pri teh mislih. Približa se z nekim češčenjem zibeli in pogleda milo v njo. Oguljena blazina je ležala v njej in majhna otroška srajčica, že močno rumena po zaležanju. In ravno pri tej srajčici bila je Lojzekova žoga!

Srce je jelo Arabeli močno plati, ko zagleda na srajčici drobni písmenki: A. T. — „To je brez dvombe moja srajčica,“ vzklikne ginena. „Toda kaj pomeni tá-le T?“ začudi se deklica, ko zagleda črki. „A je Arabela, ali T? Saj moj príimek je Karpeles, kakor se je moja mati klicala. Ali tá-le T mi kaže, da imam še drug príimek. Morda očetov?“ zašepeče sama pri sebi in srce jo zaboli. „Ah,“ vzdihne žalostno in poljubuje zibel; „jaz nisem, ne jaz nisem nezakonski otrok, kakor mi vedno moja roditelja dajeta razumeti, da bi bila. — Kaj je bilo to?“

zakliče nenadoma prestrašena in skoči kvišku. „Ali se ni nekdo v mojej bližini oglasil?!“

Plašno se ozre po podstrešji, a nikogar ne vidi. Na enkrat pa obledi in se zgrozi. Glasen, pretrgan smeh, kakor človeka, ki ni pri pameti, udari Arabeli na uho. Prva nje misel bila je zbežati, a ker je grohot takoj utihnil, pogleda še enkrat boječe okoli sebe. Toda zopet ničesar ne vidi. Nenadoma pa zašumi nekaj blizu njenih ušes. Kri jej zastane po žilah, tako je prestrašena in od groze zameži. A kmalu se zopet pomiri. Kajti glasno čvkanje peterih novorojenih lastovk, ki veselo pozdravljajo prihod dolgo pričakovane matere, prepriča jo, da je ono šumljanje pouzročila mati lastovica, ko je sčrčala mimo nje.

Ko zapazi one živalice, čuti se Arabela hrabrejšo, češ saj ni več sama na tem strašljivem podstrešji, saj je še nekaj živega poleg nje. Približa se gnezdju in gleda ginena, kako sedi stara lastovka preplašena in milo čvknajoč na svojem zarodu, da ga brani proti njej.

„Kaj je bilo zopet to?!“ zakliče kmalu potem Arabela, a sedaj bolj začudjena nego prestrašena. „Kdo pa stoka? — Usmiljeni Bog, tú na podstrešji je nekdo zaprt! — Kdo je?“ kliče ona glasno, in njene besede donijo po praznem prostoru.

Nihče ne dá odgovora; a neprestano se čujejo lalni stoki, enako globokemu vzdihovanju bolnega človeka. Arabelo zapusti popolnoma prejšnji strah.

„Tú je nekdo, ki potrebuje pomoči. Nekaka nesreča se je morala kdaj na strehi kje pripetiti,“ misli si ter hoče oditi, da naznani spodaj ta čudni dogodek.

A vrata se odpró, in vrtnarica se prikaže vsa bleda in preplašena.

„Roza, kaj je to?“ poprašuje v skrbih Arabela. „Čula sem pretrgano govorjenje, stokanje in smeh.“

„Hodite dol, gospodična; saj sem vam že prej povedala, da tú gore straši,“ odgovori Roza in se trese po životu.

Arabela jo pozorno pogleda. „Da bi strašilo? Pri belem dnevu strašilo?“ vpraša ona počasi s sumljivim obrazom. „Roza, vi ne pojedete od tod, dokler mi ne razložite te nganjke,“ pristavi odločno. „Vaša vest ni čista; to čitam z vašega obraza. Sam strah ne prevzema človeka tako, kakor ste zdaj vi plahi in prestrašeni.“

Roza gre k vratom in jih skrbno zapre; potem pa se vrže, pred Arabelo na kolena, povzdigne roki in govori jokaje: „Vse vam hočem odkriti, gospodična; saj si ne vem zdaj pomagati. A za Boga, ne ovažite me strogej teti; sicer nas izpodi od hiše in moj mož je zopet brez službe. Ah! in vi ne veste, kako je to bridko! . . . Saj ni nič hudega,“ nadaljuje ona vidéc, da jo Arabela z ostrejšim očesom opazuje. „Ona

ženska, ki tam notri tako vpije, je blazna.“ Govoreč pa kaže s prstom na majhne durice, katerih prej še Arabela niti zapazila ni.

„Ona ženska?“ ponavlja Arabela kakor v sanjah in spremlja s pogledom Rozin prst. „Tedad vi imate neko žensko zaprto?“ poprašuje zavzeta.

„Dà, gospodična,“ nadaljuje vrtnarica bolj zaupno in vstane. „Gospod Karpeles imajo tú na podstrešji zaprto blazno žensko in jaz sem njena strežnica. A ker gospá nočejo, da bi svet zvedel o tem, trdèč, da Bog samo ona dobra dela plačuje, za ktera svet ne vé, zažugali so mi, da nas izpodé od hiše, ako izdam to skrivnost. Osobito pa bi vam, gospodična, ne smela ničesa povedati o tem.“

„Meni? — ravno meni ne?“ začudi se Arabela. „Od kdaj pa je ta nesrečnica pod stričevo streho?“ poprašuje dalje z nekim sumom. Ona ni mogla verjeti, da bi njeni redniki bili rés skrivni dobrotniki, dočim jih ona samo kot trdosrčne in skope proti bližnjemu pozna.

„Ali me rés ne ovadite, gospodična?“ ponavlja Roza in si solze briše. „Od kdaj ste vprašali, da je blaznica tú? — Tega ne vé in nisem tudi nikdar milostljive gospé vprašala po tem. Ko je moj mož pred štirim leti dobil tukaj vrtnarsko in dvorniško službo, bila je že tú. Ona revica pa govori tako zmedeno, da se iz njenih besed ne dá nič zvedeti. Tudi so mi vaša milostljiva gospá teta prepovedali, mučiti bolnico z vprašanji; kajti to bi baje njenemu razumu še bolj škodilo.“

„Ali je revica sicer zdrava na telesu?“ pozveduje Arabela sočutno.

„Ah, gospodična, tako je shujšana, da molim vsak dan ljubega Boga, naj bi jo rešil. Že nič ne more jesti; hud kašelj jo muči in vedno poprašuje po nekem otroku.“

„Vodite me k njej,“ ukaže na enkrat Arabela.

„Ali, gospodična, tam ne prestanete; sopar je neprenesljiv,“ brani vrtnarica.

„In zakaj ne čistite?“ odvrne jej Arabela osorno. „Saj ste zató plačana.“

„Blaznica ne dopušča,“ odgovori Roza užaljena. Bolelo jo je, da jej Arabela očita zanikernost. „Neke papirje skriva vedno na prsih in méni, da jej hočem te vzeti, kedar se jej koli približam, da bi jo snažila. Ko bi še nekoga imela, bi že šlo, ali meni samej je to nemogoče.“

Arabela je čim dalje postajala tem bolj radovedna, blaznica pa se je ravno zopet z odurnim smehom oglasila.

Vrtnarica gre k majhnim dverim, pritisne na skrito gumbico in vrata se odpró.

„Pridite za menoj, ker že tako silite,“ reče potém tiho in Arabeli z roko pomigne.

Arabela se v trenutji ne more ganoti. Nekaj čudnega začuti v sebi; neka neznana tesnoba polasti se njenih prsij, da ne more skoro sopsti, in noge so jej težke kot svinec.

Ali njena trdna volja je brž premogla to slabost. Zravkala se je po konci in odločno stopila skozi vratca.

„Ne dam vama spisov, ne dam jih ne,“ klical je obupno slabotni glas, ko ste obedve ženski vstopile.

Blaznica je bila razdražena vidéč, da vsakdanjo strežnico še nekdo spremlja. Na borney, razmetanej postelji sedela je blazna ženska, s steklenimi očmi, uprtimi na prišli dve gostinji. Roki je imela krčevito stisnjeni na prsi. Sui obraz je bil skoro ves pokrit z zmršenimi, dolgo navzdol visečimi lasmi, ki so jej padali čez rami.

„Nič se vam ne stori, uboga ženska,“ nagovori jo prijazno Arabela in se polagoma blaznici približuje. „Samo dovolite, da se vam postelja poravna.“

„Postelja — postelja, dà, — ali papirjev ne,“ odvrne nekoliko utolažena in potegne krepko čez prsi, kjer je skrivala papirje, veliko ruto ter skuša vstati.

Arabela jej pomaga, a ona se ne brani.

„Ali ste že dolgo tú?“ poprašuje jo Arabela, med tem ko Roza postelj poravnava.

„Dolgo — dolgo —,“ odgovori ona in si položi prst na čelo, kakor da bi se hotela domisliti, kako dolgo že. „Ah, kako me tú peče — peče, odkar so mi ukradli dete,“ toguje ona kažóč vedno na čelo. „Tako majhno dete!“ ponavlja neprestano in glasno zaplače.

„Otroka so vam vzeli?“ roče pomilovalno Arabela in jo ostro opazuje.

Blazna žena je bila velike postave in oblečena v staro hišno haljo, ktero je gospa Karpelesova, kakor se še Arabela spominja, pred nekimi leti nosila. Ker pa je bila Karpelesovka majhna in debela, blaznica pa velika in suha, zató je bila uboga ženska v njej jako revna videti. Gole noge, obute samo v stare papuče, gledale so izpod halje; enako ste bili tudi roki na pol goli. Noge in roke so bile majhne ter niso nosile znamenja o težkem delu. Arabela je takoj sklepala, da ženska ni priprostege stanú. Dasi je blaznica imela popolnoma sive lasé in lice že močno nagubančeno, vendar je Arabela pri prvem pogledu sodila, da ni tako stara, kakor se je videla; temveč le bolezen, trpljenje in pomanjkanje prostosti so jo pred časom postarale.

Blaznica ni odgovorila na Arabelino vprašanje, ampak sklenola je roki ter nepremakljivo zrla kvisku, kakor da bi molila.

„Ta revica ima tudi mrzlico; glejte, kako trepeče, dasi je tú gore huda vročina,“ opomni skrbljivo Arabela proti vrtnarici. „Ostanite tú, jaz pa pojdem po perila in toplih oblek, da jo preoblečevé.“

Ni dolgo trajalo, in prišla je nazaj z veliko culo. Roza je začudjena gledala, s kakšno ljubeznijo ureduje Arabela majhno sobico. Postelj je bila čisto preoblečena, in na tla pri postelji razprostrla je volneno pletenico. Da bi bila sobica prijaznejša, postavila je na okno posodo s cveticami. Za blaznico pa je priskrbela vsakoršnega perila, a eno svojih prostejših oblek in toplo ruto položila je na stol ter dala blaznici razumeti, naj se preobleče. In nesrečnica jo je res razumela ter se iz celega srca zasmejala vidč, da je vse to pripravljeno za njo.

Ko zapustite ženski blaznico, reče Arabela proti vrtnarici: „Skrb za bolnico prevzamem od danes naprej sama. Vi jej bodete le še kakor doslej stregli in jedila prinašali. In ker ste mi pravili, da moja teta nikdar gor ne pride, zato se tudi ni bati, da bi ona kdaj zvedela o tem. Dajte mi tudi napraviti še eden ključ, da imave vsaka svojega. Za njo pa skrbite tako, kakor da bi bila vaša mati; trud in stroške hočem vam na tanko povrniti.“

Vrtnarica je bila veselja ginena. „Sam Bog vas je sem poslal, da pomagate tej nesrečnici,“ opomni radostna. „Toda kako škoda,“ dostavi obžalujč, „da niste katoličanka, vi, tako dobra, tako milosrčna gospodična!“

„Ali mislite, da nima židinja srca, da bi sočutila in bila blaga?“ odgovori Arabela. — „Ne pozabite na naročila, ktera sem vam dala, in molčite tudi za naprej kakor do zdaj.“ Tako še gospica resno dostavi in odide. — — —

„Arabela, tebe pa zopet ni bilo danes v templu,“ posvari Karpelesovka Arabelo, ko je prišla zvečer v obednico k večerji. „Kje si neki tičala? Iskali smo te povsod.“

„Arabela je brezbožna, mama,“ oglasi se David hudobno. „V templu je vedno raztresena in nikdar se na prsi ne trka.“

„Ti pa malo moliš, ako mene tako na tanko opazuješ,“ odvrne s porogljivim nasmehom deklica in niti Davida ne pogleda.

„Kdo pa je tebe tudi kaj vprašal in kako si upaš kritikovati Arabelo, ki je starejša od tebe?“ posvari mati sina in ga pomenljivo pogleda.

„In Lojzeka, ki ni naše vere, vedno ljubkuje ter mu potuho daje,“ nadaljuje David, ne zmenivši se za materine pomenljive poglede.

„Deklica pogleduje posmehevalno bratranca po strani, toda nič ne odgovori.“

„Arabela dela čisto prav, David. Naša vera nas uči, vsakega ljubiti, ne da gledamo na razliko stanú in vere,“ opomni hitro Karpelesovka, in vidi se jej, kako se boji, da bi David z nova Arabele ne razžalil. „Samuel pa je bil v templu in je jako goreče molil, ljuba Arabela,“ pristavi še židinja z dobrikovalnim glasom.

„Potém pa je molil tudi zá-me, in Bog bode tem lažje odpustil mojo zanemarjenost,“ trdi Arabela poredno.

Ta hladnost Arabelina proti svojemu ženinu in njena malovažnost za današnji pomenljivi dan pa je zbolela Karpelesovko, da odvrne nekoliko zbadljivo: „A spodobilo bi se bilo vendar, Arabela, da bi se bila danes Bogu posebno priporočila! Z Bogom mora človek vsako stvar začeti. Naša hiša je bila do zdaj vedno pobožna, in zato je bil božji blagoslov tudi vselej pri nas. Učila sem te pa vedno, da je ženska brez pobožnosti kakor cvetlica brez vonjave. Ti pa, Arabela,“ dostavila je s skritim zaničevanjem, „ti prav dobro veš, da je tebi še posebna dolžnost naložena, da si pobožna. Saj ne bodeš nikdar dovolj molila za svojo nesrečno mater, ki je tako globoko — padla.“

„Vi nimate pravice mrtvih obsojati,“ odvrne hitro Arabela globoko ranjena. „Bog je usmiljen; on odpusti še hujše pregreške, kakor je oni, ktereга očitata mojej pokojnej materi. Vi ste pač neusmiljena, ker me vedno spominjate, od kod sem, dočim vendar veste, kako neizmerno trpim, kedar tako zaničljivo govorite o njej, ki mi je dala življenje.“

Z upadlim licem, razjarjenimi očmi, z vzdigajočimi prsini vsede se deklica na stol, ki je stal blizu nje, ter pritisne roko na srce, da je upokoji.

„Ali, draga Arabela,“ povzame Karpelesovka zopet besedo in triumfalen posmeh jej zaigra okoli grdih ust; „ti si od danes naprej moja ljuba hči, pa da bi jaz tebe zaničevala?! Tebe, ki si edina misel, edini biser mojega Samuela? Obšel me je samo strah, da bi moja bodoča snaha ne pozabila na Boga. To je krivo, da sem se spozabila.“

„Pozabila na Boga?“ ponavlja zavzeto Arabela, sedaj že nekoliko bolj mirna, če tudi še vedno neskončno blede, „ker nisem danes utegnola iti v tempel? Jaz si Boga drugače predstavljam. On gleda na srce in ne samo na zvuunanjost. Jaz sem ostala domá, ker sem imela priliko nekaj dobrega storiti. Vi pa ste šli v tempel, ker ste se domá dolgočasili. Molili ste tam dve uri neprestano, a jedva prišedši domú, našli ste brž priliko nadaljevati svoje obrekovanje na mrtve, dobro vedóč, da to mene najbolj boli. Jutre pa boste zopet dve dolgi uri v templu klečali in se bili na prsi. Tako vi Bogu služite! Potém se vé, da vas ne more božji blagoslov zapustiti,“ končuje z bridko porogljivostjo.

„Kaj za Boga se je zgodilo, Arabela?“ reče skrbljivo Samuel, ki je vstopivši čul zadnje njene besede. „Ti si vsa razburjena, gotovo so te mati žalili,“ poprašuje z nekim strahom in se s temnim obrazom ozre na mater.

„Malenkost, Samuel, nepomenljiva malenkost,“ oglasi se Karpelesovka pomirjujoč ga. „Arabela je jako občutljiva in si vedno napačno

tolmači moje besede. Revica! Tega ni ona kriva; okoliščine so jo napravile tako sumljivo.“

Arabela je takoj dobila svoje navadno dušno stanje pri Samuelovem prihodu. Ničesa ni odgovorila. Mirno je sedela in gledala brez zanimivosti skozi okno v daljavo, kakor da ne čuje, kar se tu govori.

„Vaše govorjenje pa je tudi vedno zbadljivo, mati,“ odvrne Samuel svarjajoč. „Zdaj na pr. ste tudi tako dvoumno govorili.“

„Lepo in prav je Samuel, da držiš s svojo nevesto. To kaže, da jo ljubiš in to me neizmerno veseli,“ pohvali Karpelesovka sina. „Ko bi le tudi Arabela za tebe enako čutila!“

„Že zopet jo dražite, mati,“ razsrdi se Samuel. „Jaz ljubim Arabelo takšno, kakoršna je; čemu te dražljive opazke?“ Rekši se obrne k Arabeli in jo goreče pogleda.

Arabela pri tem pogledu močno zarudi in se obrne od njega.

Karpelesovka, ki je do zdaj s sladkimi besedami zakrivala svoj srd do Arabele, ne more ga več dalje premagovati in tedaj reče nevoljno: „Čemu te opazke, praviš? — Ti si danes s tako pobožnostjo nebesa molil za vajino bodočo srečo, in tako je tudi prav; Arabeli pa se niti ni potrebno zdelo, zahvaljevati se Bogu, da je našla v tebi človeka, ki jej bode dal svoje ime in s tem zakrival sramoto, ki leži na njenem rojstvu.“

„Jaz nisem nikdar popraševala za drugi priimek. Zadovoljna sem s svojim, ker sem prepričana, da ni združena z njim nobena sramota, če tudi morda madež na njem leži,“ pravi Arabela ponosno, a pri tem po vseh udih trepeče. „Stric in vi mi vsiljujeta Samuelovo roko, a to ne iz usmiljenja proti mojemu imenu, temveč iz sebičnih namenov. Sicer pa še nisva zakonito združena,“ nadaljuje mirneje po kratkem, neprijetnem molku. „Najina zveza se lahko vsak trenotek razdere. Jaz sem na to ločitev pripravljena in popolnoma zadovoljna. Da me le še Samuel odveže dane obljube!“

„A jaz nisem zadovoljen,“ dostavi Samuel razjarjen in ves goreč v lici. „Čemu delate razpor med nama, mati?“ posvari mater in jo jezen pogleda. „Jaz nisem nikdar vprašal po Arabelinem rojstvu in tudi ne maram ničesar pozvedavati. Jaz vem, da je ona vredna mojega imena in si štejem v čast, da postane moja žena. — Arabela,“ dostavi proseče, „ne delaj mi težkega srca pred mojim odhodom! Pozabi ta razpor; saj mi morajo mati obljubiti, da je bil zadnji.“

„Kakor želiš,“ odgovori maločutno Arabela. „Toda sam si pripisuj vse neugodnosti, ki bi nastale vsled najine prisiljene zveze.“

Karpelesovka, vidno prestrašena o tako odločnem Arabelinem postopanju, vzdihne zdaj prosto, vidč, da se še ni zaroka razdrla, kakor se je že bila prej močno zbala. Po sobi ima vedno kaj pospravljati, da zakriva

strah in zadrego. Potém pa se ustavi pred Arabelo, vzame njeno desnico med svoji roki in vzdihne s prisiljeno otožnostjo in nežnostjo: „Arabela, Arabela, odloži svojo hladnost proti meni in prizadevaj si spoznati me v mojej pravej podobi! Jaz sem ti, dobra, sem skrbna proti tebi, če tudi nekoliko nagla in odurna v svojem ravnanji.“

Arabela jej v trenutji z vidno zopernostjo odtegne svojo roko in reče odločno: „Moja sodba o vas je že preveč ukoreninjena, da bi se dala izpremeniti. Pa saj postanem Samuelova žena in bodem torej za naprej le z njim živeła,“ dostavi napósled hladnodušno. „To kratko leto pa menim, bodeve že še skupaj prestali.“

„Arabela, čemu to dolgo čakanje, in čemu bi se ti in mati še célo leto svajale?“ reče Samuel odkritosrčno. „Vidve ste preveč svojeglavni in prerazličnega značaja, da bi se mogli še kdaj sporazumeti. Skrčimo čas zaroke, Arabela. Ne da bi čakali še leto dnij, praznujimo poroko črez pol leta, v treh mesecih, ali še prej, ako se ti zljubi. Vse je vendar odvisno le od tvoje volje.“

„Ne, ne!“ brani se Arabela. „Kakor sem rekla, tako naj ostane. V enem letu; saj bode to leto itak še prehitro preteklo.“

„Arabela, pojdiva na vrt!“ reče nató Samuel ves pobit. „Ti si bleđa in razburjena; zrak te bode pomiril in okreval.“

Arabela ga uboga. Nemo stopa potém poleg njega po drobnem pesku na vrtu. Brez ugovora sprejema cvetlice, ktere jej on trga, in odgovarja z dostojno prijaznostjo na njegova vprašanja; ali ne pogleda ga pa ne in ga tudi ne ogovori nikdar niti se nasmehne njegovim šalam.

Samuelu pa prihaja vedno tesneje pri srci. Glas mu vselej na ustnih zamrè, kedar hoče bolj zaupno z njo govoriti, a vendar čuti, da bi kot ženin imel do tega pravico. — „Ali je res brez srca? Ali res ne bodem v njej mogel vzbujati iskrice ljubezni?“ Tako se je vprašal natihoma, in temne slutnje so mu vstajale v duši.

(Dalje pride.)

KRES.

Leposloven in znanstven list.

Leto V.

V Celovci, 1. aprila 1885.

Štev. 4.

Arabela.

Roman. Spisala Paolina Pajkova.

Šesto poglavje.

Samuel je bil že pred štirinajstimi dnevi odpotoval. Namesto njega preselila se je v Karpelesovo vilo Waldekova rodbina. Ali njih pričujočnost se je le malo poznala. Dva dni so mestni postrežniki nosili pohištvo in knjige mladega profesorja, in tedaj je bilo nekoliko več življenja in nereda v vili, a potem je šlo zopet vse po starem. Novih stanovnikov v vili še čutili niso; in ko bi Waldekovi o vročih pasjih dnovih ne bili prav pridno porabili Karpelesovega velikega senčnatega vrta, nihče bi še niti zapazil ne bil, da biva v hiši še druga rodbina razvèn Karpelesovih.

V Arabelinem življenju pa je bila nastala izprememba, odkar se je seznanila z ubogo blaznico na podstrešji. Vsak dan mudila se je najmanj po eno uro pri njej. Tako se je bil nje dnevni red nenadoma izpremenil.

Blaznica je postajala vselej krotka pri Arabelinem prihodu. Storiła je vse, kar je deklica želela, ter se vsakokrat neizmerno veselila njenih obiskov.

Arabela se je privadila izpremenljivemu vedenju blaznice, in ona tesnoba, ki nas navadno prevladuje, kedar se pogovarjamo s človekom, ki ni pri zdravej pameti, zapustila jo je popolnoma. Čutila je, da jej je nesrečnica udana, in to je bilo njenemu sumljivemu značaju v veliko tolažbo. Mislila si je: „Blazna ženska me vsaj iz hvaležnosti ljubi, ker čuti, da sem njena dobrotnica. Ta ljubezen ima vendar blago podlago. Vsi drugi pa, ki mi v življenju hlinijo udanost, delajo to le iz sebičnih namenov.“

To prepričanje je Arabeli neizrečeno dobro dejalo. Tako se je ona skoro nevedé vedno bolj privajala nesrečne ženske. Da se je pa ta njej dala voditi in jo v vsem ubogala, bilo jej je v največje povračilo.

S čimer koli jej je mogla olepšati življenje, vse je storila Arabela. Njena sobica ni bila več ječi podobna, temveč prijetnemu bivališču; in blaznica sama, umita, počesana in snažno oblečena, ni delala več tako žalostnega utisa. Arabela si je vselej pletenico ali šivanje jemala s seboj, kedar je obiskala bolnico; blaznica pa je z veseljem pozdravljala ona dela in kakor se je poznalo, njej znana ročna dela, in z urno, dà z izučeno roko jih je tudi sama izdelovala.

Odslej ni bilo več blaznej ženi dolg čas, ker si je pod vodstvom Arabelinim sama šivala potrebna oblačila. Da zna tudi čitati in pisati, zvedela je Arabela; toda se vé, smisla v besedah ni zapopadala.

Po teh znamenjih utrjevalo se je vedno bolj v Arabeli prepričanje, da je blaznica izobrazena in boljšega stanú. Toda po njenih zmedenih pogovorih zvedeti nje preteklost, bilo je popolnoma nemogoče. Edino, kar je Arabela o njenem preteklem življenji mogla z neko gotovostjo posneti, bilo je, da je moral ženski enkrat umreti otrok, ali da so ga jej bili vzeli; kajti le dete, katero je baje nekdanj imela, bilo je edina nje misel.

Z Waldekovimi ni Arabela občevala. Prirojena resnoba in malobesednost jej je že od nekdanj branila udeleževati se društva, s katerim jej ni bilo neobhodno potreba občevati. Kratki pozdravi, včasih kratki ogovori, do tod je segalo njeno znanje s staro ženo in njenim možem, s sinom pa še tega ne, ker ga blizu še videla ni niti si želela videti ga. Kmalu je vedela, ob katerih urah hodi po dnevu profesor na vrt in kje najrajši ostaja. Tedaj pa ni Arabela navadno o tem času hodila na vrt, ali pa si je ono stran v vrtu izbrala za sprehajališče, kamor ni profesor zahajal.

Bilo je proti večeru nekega jako soparnega dne. Arabela je sedela v majhnej kolibici na zadnjem konci vrta in čitala iz knjige. Da bi se bila sprehajala, čutila se je preveč utrujeno vsled vročine. Bila pa je v knjigo tako zamaknena, da še niti zapazila ni, da se nebo vedno bolj temni in da se tam za gorami blisk za bliskom menja, gotovo znamenje bližnje nevihte. Stoprav glasen grom, ki je zemljo stresel, opozoril jo je na hudo vreme.

Preplašena vstane, a še prej nego stopi iz kolibice, začnejo padati debele kaplje. Arabela spozna, da deža ne bode kmalu konec. Zatorej méni, da je bolje, ako hiti v deži domú, nego da čaka, dokler se nevihta ne utolaži. Žepno rutico si priveže črez glavo in teče po vrtnih stezicah proti vili.

A kmalu ne more dalje. Iz deža je postala gosta ploha; veter jej je zapletal obleko, da ne more naprej. Obrne se na levo; tam je stal,

kakor je vedela, velik, gosto prerasten divji kostanj, in pod njim mislila je najti nekoliko obrambe proti silnej plohi.

„Ali se vam ne zdi, gospodična, da je nevarno stati pod tem dresom? Ravno premisslujem, ali bi ne bilo bolj pametno, hiteti naprej in se dati dežu oprati, kakor pa biti v nevarnosti, da me strela zadene.“

Tako se nenadoma oglasi tuj glas v Arabelinej bližini. Arabela se mahoma ozre. Na nasprotnaj strani kostanjevega debla vedri profesor Waldek. Obleden v obledelo, modro, do pet segajočo suknjo, z vezeno modro kapico na glavi, z bledim, suhim obrazom in ves moker delal je pomilovanja vreden utis.

Ko ga Arabela spozna, ga še niti ne pogleda in odgovori malomarno: „Storite, kar vam najbolj godi! Jaz ostanem tú, dokler ploha ne poneha.“

„Tudi jaz bi rajši počakal,“ pravi počasi profesor, „da bi le náhoda ne dobil. Potém nisem najmanj tri dni za nobeno delo. Bojim se pa prehlaje, ker so moje pápuče čisto premočene.“

Arabela se čuti razžaljeno, ker govori profesor z njo, kakor s kakim domačim človekom. Zató se jedva ná-nj ozre in vzdržuje težko posneh, tako se jej vidi smešna cela njegova oseba, ter reče neuljudno: „Pápuče niso itak za na vrt, naj si bode slabo ali lepo vreme.“

Profesor jo nekoliko začudjen pogleda. „Ali govorim z gospodično Karpelesovo?“ pristavi nató, kakor da bi se še le zdaj spomnil, da biva v vili tudi nekošna gospodična, in privzdigne nekoliko svojo kapico v pozdrav.

„Menila sem, da potém, ko ste gospod profesor že drugi mesec v našej hiši, že poznate domače ljudi,“ odgovori Arabela zbadljivo in si z ruto obriše od deža pomočeno lice.

„Rés, da bi jih moral poznati,“ pravi profesor brezvažno in zelme; „ali žalibog, da mi moje studije ne pripuščajó dovolj časa, da bi se z njimi seznanjal. — Juliya, ti prideš?“ zakliče na enkrat vesel, vidéc, da hiti kuharica njemu nasproti z velikim dežnikom v enej, s plédom in črevlji v drugej roki. „Ali so te mati poslali, kaj ne?“

„Ti ljubi Bog, kako izgledate, gospod profesor! Gospa niso zastonj zavoljo vas v smrtnih skrbéh,“ odgovori stara služabnica in poda profesorju imenovane stvari.

Profesor obuje črevlje, zavije se v pléd in reče Arabeli dežnik razpevši: „Jaz grem, gospodična; glejte, da tudi vi kmalu domú pridet!“ Rekši odide, ne da bi gospico pozdravil ali se bil na njo ozrl.

Arabela gleda debelo za njim. Zdi se jej neverjetno, da more on korakati naprej, a njo pustiti v deži. Divjak! misli si pri tem; ali nisi do zdaj živel med ljudmi, kjer bi se bil naučil toliko uljudnosti, da bi me spremljal pod svojim dežnikom do doma?!

„Gospodična Arabela, ali nihče za vas domá ne skrbi, da bi vam poslal dežnik nasproti?“ oglasi se Julija ne brez zadrege. Čutila je tudi ona, da se njen mladi gospodar ni obnašal po pravilih dostojnosti in človekoljubnosti.

„Ne bi poprašali zá-me, ko bi me do jutra ne bilo domú,“ odgovori Arabela z bridkostjo. „Čemu tudi,“ pristavi mirneje s prisiljenim nasmehom; „saj ni zdravo, navaditi se mehkužnosti. Najboljši dokaz o tem vidite pri svojem mladem gospodarji, gospodu profesorji.“

„Rés, rés, oni so bolehní,“ mrmra vedno bolj v zadregi kuharica in se pripravlja na odhod.

Nevihta se je vedno bolj ulegala; le tanek dežek je še škropil. Arabela privzdigne sedaj nekoliko krilo in stopa varno po mokrem pesku. Z desnico pa se brani mokrega vejevja, ki jej zapira pot. Brez daljših neugodnostij pride potém srečno domú.

Zvečer istega dne pa mora profesor Walter rano v postelj iti. Skrbna mati mu skuha lipov čaj in ga topleje odene, da bi se potil.

„Tako in vročega moraš ga izpiti, Walter. Ti si zdaj že drugič pokajšljaj,“ opomni mati skrbljivo in mu ponuja čaj.

„Že drugič?“ začudi se profesor. „Kolikokrat pa še le bode pokajšjala ona gospodična, ki je morala domú brez dežnika v lahkej premočenej obleki?“

„Ktera gospodična?“ poprašuje mati radovedno.

„Ona iz prvega nadstropja,“ odvrne sin okorno.

„Tudi Arabela je bila v onej nevihti na vrtu?“ začudi se pomilovalno gospá. „Pa saj si jo menda vendar povabil pod svoj dežnik, Walter?“

„Nisem mislil na to. A vprašanje je tudi, ali bi bila hotela iti z menój, mati?“ dostavi sin naivno.

„Ljubi Walter, ti si rés velik učenjak v svojej stroki, ali uljudnosti se vendar še nisi naučil!“ očita mu mati smehljaje. „Kaj si bode neki Arabela o tebi mislila?“ nadaljuje skrbno. „Ali ne veš, moj sin, da dela mož, ki se neuljudno obnaša proti gospém in gospodičnam, jako slab utis v življenji?“

„Kaj se jaz brigam za žensko mnenje?“ odvrne sin osorno. „Jaz živim za svoje knjige in ne vprašam, kako ženske o meni sodijo.“

„Živiš pa vendar med svetom, Walter, in tedaj si prisiljen tudi z ženskami občevati,“ posvari ga mati. „In kaj meniš, ti vendar ne bodeš pustil, da naš rod zamre?“ dostavi bolj tiho ter hitro sinu vzglavje nekoliko poravna.

„Ha, ha!“ smeji se profesor. „Z drugimi besedami rekóč, vi menite, naj bi se jaz kdaj še oženil?! Mati, ali si morete vi rés predstavljati profesorja Walterja Waldeka — oženjenega? Jaz si ga ne morem,

ker je to tako nemogoče, kakor je nemogoče, da bi vi postali kdaj profesor Waldek.“ Reksi izpije čaj in se še enkrat zagrohoče.

„Tako govorjenje je greh, Walter,“ pokrega ga mati neprijetno zadeta. „Nihče ne more vedeti, kaj je božja volja z nami določila.“

„Vedno mi pridigujete o božjej volji, mati,“ odvrne sin nevoljen. „Božja volja je ravno naša volja; ker prej je božja, potem pa postane naša. Ne razumite tega? — Zdaj pa le idite, spal bi že rad; lahko noč!“ Pri teh bésedah namigne materi, da bi šla. „Jutre, menim, bode lepo vreme; hočem torej rano vstati, da astronomično ogledujem vzhajajoče solnce. Zraven tega še opazujem neki nov planet, ki se je ravno pred jutrom prikazal na nebu.“

„Pa ne pojdeš vendar tešč, Walter?“ méni mati. „Karpelesova dekla ne doji koze pred šesto uro; in tedaj ne moreš tako rano dobiti mleka. Bi pa pil nekoliko kave; saj edenkrat ti ne bode škodila. Samo tešč ne hodi, Walter!“ svetuje mu boječe skrbna mati.

„Kavo piti ali strup jemati, to je eno in isto. Saj vidite, da sem bolehen, pa me še hočete zastrupiti?“ odvrne profesor nestrpljivo. „Sicer pa sem že prestar, mati, da bi me še izpreobrnoli; pustite me torej jesti in piti, kar mi diši.“

„Trideset let šteješ jedva, pa že praviš, da si star,“ reče žalostno Waldekovka in si skrivši otira solze. „Premalo tečno ješ, Walter; zató si slab, a bolan nisi. — Pri Arabeli pa se moraš o priliki vendar izgovarjati,“ pristavi hitro in z navadnim glasom, ko vidi, da postaja sin nevoljen. „Čemú bi imeli zamero v hiši?“

„Kakor želite, mati,“ odvrne sin udano; „če jo bom le kdaj še videl in pa spoznal. Saj jej še prav v lice pogledal nisem. Pa samo da mi o ženitvi več ne govorite! To že veste od nekdanj, da me draži. Napósled,“ pristavi z resnim obrazom in pogleda materi ostro v oči, „še začnem sumiti, da smo se semkaj preselili, da snubim bogato židinjó!“

„Walter, ne kolni vendar,“ vzklikne Waldekovka zavzeta in sklepa roki. „Ti, dobrih, zvestih katoličanov sin, da bi jemal židovko za ženo! Pa saj je tudi Arabela Samuelova nevesta,“ dostavi mirneje in potolažena vzdihne.

„Hvala Bogu,“ pristavi Walter vesel; „tedaj se vendar od te strani nimam bati nobenega napada na mojo osebo. Kaj?! Židinjá in poleg tega še nevesta! Dve veliki zapreki, bogme! ko bi bil tudi željen neveste. Hvala, mati, za to tolažilno vest! Zdaj se smem vsaj z mirnim srcem po vrtu sprehajati. Brž ko jo srečam, hočem tudi zagovarjati današnjo svojo neuljudnost. — Lahko noč, mati,“ nadaljuje z zaspanim glasom; „luč pa zvonaj ugasnite, da ne bo okuženega zraka v sobi. Pa še

enkrat pogledite, ali so okna v mojej učilnej sobi široma odprta, da se soba po noči dobro prozrači.“

Rekši pa se obrne od luči, potiplje z roko okoli sebe, ali je povsod dobro odet, in se pripravi na spanje. A mati mu zagotavlja, da bode izpolnila vse njegove želje, ter mu želi poslovivši se s celo vrsto pri-srčnih pozdravov lahko noč!

Sedmo poglavje.

Drugo jutro za rana, ko je Waldekova gospa še trdno spala, vstane profesor Walter in se podá na neko visočino vzadi za hišnim vrtom, od koder se je razprostiral širok razgled po mestu in daleč tja po polji. Tam je stala kamenita klop pod starodavno košato lipo, in ondi je hotel Walter pričakovati vzhajajočega solnca. Mrak je še pokrival zemljo in prijetna tihota je vladala v narodi, ko je profesor, oblečen v dolgo površno suknujo, samotno stopal mimo cvetoče, rosne detelje. Dospевši na vrh, vsede se na klop pod lipo in si ogleduje okolico. Skrivnostno šumi vejevje nad njegovo glavo v jutranjej sapi, in skrivnosten se mu dozdeva ves svet na okoli, kterega še v sivo jutranjo meglo zavitega le na pol razločuje.

V resnici najbolj poetičen čas v dnevu je vendar le oni prvi somrak, ki proganja nočno tmino, ko se vse stvarjenje počasi vzdiguje iz lahni meglic in se vedno jasneje prikazuje očem. Ta čas nas nehoté spominja prvega stvarjenja: ko je novi svet čakal solnca, da ga oživi.

Nekaj podobnega je menda tudi občutil profesor Waldek; kajti njegovo lice, sicer mrzlo in brezčutno za vse, kar ni dišalo po učenosti, ovajalo je zdaj neko skrivno in ugodno občudovanje. Ko se je nagledal, vstane in hodi počasnih korakov gor in dol po višini. Njegovo oko pa zre med tem nepremakljivo na goro, nad katero je bil videti rudeči svit, ki je naznanjal solnčni prihod.

Profesorjeva zvananjost je bila karakteristična, kakor njegova notranjost. Učenost mu je gledala iz vseh črt na obrazu: iz zamišljenega čela, iz resnobnih očij, ki so tako strogo gledale skozi velike očali, in iz slednjega žepa njegove suknje, ki so bili navadno natlačeni s knjigami, rokopisi in pisali.

Njegova obleka je bila sicer snažna, a vedno starinski prikrojena; njegova srajca vedno čista, toda nikdar trdo poglajena. Okoli vratu pa je vedno nosil namesto ovratnika le črno svileno ruto, spredaj tako zavozljano, da se niti srajca ni videla. Lice je bilo obrito; redki, rumenkasti lasje pa so mu že začeli siveti, in na temenu je imel majhno plešo.

Profesor se je oddaljil od klopi. Gora, na katero je v enomer gledal, zažari nenadoma in solnce mu posije ravno v obraz. Sedaj देने daljnogled na oko in začne solnce opazovati. Kake pol ure je gledal na enem mestu stojč skozi daljnogled, mrmraje polglasne nerazumljive besede; potem shrani zadovoljen svoj stroj in se napoti proti klopi. Med pôtém pa čita v nekem rokopisu ter dela vá-nj zapiske z rudečim svinčnikom. Ko se približa klopi, privzdigne oči, in oh strah in groza: Na klopi je sedela Arabela zamaknena v neko knjigo!

Profesorjev dohod zapazila je gospica še le tedaj, ko je on stojč že blizu nje, izrazil svoje začudjenje. Ko se ozre ná-nj, srečate se njuni očesi, in iz obeh zasijala je v istem hipu enaka srpost in nevolja. Oba sta spoznala, da sta si v tem trenutku drug drugemu na poti.

Arabela zapre knjigo in vstane, profesor pa to vidč, položi hitro svoj rokopis na klop ter reče vesel: „Ako pojdete vi, bodem se pa jaz tukaj sém vsedel.“

Arabela ga porogljivo od strani pogleda in odgovori kratko: „Ako vi tú ostanete, potém se razumi, da jaz odidem. Srečno!“ Izrekši obrne se od njega in odide.

Walter se vsede široko na klop in ravno ko je hotel seči po svoj rokopis, vstane zopet hitro in zakliče na glas: „Gospodična Arabela! Kako prav, da vas že danes srečam. Prosim, počakajte vendar eden trenotek!“ pristavi še nestrpljivo, vidč, da nadaljuje Arabela svoje korake, kakor da bi ga ne bila čula. „Jaz moram o nečem z vami govoriti.“

Pri teh besedah se Arabela ustavi in ga začudjeno pogleda. Profesor pa se jej okorno za nekaj korakov približa in reče nerodno:

„Moja mati so me sinoči pokregali, da vas nisem véera j pri nevihti z dežnikom spremil domú. Zatorej prosim, da mi odpustite to neuljudnost.“

„Vaša mati?“ ponavlja Arabela, in smeh jo posili, pomislivši, da bi še sam tega ne bil izprevidel. „Vaš izgovor naj veljá!“ pristavi dobre volje. „Sicer pa je tudi učén mož lahko uljuden; pri tem ne bode njegova slava čisto nič škode trpela!“

Pri besedi „učén mož“ in „slava“ zasvetilo je profesorju lice. On pogleda Arabelo z nekim zanimanjem.

„Dà, učénost, učénost, to je olje življenja!“ opomni z navdušenostjo, kakor da bi bile priproste Arabeline besede učena razprava; „drugo vse je prazno in dolgočasno. Verjamite mi, gospodična,“ nadaljuje slovesno in potrka na debelo knjigo, ki mu je gledala iz žepa: „Človek ni nikdar dovolj popoln. Zató se naj njegova šola začne že v zibelu in naj konča stoprav v grobu!“

„Amen!“ dostavi tiho Arabela z nasmehom. Glasneje pa reče: „Bojim se, da je jako malo takih, ki mislijo, kakor vi.“

„Žalibog da je tako,“ odvrne profesor vzdihnovši; „sedanji svet rés na nič drugega ne misli, kakor na razveseljevanje. Z učenostjo pa dela tako, kakor bučela s cvetlico: okusi jo, potem pa zleti dalje.“

„Ko bi učenost bila rés tako potrebna, kakor trdite, bi se jej ljudje že rajši udajali; najlepši dokaz tedaj, da je učenost z učenjaki vred dolgočasna stvar!“ méni Arabela porogljivo.

Profesor strese pomilujé glavo in se oddalji nekoliko od Arabele, kakor da ona ni vredna njegove bližine, ter reče počasno: „Takah mislij so polne le puhle glave. Ni čudo,“ pristavi obžalujóč in se vsede na klop, „kdor kakor vi na nič drugega ne misli, nego na kratkočasnice, ta se vé da mora imeti slab pojem o resnem, mirnem, mislečem življenji. Našo zamišljenost imenujejo ljudje vaše vrste dolgočasnost, našo mirnost — zatelebanost, našo resnost pa prismuknenost . . . Ba! škoda vsake besede, ki jo z vami izgubim; v vašem srci ne bode itak našla odmeva,“ pretrga si profesor z nekim zaničevanjem svoj govor ter seže po rokopisu.

Toda Arabela se mu ponosno približa in reče drzno: „Kako morete vi trditi, da jaz na nič drugega ne mislim, nego na kratkočasnice? Od kdaj menite, da me tako dobro poznate? — Da so učenjaki dolgočasni in neuljudni,“ nadaljuje zbadljivo z vidnim namenom žaliti ga, „vedela sem že davno. Da pa v svojej kratkovidnosti tudi žalijo, dà, da znajo celó čast jemati, to sem še le danes pri vas izkusila.“ Tú obmolkne in ga na ravnost pogleda čakajoč odgovora.

Profesor je v zadregi. Nató privzdigne klobuk in si pogladi redke lase; potem pogleda na uro, da vidi, kako pozno je že, a nevoljen dene jo zopet v žep. Ura kakor skoro navadno ni šla, ker jo je bil profesor zopet pozabil naviti. — Črez nekaj trenutkov pa čisto mirno odgovori: „Jaz sem danes prišel sém, da bi rešil važno vprašanje gledé novega planeta, a ne da bi izgubival zlati svoj čas s praznimi prepiri. — Ali pa morda ni rés, da letate vi od ene zabave do druge? Ali morete menda to tajiti?“ pristavi nevoljen.

„Ker moram,“ odvrne naglo Arabela z ravno tako nevoljo, kakor on. „Da pa človek tudi uživa kratkočasnice in da se veseli zabav, mora biti srečen, kakor mora zdrav biti i oni, ki hoče pri jedi tek imeti,“ nadaljuje Arabela z izpremenjenim glasom in neka pobitost čita se jej z lica.

„In vi niste morda srečna?“ poprašuje profesor začudjen in jo neverno gleda.

„Kaj menite z besedo „srečen“?“ odvrne resno Arabela in opazuje profesorjevo borno zvnunanost. Revež! misli si pri tem; ti si gotovo srečen, a vendar nimaš ne zdravja, ne postave, niti enega samega uzroka, da bi bil srečen.

„Jaz le sodim tako, da morate vi biti srečna,“ pristavlja profesor prijazneje, „ker prvič nimate nobenih skrbi, drugič ker ste bogata, tretjič ker ste ljubljena in —,“ zadet po čudnej izpremembi Arabelinega obraza hipoma umolkne.

Pri besedah: „ker ste bogata“ strepetala je vidno Arabela, a oble-dela je ko smrt pri opazki: „ker ste ljubljena“.

Nekaj trenutkov jo on némo opazuje in méni, da če je že žensko lice tako izpremenljivo, kako mora še le biti njeno mišljenje!

Toda Arabela zadobi kmalu prejšnjo mirnost in brez zadrege upre svoje oči v njegov ostri pogled. Profesor zre z radovednostjo v njene oči, da bi spoznal iz njih njen značaj. A te so mu nerazumljive, kakor je nerazumljiva morska globina.

Nekaj časa molčita oba. Arabelo jezi, da se je spustila z njim v pogovor, in rajši bi bila povsod, samo poleg tega pustega človeka ne; a vendar ne vé, kako bi se poslovila od njega, da bi odšla. Profesor pa prebira z raztresenostjo svoj rokopis in si misli pri tem: Trme, neverjetne trme! Pač rés, da ženska drugega ni, kakor bitje sestavljeno iz samih trm. Kako bi se je neki iznebil? — A pri tem odloži vendar zopet svoj rokopis in gleda v zadregi zdaj površno na Arabelo, zdaj na drevo nad svojo glavo, zdaj opazuje svoje od rose pomočene črevlje, kakor da bi hotel reči: Govori vendar nekaj, čemu tako molčiš?

Toda Arabela še vedno molči in zre, kakor v nekaj zamaknena, v daljavo.

„Kakor sem čul,“ začne zopet profesor in vidi se mu, da ne vé, kaj bi naj prav za prav govoril, „vi ste nevesta? — Kdaj pa bode poroka?“ popraša jo brez radovednosti.

„Ne vem,“ odgovori mrzlo Arabela in še gleda vedno okoli. Na enkrat pa se zgane, rudečica oblije njeno lice, ko pristavi nekako srdito: „Kaj vas to briga? Rekli ste prej,“ nadaljuje razdražena, „da morate premišljevati neki nov planet. Kaj ima moja poroka opraviti pri važnej tej preiskavi?“

„Ker se je vaše lice tako neverjetno čudno izpremenilo, ko sem bil prej mimogredé omenil, da ste ljubljena,“ izgovarja se površno, in vidi se, da mu dela veselje Arabelina razdraženost. „Zató sem potém tudi menil, da je nemogoče, da se je vaša zaroka razdrla. Sicer pa bodite preverjena, da me vaša bodočnost čisto nič ne zanima. Zavoljo mene se lahko danes omožite, ali pa tudi nikoli.“

Maločutnost, s katero je profesor odkril svoje mnenje, zadela je hudo Arabelo. Njene oči se čudno zasvetijo, in z razžaljenim, trepetajočim glasom in žarečim licem odvrne ona nekako zaničevalno: „Jaz tudi ne potrebujem vašega zanimanja, a povém vam vendar,“ nadaljuje s poudarkom, „da s e m nevesta! Ne ljubi me pa nihče na svetu in me

tudi ne bode, kajti jaz si ne znam pridobivati ljubezni in si je tudi nočem. Mene nihče ne razumi, jaz pa drugih ne. Da sem pa vendar postala nevesta, imam se zahvaliti le svojemu premoženju. Moj denar iščejo in ljubijo, ne mene. Ali me umejete?“

Med tem ko je govorila, postajal je njen glas vedno bolj odločen in trd. Pri zadnjih besedah pa se zavé ter hoče resne besede obrniti v šaljivost. A dočim so se njena usta silila k porogljivemu nasmehu, polnile so se s solzami njene oči.

Ves čas ko je Arabela govorila, pogledoval jo je profesor s šaljivim, dvomljivim obrazom, kakor da še ne vé, ali ona v šali ali v resnici tako čudno govori. Ko pa zapazi solze v njenih očéh, postane mahoma resen. Ravno je mislil nekaj odgovoriti, ko mu ona z zamolklim glasom reče „srečno!“, obrne hrbet in z brzimi koraki odide.

Po Arabelinem odhodu gleda zopet Walter v ono stran na nebu, kjer je planet opazoval. Črez nekaj časa pa pobere svoje knjige in rokopise ter se napoti proti domu. Domú prišedšemu bilo je prvo vprašanje po mleku. Mati ga začudjena pogleda. Profesor ni nikdar izrekal želje, da bi jedel; temveč morali so ga vselej posebej še vabiti, naj bi šel jest.

„Mleka še nismo pristavili,“ odgovori mati, „ker si bil sinoči nanzanil, da te pred osmo uro ne bode nazaj. Zdaj pa še sedem ni.“

„Ali imate že morda kaj kave skuhané?“ popraša sin z nenavadno hlastnostjo.

„Ravno bodeva oče in jaz zajutrekovala,“ glasil se je postrežljivi odgovor materin.

„Čisto majhno čašico blede kave bi rad pil; pa hitro, meni se mudi; imam veliko opraviti; — mleka pa danes ne maram,“ hitel je profesor velevati z vidno nestrpljivostjo in odide v svojo sobo.

Mati ga v skrbeh opazuje. Začela se je z nova bati, da bi se sinu vsled neprestanega učenja enkrat v glavi ne zmotilo. Preplašena pripravlja mu kavo in pri tem vedno posluša pri vratih njegove sobe, ali ne bi morda tam kaj posebno čudnega počenjal.

Toda kmalu se iznebi neprijetne misli. Ko stopi v sinovo sobo, da mu postreže s kavo, sedel je kakor navadno pri svojih knjigah. Morala ga je tudi sedaj, kakor vselej, zaporedoma opozarjati na kavo, predno je mehanično segel po tjeji in v enem požirku izpraznil čašico. A nató se niti besedice ne izpregovorivši, takoj zopet zamakne v svoje delo.

(Dalje pride)

KRES.

Leposloven in znanstven list.

Leto V.

V Celovei, 1. maja 1885.

Štev. 5.

Arabela.

Roman. Spisala *Parlina Pajkova*.

Osmo poglavje.

Čudlej naprej nista se več Arabela in profesor izogibala. Kedar je bil ta na vrtu, naneso se je vselej, da je bila tudi Arabela ondi. Oba sta se pa hotela izogibati, ali neka skrivna moč, ki je izvirala iz sorodnosti njunega značaja, gonila je enega k drugemu. A navadno sta se le malo med seboj pogovarjala. Profesor jo je zapazivši že z daleka pozdravil in sicer nekoliko uljudneje, kakor je bila njegova navada. Če je prišel v njeno bližino in je govoril z njo nekoliko navadnih besed, upirale so se njegove oči tako strogo vá-njo, kakor bi jo hotele prebosti. Arabelin odzdrav je bil vselej hladen; z neustrašljivim izrazom v očeh ustavljala se je njegovemu ostremu pogledu. Ko sta si tako neprijazno stala nasproti, bila sta podobna hudima sovražnikoma, ki jedva pričakujeta, da se napadeta.

„Ljubi Walter,“ začne nekega dne doktor Waldek proti svojemu sinu; „kdaj pa misliš odpotovati? Tvoj dopust se je že predčerašnjim začel. Nekaj denarja sem ti že za ta namen pripravil; dve sto goldinarjev dobiš takoj s seboj.“

„Kaj nimate več denarja pri roki?“ odvrne profesor slabe volje.

„Nimam,“ odgovori oče v skrbeh. „Žid Karpeles mi noče ali pa ne more izplačati še eden del posojenega mu kapitala, kakor mi je prej obetal. Moram se tedaj zadovoljiti s tem, kar mi je zdaj izročil. Toda ti ne bodeš zavoljo njega trpel pomanjkanja,“ nadaljuje z važnostjo. „Ako mi Karpeles v dveh mesecih ne poplača zopet nekaj dolga, bodem začel postavno postopati z njim.“

„Ne storite tega,“ prosi sin kakor prestrašen; „že zavoljo njegove rodbine ne.“

„Kaj briga mene njegova rodbina?“ odvrne starec s povzdignenim glasom. „Moja potrpežljivost in človekoljubnost ima tudi svoje meje. Ti moraš iti v Beč in moraš tam tudi živeti. Karpeles ima tedaj plačati ali z lepim ali s hudim.“

„Ako vam, oče, ne bode mogoče še nekaj denarja poslati mi v Beč, bodem si pa drugače pomagal. Kupoval si ne bodem namreč v tem pol letu toliko dragocenih knjig in tedaj upam z dvema sto goldinarjema, ki mi jih boste dali seboj, in pa s svojo plačo med tem izhajati. Ako bi pa rés ne mogel, povrnem se pa pred časom domú,“ razlaga profesor s hitrim, toda bolj tihim glasom, a med tem išče hlastno nekaj med knjigami.

„Da, da, vrni se nazaj, prej ko moreš, Walter,“ prosi z žarečim in veselim licem mati, ki je ves čas z žalostnim obrazom poslušala ta dvogovor.

„Kakor misliš, Walter,“ pristavi oče iznenadjen. Zdelo se mu je neverjetno, da se sin, ki je celo leto težko čakal dopusta, zdaj vede na enkrat, kakor da ga ta nič ne veseli.

„Kdaj misliš tedaj oditi, Walter?“ oglesi se zopet mati, toda zdaj tako žalostno, da se jedva vzdržuje solz. „Vedeti moram, da ti pripravim potrebnih oblek in perila. Eden večji zaboj za tvoje knjige obetala mi je posoditi Karpelesovka; kajti naši zaboji so premajhni, da bi v enega spravili vse te knjige,“ in pri teh besedah pokaže na veliko kopicico knjig, ki so na tleh v največjem neredu ležale.

„Čemu bi nadlegovali druge ljudi?“ odvrne neprijazno profesor. „Če so naši zaboji premajhni, da bi v enega dejali vse knjige, vzamem pa dva zaboja seboj, ali pa nekaj knjig domá pustim.“

„Kakor te je volja, Walter,“ tolaži ga mati bojzljivo. „Pa samo ne huduj se; jeza bi ti škodila. Tedaj, kdaj odpotuješ?“ popraša ona še enkrat in vzdihne.

„Ali me že ne morete več v hiši trpeti, ker me silite, da bi šel?“ odgovori profesor kakor v šali, a njegovo lice je videti bolj upadlo, njegov pogled bolj raztresen. „Jutre odpotujem,“ reče potém s čemerno odločnostjo; „jutre s prvim vlakom; tedaj ob polšestih.“ — Reksi pa si vzame neko knjigo, dene kapico na glavo in gre na vrt.

Ko sin odide, pogledujeta se nemo nekaj časa oče in mati.

„Kaj ima najin sin, Fabijan?“ pretrga žena tihoto in glas se jej trese same nemirnosti. „On je od dne do dne bolj zmeden.“

„Ravno sem hotel tudi tebe vprašati,“ odgovori doktor v skrbéh in gleda skozi okno za sinom, ki je baš stopil na vrt.

„Pa ne, da bi se mu začelo —?!“ poprašuje Waldekovka, kažoča s prstom na čelo, z groznim strahom v očeh, kakor da bi hotela reči,

da bi se mu ne začelo mešati. Ali zadnje besede ne more izgovoriti in zaplače.

„Čemu se udaješ tako bedastim mislim?“ pokara jo doktor nevoljen. A skrb, ki se mu bere pri tem z lica, ovaja, da vznemirjuje i njega isti strah.

Med tem pa je hodil profesor po vrtu. Ali on ni gledal kakor navadno v knjigo, če jo je imel tudi odprto, temveč s čudnim nestrpljenjem išče nekaj po vrtu. Nenadoma pa se obrne, kakor da bi se bil premislil, ter se napoti proti kolibici, kjer je bila navadno Arabela. Tam še ni bil oa nikdar. Zatorej je Arabelina začudenost tem večja, ko vidi nenadoma profesorja pred seboj.

Arabela sedi v elegantnem naslonjači, spletenem iz španskega trstja, imajoča pred seboj na mramornatej mizici veliko odprto knjigo, iz ktere čita. Poleg knjige pa leži njen veliki vrtni klobuk, ktereja je navadno nosila. Ker je Arabela nenadoma prišleca zagledala, ni imela časa dovolj, pokazati se v svojej navadni odurnosti proti njemu. Z iznenadjenimi, široko odprtimi očmi, brez klobuka, ki jej je sicer pokrival visoko sanjarsko čelo ter dajal celemu obrazu starikav izraz, bila je čisto drugačna videti. Profesor je to tudi takoj zapazil, vzlasti pa ni izpregledal, kako mlada se ona zdaj vidi. Zamaknen zre torej v ta skrivnostni dekliški obraz. Toda ni je še bil dobro pogledal, in ta obraz se zopet izpremeči. Njene oči postanejo mahoma majhne in odurne, njeno čelo neprijazno, njeni nosnici trepetate in usta so se siloma hitro stisnola, kakor pri človeku, ki premaguje kakšno boleost. Tudi profesorjevo lice, ki je bilo za trenotek postalo jasno, se zatemi. Vidéc njeno hitro izpremembo, pa reče kratko: „Kakor vidim, motil sem vas pri čitanji. Hotel sem se le mimogredé od vas posloviti, ker jutre odpotujem.“

Ko bi bil profesor, izgovorivši te besede, pogledal Arabeli v obraz, videl bi bil na njem neko izpremembo. Kakor blisk, ki neprijetno razsveti temno, v oblake zavito nebo, tako je na Arabelinem osornem lici hitro spreletela rudečica bledoba. To pa je trajalo samo trenotek, in potem zadobi njeno lice zopet prejšnji izraz.

„Ali je potreba, da se od mené poslavljate?“ odgovori z navadnim maločutnim naglasom. „Prijateljstva itak ni bilo nikdar med nama!“

„Rés ni ga bilo,“ odvrne profesor mračno; „ali od najinega zadnjega pogovora pred štirinajstimi dnevi zdi se mi vedno, kakor da niste vi srečna. Zató sočustvujem od tedaj z vami, dobro vedóč, da ni otožnemu srcu sočustva nikdar preveč. To je tudi uzrok, zakaj sem se hotel od vas posloviti.“

„Nepotrebno sočustvo!“ pristavi Arabela z zamolklim glasom. Hoče se namreč pokazati trdo proti njegovim besedam, a pri tem jo nekaj

obhaja, da jej bije srce hitreje, glas pa zastaja v grlu, da ne more mirno govoriti. „Človek naj se udá svojej osodi,“ nadaljuje deklca, „in zadovoljnost ga ne bode zapustila. Kdor pa je zadovoljen, ta je tudi srečen.“

„Slutim, da si hočete vi po tem potu pridobivati svojo srečo,“ odgovori resno profesor. „Vprašanje je samo, ali je ta pot tudi najboljša. Je-li namreč taka sreča tudi stanovitna?!“

„Kako neverjetno mlado je še vaše mišljenje pri vsej vašej resnosti in duševnej zrelosti,“ odgovori Arabela z resnobnostjo, ki je njenim letom čisto nenavadna. „Ali vas še ni izučilo življenje, da se mora človek boriti z boleštjo, da jo odžene, ali ne sme je zaklepati v sebi in gojiti jo?“

Pri teh besedah oblije jo rahla rudečica. Čutila je, da je bilo neprimerno njega podučevati. Povzdignola je oči, da vidi, kako jo najbrže on posmeovalno ogleduje; ali zmedena je hitro povesi.

Kakor zamaknen poslušal je profesor njene besede. Bile so prve, ki so se mu bolj prijazno glasile. Njegovo oko je občudovaje zrló v njen obraz, kakor da se hoče prepričati, ali more rés to belo, gladko deklško čelo gojiti tako globoke misli.

Arabela se sramuje, da je pri njegovem pogledu povesila oči. Hotéc poravnati svojo slabost in pokazati mu, da se njega nič, prav nič ne boji, upre še enkrat vá-nj svoje mirno, čisto okó. In ta pogled je bil njun prvi, globoki, osodepolni pogled.

V resnici nahaja se neki upliv duše na dušo; neka omamljenost, neki čut večne združenosti biva že v prvem pogledu dvojnih očij. To sta tudi obadva čutila in obadva sta se prestrašila. Dolga tihota je nastala potém.

„Vi čitate biblijo,“ reče na enkrat profesor z negotovim glasom, kakor da bi se bil ravno iz spanja prebudil. „Ali ste tako vneti za svojo vero?“

„Dà sem!“ bil je odločen Arabelin odgovor, in bledejša kot navadno se ona zravna, položivši kakor v potrjenje roko na odprto knjigo rekóč: „Vsakega značajnega človeka sveta dolžnost je, gojiti in spoštovati vero, v katero so verovali njegovi predniki.“

„In ko bi ta vera ne bila prava?“ poprašá jo profesor kakor prestrašen in vidi se mu, da se že naprej boji, da bi mu ne bil po godu Arabelin odgovor.

„Vsak človek misli, da je le ona vera prava, v ktorej je rojen,“ odgovori ponosno Arabela in ga neustrašljivo pogleda. „Vi gotovo tako o svojej veri sodite, jaz pa ravno tako o svojej. Le enega in istega Boga pa molite naju obéh veri, če ste si tudi v drugem jako različni. Toda pustiva to,“ dostavi siloma in obrne od njega svoj pogled. „Vi ne

hoste mene na svojo vero izpreobrnoli, meni pa je zadnja misel, da bi vas jaz pridobila za svojo. — Ako pa jutre odpotujete, kakor pravite, potem pa . . . srečen pot!“ Izgovorivši pripravlja se na odhod.

Profesor ničesa ne odgovori. Kakor uničen odmakne se nekoliko od kolibinega vhoda, da pusti Arabelo mimo, ter se jej nemo in zmeden pokloni.

Drugo jutro za rana, ko so v vili še bili vsi v postelji, pripravi se profesor na odhod. Najprej se poslovi od starišev, a prišedši k vozu, ki je že čakal ná-nj, da ga odpelje na kolodvor, domisli se na enkrat nečesa ter se takoj vrne in napoti proti vrtu. A na vrt vendar ni šel; temveč pred vrtnimi vrati se ustavi ter pogleda na ono okno prvega nadstropja, kjer je vedel, da je Arabelina spalnica. Ozrevši se na okno, pa močno zarudi. Med bogatimi damaščenskimi preprogami zapazi njegovo bistro okó nekaj belega. Profesor povzdigne hitro klobuk v pozdrav in kakor da bi ga čula Arabela skozi zaprto okno, zakliče jej: Z Bogom! A potem sprebledi in preplašen obrne se hitro ter zopet izgine.

Deveto poglavje.

„Povém ti, da je tako, kakor sem ti pravila,“ govori Karpelesovka vidno razjarjena zvečer onega dne, ko je bil profesor odpotoval, proti svojemu možu, ko sta se po večerji sama pogovarjala o dnevnih dogodbah. „David je prav dobro videl, kako se je v jutro Arabela pri odprtem oknu do solz ginena poslavljal od njega. Profesor pa, ta nesramnež, klanjal se jej je v enomer. Tako, vidiš, obnaša se ta tiha voda. Sramoto in škodo nam bo še delala v hiši. Da, da, prav taka bode, kakor je bila njena mati; saj jabelko ne pade daleč od debla,“ beseduje židinja kakor besna in se v enomer guga na stolu.

„Ba! niti deseti del tega ni resnica,“ odvrne Karpeles malomarno in zehne zaporedoma, da mu že stopajo solze v zaspane oči. „Meni je dovolj, da ti je David to povedal, in jaz postanem neveren. Saj se David baš ob petih zjutraj ziblje v najboljšem spanju.“

„Pa danes se ni, ravno danes ne,“ zagotavlja mu žena. „Sama božja previdnost je tako naključila, da je bil danes že ob petih po konci.“

„Povej tedaj bolj na tanko, starka,“ méni žid dobre volje. „Kako in od kod je David zapazil ta dramatični prizor?“

„Ne smem povedati, kako, Izidor; a resnica je vendar, gola, sveta resnica!“

„Potém pa že ne verjamem niti ene besedice o vsem tem,“ odvrne mož z nasmehom. „Da je David nepoboljšljiv lažnjivec, tega ne moreš

tajiti, Rebeka; Arabela pa je značajna, o tem sem prepričan; poleg tega pa ima preveč ženske dostojnosti v sebi, da bi se tako smešno obnašala proti človeku, ki ne bode in ne more nikdar postati njen soprog. Pa še ta profesor, ta knjigožerec, ta sovražnik žensk! Ha, ha! Rebeka moja, da moreš rés kaj takega le misliti!“ In tú se zagrohoče zamolklo.

„Da, sovražnik žensk!“ zasmije se Karpelesovka porogljivo. „Ali ne veš, da so ravno oni moški, ki pravijo, da sovražijo ženske, da so ravno ti navadno prvi, ki se ulovijo v ženske mreže? Pa da bodeš vendar verjel, Izidor, da se David takrat rés ni zlagal, hočem ti vendar na tanje razložiti, kako je on zavohal ta škandal. Samo pokregati ga ne smeš potém, Izidor!“

„David je danes ob pol petih vstal,“ pripoveduje ona, „da bi one lepe hruške zá-se pobral, ktere si bil ti včeraj vrtnarju ukazal nabrati. Kaj hočeš?“ nadaljuje z dobrikovalnim glasom; „on je pač še otrok; ne smeš mu v greh šteti take malenkosti! In pri tej priliki je tedaj tudi na tanko videl, kar sem ti ravnokar povedala. On pravi, da lahko prišeže, da mi je povedal resnico.“

„Ravno njegovej prisegi najmanj zaupam,“ méni žid resno. „Ali že greš spat, Rebeka?“ popraša jo potém in globoko zehne.

„Ne,“ odgovori ona zamišljeno. „Še nocój moram govoriti z Arabelo in prepričati se, ali in koliko je resnice v tem. Stvar me jako vznemirja.“

„Kakor misliš,“ opomni žid z zaspanim glasom. „Samo glej, da se z njo bolj ko mogoče mirno obnašaš. Bodi zvijačna in ne povej jej kar na ravnost svojega mnenja. Ukroti vendar svojo naglost in jezo proti njej; kajti predobro veš, da se siloma pri njej čisto nič ne opravi.“

Kmalu potém je Karpelesovka stopila v spalnico svoje rejenke. Toda ta je bila prazna. Kod hodi Arabela ob tej uri? misli si vznemirjena; deseta ura je že odbila! Ravno hoče poprašati Arabelino služkinjo, kje bi bila gospodična, ko pride Arabela z velikim ključem in majhnim zavitkom starih oblek v roki.

Začudjena gleda Karpelesovka zdaj na Arabelo, zdaj na ključ in zavitek ktereга je deklica zapazivši teto vrgla v zadregi na stol, ključ pa ravno hotela utaknoti v žep.

„Glej jo no!“ začne potém s pomenljivim nasmehom; „od kod pa prideš Arabela s tako romarsko 'culico in s tem velikanskim ključem? — Pa prehladila si se tudi pri svojem ponočnem sprehodu. Vsa si blede v lici. Se vé, ni drugače mogoče, kar tako okoli hoditi, razoglava in brez ničesar na ramah; noč pa je danes tako hladna in mokrotna!“

„Motite se, teta; meni je čisto dobro,“ odgovori Arabela mirno, in ona neprijetna osupnenost, koja jo je bila s prva obšla, zapusti jo polagama. „V zavitku pa imam staro obleko neke revne, bolne ženske. Hočem jo popraviti.“

„Aha! tedaj milosrčna sestra si tudi postala, Arabela?“ opazuje Karpelesovka nekako porogljivo. „Po kom pa si podedovala to lastnost? V rodbini Karpelesovej ni ta domá. — No, no! pa saj je to lepo in prav; samo dovoli, da te opozorim, da je nevhaležnost in zvičajnost na svetu brez konca in kraja, in torej je previdno, vselej tudi prav pomisliti, komu kaj dobrega storimo. Prigodi se včasih, da méni človek revežu pomagati, pri tem pa le podpira lenobo. Prav za prav bi bila lahko tudi mene za svet poprašala. Vedno sem ti nadomestovala mater in marsikdaj sem ti z modrimi nasveti stala na strani.“

„Jaz mislim, da je čisto nepotrebno vprašati koga za svet, ako se hoče dobro delo storiti,“ odvrne Arabela. „Kako pa si naj tolmačim ta vaš pozni pohod, teta,“ pristavi ona hitro potém in zna se jej, da jej ni ljubo dalje govoriti o tem.

„Ravno sem zvedela,“ začne Karpelesovka in pogleda Arabeli ostro v obraz, „da si danes za rana slonela ob oknu in se bridko jokala. Hotela sem torej zvedeti, ali se ti je po noči kaj neprijetnega pripetilo, in kako to, da nisi ničesar nam povedala o tem? Saj veš, kako se skrbimo vsi za te.“

„Jaz, da bi se bila na oknu sloné jokala, pravite?“ začudi se Arabela srdito in rahli mrzaj jo pretrese. „Kje ste zvedeli to laž?!“

„Bog hotel, da je laž!“ odgovori Karpelesovka s poudarkom, vedno ostreje opazujoč Arabelo. „Ali bilo je tako, kakor sem ti pravila. Na tvojem oknu se je nekdo bridko jokal; in kdo bi bil to drug, ako ne ti?“

„Mogoče,“ odvrne Arabela mrzlo in migne malomarno z ramami; „ali jaz nisem bila. Tudi veste prav dobro, teta, da jok ni moja slabost. Jaz solz že davno več ne poznam,“ končuje ona slovesno.

„Ravno zató sem se tem bolj začudila in prestrašila začuvši to,“ méni Karpelesovka z manj sumljivim obrazom. „Sklepala sem, da te je morda ganolo žalovanje stare Waldekovke, koja je ravno ob istem času tugovala po sinu, ki je takrat odhajal.“

„Jaz spoštujem Waldekovo rodbino, ker je tega vredna,“ odgovori Arabela nekoliko zmedena, a s precej mirnim glasom. „Vendar pa moje znanje z njimi ni tako iskreno, da bi se solzila, ako vidim, da mati žaluje po sinu, kedar ta odpotuje. Vsaj si mislim, da materino oko ne more ostati suho, če zre za svojim odhajajočim otrokom. Taka bolešt pa ne more vzbujati občnega sočustva, ker je preveč zasebna.“

„Dobro, dobro! Veseli me, da je tako,“ deje Karpelesovka dvomljivo. „Ali pa je tebi rés vse eno, ali profesor odpotuje, ali ne?“ popraša jo potém nenadoma, in njene oči dajejo od sebe maščevalen odsev. „Rada si se z njim pogovarjala,“ nadaljuje brezmilostno, zapazivši, da Arabela obledi; „kdo te bode tudi odslej naprej kratkočasil in dvoril ti?“

Arabela molči. Čutila je, da je nekaj resnice v tetinih obrekovalnih besedah. Žal jej je bilo rés po profesorji, toda ne iz onih uzrokov, ktere jej je teta hudobno naštevala. Občutila je neko praznoto po njegovem odhodu, a sama ni vedela zakaj. Resnica, ki jo komu na ravnost povemo, dela pa viden utis na človeka. A pri vsej tej resnici si vendar ni Arabela imela kaj očitati gledé svojega obnašanja in občevanja z njim. Profesor jej je bil takrat na vrtu naznanil, da bode v jutro za rana odpotoval, in hotel se je prijateljski od nje posloviti. A ona ga je le površno in hladno pozdravila. Ravno ta njena neprijaznost proti njemu celó pri slovesu pa jo je potém pekla skozi celo noč. V jutro se je jako rano vzbudila in sama ne vedóč zakaj, hrepenela je profesorja še enkrat videti ter mu želeti srečen pot. Prežala je v ta namen ná-nj za zaprtim oknom, a prestrašena se tudi takoj umaknola, ko ga je za preprogami nenadoma zagledala, zročega na njeno okno. Njegovega pozdrava pa ni ne videla niti čula; zato jo je zdaj neprijetno presunolo, kar jej je teta očitala. Čista vest jo je torej kmalu ohrabrila. Njeno lice je zadobilo prejšnjo barvo, njena zvananjost prejšnjo mirnost, tako da vidno razžaljena odgovori: „Takim nesramnim obrekovanjem ne dajem odgovora. Povém vam pa, teta,“ dostavi ponosno, „da prav dobro vem, do ktere meje sme devojka, ki je obljubljena nevesta, občevati s tujim mladenčem. Svoje dolžnosti pa poznam in proti tem se ne bodem nikdar pregrešila, če tudi do svojega ženina ne čutim niti najmanjšega nagnenja.“

„Nehvaležnica!“ odvrne teta. „In Samuel te tako zvesto ljubi! In na njegovej strani te čaka tako srečno življenje!“

„Živeti brez duše, to ni življenje, tem manj pa sreča!“ bil je Arabelin odgovor.

„Sevéda na strani tega čudnega profesorja bilo bi ti bolje živeti, to vem,“ odvrne jezno Karpelesovka, ktero je neizmerno dražila Arabelina hladnokrvnost. „Ali vedi,“ nadaljuje z zmagovalnim naglasom, „da kakor jaz Samuela poznam, tako tudi vem, da bi on prej vse storil, nego dovolil, da bi postala ti profesorjeva. In poleg tega, ali si pomislila kdaj, Arabela, kakšno brezдно leži med vama zavoljo različne vere?!“

Arabela ni bila več bleda, temveč postala je rumenega, upadlega lica; z roko pa se je podpirala ob mizo, kakor da bi jo obhajala omotica.

Kar jej je teta govorila, to se jej je zdelo strahovito, nezaslišano. „Teta!“ vzklikne potem razburjena, „kteri nesramni obrekovalec vas je tako zmotil, da ne veste več, kako bi me bolj žalili? Moja vera,“ nadaljuje nekako slovesno, „je meni draga in sveta; če že zavoljo drugega ne, vsaj zavoljo tega, ker je ona gotovo tudi moje pokojne matere. Prej bi pa hotela izgubiti življenje, nego zatajiti svojo vero! Ali niste s tem zadovoljni?“ popraša po kratkem premolku s povzdignenim glasom, z valujočimi prsimi in z boleznim izrazom okoli usten, kakor da bi si bila s to izjavo podpisala svojo moralno smrt.

„Zató pa se bode on tebi na ljubo odpovedal svojej veri,“ zagotavlja Karpelesovka z nekim prepričanjem. „In ti vendar pri vsem tem ne bodeš nikdar njegova soproga. Dobro si zapomni, Arabela, moje današnje prorokovanje; nikdar!“

Arabela se je obrnola od tete, ko je ona to govorila. Neki gnus se jej je pokazal na lici, ko je poslušala njeno besedovanje. Ko pa Karpelesovka utihne, reče Arabela vidno utrujena: „Jutre nadaljujte, teta, ako vam še kaj srce teži. Danes sem že pretrudna; rada bi že šla počivat.“

Karpelesovka se Arabeli približa, primakne svoje odurno lice k Arabelinemu in reče hudobno:

„Na moje zadnje besede si mi pa še dolžna odgovora. Aha! ne upaš si pogledati meni na ravnost v oči; tvoja vest ni torej čista,“ nadaljuje triumfovalno, ko odmakne Arabela svoj obraz od njenega ter gleda v stran.

„Kakoršen je človek, takošna njegova sodba!“ odgovori Arabela hitro z neko dostojnostjo, a brani se pogledati jo. „Na mnenje, ki ste ga izrekli gledé moje osebe, odgovorila sem vam vestno. Na mnenja, ki ne zadevajo mene, pa nimate pravice zahtevati od mene odgovora.“

„Bode ga pa gospod profesor sam moral dati, in sicer Samuelu samemu. Te dni mu hočem pisati, naj se čim preje povrne domú.“ To reki, odide Karpelesovka iz sobe in zaloputne dveri za seboj. —

Drugi dan, ravno ko je vrtnarica posodo od svojega bornega zajutreka z mize pospravljala, stopi v kuhinjo Karpelesovka.

„Fej! kakošen duh je tukaj,“ bile so njene prve besede. „Zakaj pa nič ne zračite, ve lenobe?“

„Oprostite, milostljiva gospá,“ izgovarja se v zadregi uboga žena in jej spoštljivo roko poljubi; „nisem še utegnola. — Pojdi Lojzek in poljubi milostljivej gospé roko,“ nagovarja nató svojega petletnega fantička in med tem mu hitro z belim zastorom obriše mala ustica.

„Je že prav; bodeš pa drugikrat,“ brani se gospá. „Preveč si mi umazan, da bi dala tebi roko poljubiti. Kaj se pa godi z onim paglavcem, Roza? Ali ne vidiš, da ga hočejo muhe snesti?“ nadaljuje kažoča

z gnusom na spečega dojenčka v zibeli, po čegar obrazu se je več muh shajalo. „Več čistote, Roza, več čistote je treba! Ali nimaš dovolj vode v hiši, da bi ga umivala?“

Roza stopi k zibeli, zapodi muhe od deteta, potem pa z ruto zibel pogrne. „Milostljiva gospá,“ opazuje nató osramočena, „počastili ste me danes nepričakovano zgodaj s svojo pričujočnostjo. V jutro pa imam toliko dela, da pred deveto — deseto uro ne utegnem nikdar snažiti otroka.“

„Ali menda misliš, da bom tebe dovoljenja prašala, kdaj smem priti?“ odgovori Karpelesovka osorno. „Pridna lišna gospodinja mora imeti ob vsakej uri snažno hišo in otroke.“

Roza vzdihuje skrivoma in gleda po strani na svileno oblačilo svoje gospodarice ter si misli pri tem: Tebi je že mogoče ob vsakej uri biti nališpanej, ki imaš vedno služkinjo okoli sebe! A jaz moram najprej skrbeti za gospodarjevo živino in vrt in še le potem za dom in otroke.

„Ali mi veš povedati, Roza,“ prične Karpelesovka prijazneje, „za katero ubogo, bolno žensko skrbi neki gospodična Arabela?“

Roza se prvi trenotek ne more domisliti in odgovori odkritosrčno, da ničesar ne vé.

„Sinoči, po desetih uri,“ nadaljuje gospá, „prišla je Arabela nazaj od nekod, menda iz bližine, ker je bila oblečena kakor domá, in se bój je prinesla zavitek raztrganih oblek, da bi jih popravila, kakor mi je rekla.“

Roza zbledi. Predobro je vedela zdaj, čegave so one obleke in katero ubogo žensko obiskuje Arabela. Od strahú nič ne odgovori.

„Ali mi brž ne poveš?“ sili jo Karpelesovka, ki je po njenej zmocenosti sodila, da mora Roza o tem nekaj vedeti. Toda vrtnarica ne da bi odgovorila, začne se jokati.

„Menda vendar ne blaznice na podstrešji?“ poprašuje dalje gospá neverno, a usta jej trepečejo in barve se izpreminjajo na licih.

„Da! blaznico,“ pritrđi vrtnarica zamolklo med zobmi. „Toda jaz nisem izdala skrivnosti, katero ste mi zaupali. Gospodična Arabela sama iztahnola je to tajnost, ko je neki dan na podstrešji iskala nekaj ter čula blazničino vpitje. Potém je odločno zahtevala od mene, da jo moram voditi k njej. Ker mi je pa gospodična Arabela sveto obetala, da ne bode iz njenih ust ničče zvedel, kdo biva na vašem podstrešji, vodila sem jo k njej. Menila sem, da je to vendar bolje, kakor pa da bi ona po drugem potu prišla do nje. Saj mi je znana trdna volja gospodične; a tudi njeno dobro srce mi je znano zdaj in jaz vem, da je ona prav vesela, da so njena gospá teta tako človekoljubna in milosrčna, da skr-bijo —.“

„Molči!“ pretrga Karpelesovka razdražena Rozino govorjenje, in v njenej sicer oholej zvonanosti se je zdaj pojavil neki strah in neka pobitost. „Čemu toliko čenčáš? — Arabela ne sme več k blaznici. Si-li me razumela? — In da se to ne more zgoditi, bodemo jej še danes dali drugo bivališče. — Bodi tiho in ne govori, če te nikdo ne vpraša,“ zavpije zdaj jezno nad vrtnarico mahnovši z roko po njej, da jo malo zadene, ko vidi, da hoče bojazljivo nekaj povedati. „Hočem pa se prej s svojim gospodom soprogom posvetovati in potem ti še le dam na znanje najin sklep. Ali glej, da nikomur o tem ne zineš; tem manje pa proti gospodični Arabeli, če ne —!“ Tú umolkne in pokaže ukazovalno z roko na vrata. „Upam, da me razumeš,“ pristavi odhajajoča. „Le eno besedo mi izgovori o tem proti komu, in v trenotji te dam s tvojo rodbino vred vreči na cesto!“

(Dalje pride.)

D o m.

I.

Na lipo se deček naslonil je mlad,
 Okoli se rajska razcveta pomlad,
 Pod nego šumi mu potočica vir,
 Šumi in beži in budi mu nemir.
 In z zlatimi kodri mu sapa igra,
 Se žene v daljave in mu šepeta:
 „Z menoj na daljave!“ — okó pa mu zrè,
 Kak' log se razgrinja in polje cvetè,
 Kak' dvigajo k nebu se silne gorè,
 Črez nje hrepeni mu nemirno srcé. —
 Od doma želi si ubogi otrok,
 Da vrže v življenja nemirni se tok!

II.

In leta tekó! V domači se svet
 Mladeneč črez dokaj vrnil je let.
 Potočica kraj na lipi sloni,
 Otroških mu let spomin se budi:
 Kakó je otrok pod lipo igral
 In kaj mu bežeči pravil je val,
 Kakó je brezskrben sanjal, vesel,
 Pisčalke si delal, pesni si pel,

KRES.

Leposloven in znanstven list.

Leto V.

V Celovci, 1. junija 1885.

Štev. 6.

Arabela.

Roman. Spisala *Paolina Pajkora*.

Deseto poglavje.

Samuel se je dobivši materino pismo kmalu vrno! domú. Mati mu ni razložila uzroka, zakaj so ga poklicali nazaj. Omenila je samo, da se jej zdi potrebno, da živi on v bližini svoje neveste; sicer se mu bode Arabela vedno bolj utujevala. Samuel pa je bil svojega povratka neizmerno vesel in ni dalje zahteval razjasnila.

Karpelesovka je sinu samo zategadel zamolčala svoje strahove gledé Arabelinega znanstva s profesorjem, ker se je vedno bolj prepričavala, da Samuel ljubi Arabelo, in tedaj ga ni hotela vznemirjati. Saj je vedela, da je jako ljubosumne nravi. Hotela je pa zató ostro prežati na vsako Arabelino dejanje, dá celó vsa pisma, ktera bode dobivala ali odpošljala, hoče na tanko nadzirati. Le v najhujšem slučaju menila je sinu odkriti svojo sumnjo.

Arabela je zadnje dni kakor sanjaje hodila okoli. Bila je videti trpeča in raztresena; govorila je malo in pri mizi se je jedva dotaknola jedil. Ko je namreč brž drugi dan, potém ko jo je bila teta zasačila povračujóčo se od blaznice, šla zopet k njej na podstrešje, našla je njeno sobico prazno. Osupnena obstala je za trenótek kakor pribita pri vratih, potém pa se vsede na stol poleg prazne postelje, in neizrekljiva bolest jej je polnila srce. Zdelo se jej je, kakor da je z blaznico izgubila svojo najboljšo prijateljico; čutila se je zapuščeno, nesrečno, kakor nikdar poprej. A še predno se je zavedela svoje bridke osupnenosti, močile so jej že gorke solze blede lice.

Slutila je, da je blazna ženska vsled tetinega povelja izginola od ondi. Ah! in Bog vé, kako zdaj zopet ta revica trpi in kako po njej vzdihuje! Zakaj mi pa teta brani skrbeti za to nesrečnico, da je celó

obiskovati ne bi smela? Tako si je mislila Arabela in ni se mogla ločiti od borne sobice, v kateri se je vedno tako zadovoljno in srečno čutila.

Skušala je potem z lepim in hudim po vrtnarici zvedeti za sedanje bivališče blazne ženske; ali pri njej ni mogla nič več doseči. Ubožica se je bila tako prestrašila groženja gospé Karpelesovke, da si ni upala, kolikor je tudi spoštovala Arabelo, izpolniti jej želje, ali obetala jej je sveto, da hoče vse blaznici v polajšanje storiti.

To je bil tedaj glavni vzrok Arabeline pobitosti. Vendar pa je Arabela kmalu čutila, da se je tej bolesi pridružila še druga, mnogo hujša. Neka nezadovoljnost jo je prevzela, da se jej je zdelo življenje neprenesljivo. Kedar je hodila na vrt, čutila je neskončno praznoto okoli sebe. Skakljanje in pevanje ptičkov jej je bilo zoperno; čvrčanje čričkov jo je dražilo; do dela in čitanja pa ni več imela veselja. Po cele ure držala je delo med rokami, ne da bi se jej prsti ganoli, ali je pa gledala v odprto knjigo niti ene črke ne čitajoča. Sanjarski je zrla okoli sebe in se vedno čutila na jok razpoloženo, čuvstvo, kterega še do sedaj ni poznala.

Arabela si ni mogla tega tolmačiti. Kmalu potem pa začuti, da je njena otožnost le predslutnja ljubezni. Ona zmedenost človeškega srca v prvih prikaznih ljubezni pa je stvar tako nežna in vzvišena, da se ne dá popisovati; kajti besede bi jo samo oskrunile.

Uboga Arabela! Zakaj ti je teta s svojim neprevidnim opominjevanjem in svarjenjem pred profesorjem Waldekom raztrgala še zadnji košček zagrinjala, ki ti je zakrival tvojo srčno skrivnost? Od onega večera začenja se doba tvoje nesreče. Saj ne moreš pri vsem svojem prizadevanji in pri vsej trdnji volji, da bi pustila svojo pamet vladati nad srcem, ugasiti plamena, ki ti ogreva dušo, ter zadušiti vzdih, ki ti srce tesni! — — —

Arabela sedi v svojej sobi pri odprtem oknu in si z roko podpira trudno glavo. Zvedela je, da se je zjutraj vrnil Samuel, ter slutila, da jo bode obiskal še pred obedom. Ná-nj je čakala. Zdaj pa zdaj nese polagoma k ustom kozarec vode, izpije nekaj požirkov, strese energično z glavo, gleda skozi okno, a pri tem ne misli na nič.

Na enkrat se jej zdi, da se približujejo Samuelove stopinje. Preplašena pogleda na vrata, a ko vidi Samuela vstopiti, obrne hitro z neko nevoljo od njega obraz, kakor otrok, ki se svojeglavno obrača od ponujenega, gorjupega leka.

„Čemu se tako tihotapski v mojo sobo primikaš?“ posvari ga potem neprijazno, ko čuje, da zapira pazljivo dveri in da se jej po prestih približuje samo zató, da bi jo iznenadil.

„Ali te najdem tako slabe volje, Arabela?“ opomni Samuel z nasmehom in jej gorko stiska roki v pozdrav. „Ti znaš lepo sprejemati svojo žena!“

Arabela rahlo zarudi. „Ti veš,“ pristavi ona, „da ljubim jaz naravnost in določnost ter ne maram za komedije in prilizovanja.“

„Kaj pa delaš tú pri odprtem oknu? Solnce ti ravno sije v lice, glava te bode bolela,“ reče Samuel s skrbljivim glasom.

„Kaj delam?“ odgovori ona razdražena. „Nič ne delam, saj vidiš. Veseli me pač poslušati, kako ure v zvoniku bijejo ena za drugo dvanajst.“

„Ali postala boš rujava od solnca, Arabela; idi vendar od okna?“

„Kaj to dé, če bodem tudi črna,“ odgovori Arabela. „Gizdava nisem bila nikdar.“

„Vsaka ženska si skuša ohraniti lepoto, dobro vedóca, da skriva v njej svojo največjo moč. Telesna lepota je ženski orožje, s katerim se proti moškim z najboljšim uspehom bojuje,“ odvrne Samuel z važnostjo.

„Jaz nisem bila nikdar lepa,“ odgovori malovažno Arabela; „zató pa nimam tudi ničesar čuvati. In ko bi tudi imela lepoto, ne vedela bi, za koga naj jo hranim.“

„Ali nisem jaz nikdo?“ zakliče Samuel razžaljen in nagubi čelo.

„Jaz pa zahtevam, da čuvaš svojo lepoto, Arabela,“ nadaljuje razdražen.

„Ti postaneš moja soproga, in jaz te hočem videti lepo vsaj tako dolgo, dokler ti ne bo z leti priroda sama vzela svoje darí.“

Lahen, porogljiv nasmehljaj se je zibal na Arabelinih ustnah, ko Samuel to izreče.

„Prepričana sem, da bi me vzal, ko bi bila tudi grbava in šantava, vendar le za ženo. Moja zvananjost je tebi deveta briga; to je nama obema znano, Samuel.“

„Fej, kako si odurna, zbadljiva in nezaupna, Arabela,“ odvrne Samuel globoko žaljen. „Bojim se,“ nadaljuje z bridkostjo, „da te moja mati prav dobro pozna. Tako mlada si še, a vendar si že tako nezaupna. S tem pa delaš sebe in one nesrečne, ki s teboj živé.“

„Jaz mlada?“ začudi se Arabela. „Kaj je mladost, ako ne čvrstost duhá in vera v človeštvo? A pri meni se že vse poruša! Veselja strune se v meni več ne glasijo in celó up, zadnja zvezda, kakor jo imenujejo pesniki, utonola je že zá-me! Da sem pa polna slabostij, kakor si mi ravno zdaj očital, vedi, da je to le neizogibljivi nasledek moje nezadovoljnosti. Večina človeških slabostij izvira vendar le samo iz nesreče.“

„Ali kaj ti manjka k sreči, Arabela?“ poprašuje jo Samuel pol sočutno, pol nevoljno. „Vsega imaš, česar si želiš. Vem, da ti moja mati in oče ne vesta nadomestovati roditeljev; ali če te more moja udanost in skrb osrečiti, tedaj vedi, da te hočem ljubiti namesto njih.“

Arabela ga ostro pogleda, „Samuel!“ reče počasi, „da si ti boljši, nego vsi tvoji rodbeniki, vem, odkar te poznavam. Ne dopuščaj pa, da bi začela sedaj dvomiti o tem. Čemu hliniš, kar ni resnično? Morda me res ljubiš in sicer toliko, kolikor brata Davida. Zakaj pa bi tudi ne? Saj sva skupaj vzrastla in meni si tudi ti le iz tega uzroka ljub. Toda taji, če moreš, da bi me ne bil nikdar izvolil za nevesto, ko bi bila revna!“

„Arabela,“ vzklikne Samuel neprijetno zadet; „ne draži me, ne trpinči me tako brezsrčno! Priznavam,“ nadaljuje obžalujóč, „da mi je nekdaj laskala misel o bogatem, brezskrbnem življenji, katero bi jaz kot tvoj soprog delil s tebó; sedaj pa, Arabela, pozabil sem popolnoma na tvoje bogastvo in v tebi ne vidim drugega, nego miljeno mi devojko, katero tem gorkeje ljubim, čim mrzleje se proti meni obnašaš. — Arabela! ti mene ne ljubiš; to čutim v tem trenutji,“ vzklikne z divjo bolestjo, ko mu ona s silo odteguje roko, katero hoče prijeti; „ali jaz sem pri tem vsekako prepričan, da bodeš ti meni vendar dobra in zvesta družica.“

„Ako ti to zadostuje,“ pristavi hitro Arabela, „je meni tudi prav. Več pa od mene tudi nikdar ne zahtevaj!“

Samuel spreminja barve na lici. Jeza in bol se mu bereta iz očíj. „Zakaj te manj ne ljubim, Arabela?“ reče potém bridko in vzdvojen udari z ного ob tla. „Ali zvesta mi moraš ostati, Arabela; zvestobo pa zahtevam od tebe. Ali me razumeš?“ nadaljuje strastno in jo divje pogleda. „Ako mene ne moreš ljubiti, ne zamerim ti tega; a vedi, potém tudi nikogar drugega ljubiti ne smeš! Gorjó,“ pristavi še s povzdignenim prstom in strašnim pogledom, „ako bi kdaj zvedel, da se ti je kdo ukradel v srce! Njega in tebe bilo bi konec!“

Arabela se je silno prestrašila njegove strasti. Srce jej je bilo, kakor da bi jej hotelo počiti, in čutéc, da jej kri izginja iz lica, obrne se popolnoma od njega.

„Ne bodeva se prepirala, Samuel, za prazno stvar,“ nadaljuje ona po kratkem, neugodnem molku in se nekoliko pripogne érez okno, da jej ne more pogledati v obraz. „Nisem še tvoja žena in torej še nimaš popolne pravice do mojih čuvstev! Sicer pa vedi, da me s svojim žuganjem še bolj od sebe odganjaš, nego pa približuješ. Ljubezen se privablja z ljubeznijo, ne s strastjo.“

Izgovorivši odide od okna, poravna si pred zrcalom obleko, potém pa nadaljuje s spremenjenim glasom, kakor da bi se ne bilo med njima nič posebnega prigodilo: „Mislim, da je že čas k obedu; ali pojdeva v obednico, Samuel?“

„Ne grem,“ odgovori on mračno. „Danes ne obedujem!“

„Potém pa te bodem pri strici izgovorila,“ odvrne Arabela prijazno in gre iz sobe.

„Kaj, ko bi ona že koga drugega ljubila?“ mrmra Samuel gledaje za njo ter škriplje z zobmi. Ljubosumnost, ta gnusni črv človeškega srca, začel se je oglašati v njem.

Ednajsto poglavje.

Bil je krasen jesenski dan. Potém ko je skoro štirinajst dnuj brez preneha deževalo, prikazalo se je zopet solnce v vsej svojej lepoti in toploti, kakor da hoče zemljo odškoditi za obilo mokroto prejšnjih dnuj. V Karpelesovej vili ni nihče toliko hrepenel po lepem vremenu, kakor stanovniki v drugem nadstropji. Ker ni mogla Waldekovka hoditi, zato je navadno o lepem vremenu celi popoldan posedala na vrtu. Stari doktor, njen soprog, shajal se je pa tudi najrajši v bližini svoje žene in navadno ga je bilo najti na vrtu.

Noga gospé Waldekove se je danes vsled toplega vremena čutila posebno čvrsta. Gospá je torej poskusila upiraje se ob svojo palico prav počasi hoditi po vrtu. Ali doktor Waldek se je čutil baš danes nekaj bolehen. V želodci ga je tiščalo. Sedel je tiho na klopi ter delil psičku, ktereга je imel na svojej desni, in belemu mačku, ki mu je sedel na levej strani, košček kruha. Na enkrat pa prinese Julija, Waldekova kuharica, doktorju pismo z besedami: „Od gospoda profesorja, če se ne motim!“

„Ah, od našega Walterja,“ veli starec razveseljen, vstane hitro in gre z brzimi koraki svojej ženi nasproti. Čutil se je mahoma zdravega. „Lidija! Walter pride nocój na obisk,“ zakliče vesel svojej ženi in povzdigne kvišku odprto sinovo pismo.

„Walter pride?“ vzklikne ona prijetno raznenadjena. „Ah, Fabijan; kako sva srečna, da imava tako dobrega sina! Mesec bode še le, odkar je odpotoval, a vendar že naju obiše! On čuti, kako ga ljubiva, in slutí, kako se nama toži po njem. Le zato naju tako kmalu obiše! — A kako dolgo bode se tú mudil?!“

„Tega ne omenja v pismu,“ odgovori doktor; „samo toliko pravi, da pride nocój ob šestih in da je pri dobrem zdravju.“

„Hvala Bogu, hvala Bogu!“ ponavlja mati radostna. „Sprejmi me hitro v stanovanje, Fabijan; moram prezračiti Walterjeve sobe. Julija pa mora v trenutji k peku, da naroči grahamskega kruha. Tak kruh je njegova najljubša jed. — Ubogi moj Walter! tvoja mati ti ga bode tudi nocój priskrbela.“

Oba starčeka se napatita potem v živahnem pogovoru proti domu. Psiček je pred njima veselo skakljal, za njima pa se leno vlačil beli maček. —

Arabela se ni mogla utolažiti, ker je tako nagloma izgubila blazno ženo. Noč in dan je premišljevala, kam bi jo bili skrili. Preiskala je vsak kotic po hiši, kjer bi tudi nobeden živ človek ne mogel prebiti. Posebno po večerih, kedar je prihajal mrak, lazila je kakor senca okoli hiše, nadejajoč se, da bode čula kje njeno vpitje, ali pa da najde kakšno drugo znamenje o njej. Vrtuarice pa ni celó nikdar pustila iz očíj. Menila je, da jo mora enkrat zasačiti, ko bode nosila blaznici hrane. Toda pri vsem svojem prizadevanji ni jej vendar že celi mesec mogla priti na sled.

Kakor je bil dan, o katerem smo govorili, svetel in topel, ravno takšna bila je tudi noč: Jasna, topla, čarobno razsvetljena po polnej luni, ki je ponosno plavala po neizmernem obnebju. Isto noč se je čutila Arabela nemirnejšo, nego sicer. Ona ni mogla zaspati. Podoba uboge blaznice, ktera steguje zastonj roki po njej, predstavljala jej je vedno razdražena domišljija. Deklica vstane tedaj iz postelje, obleče se hitro, zavije v pléd in odklene varno vrata, da ne bi nikogar v hiši vzbudila. Še le ko je stopila na prosto v svetlo noč in je užila nekaj požirkov čiste nočne sape, stoprav ondaj jej je nekoliko odlegla srčna tesnoba.

Ura na majhnem vilinem stolpiči bije poldvanajstih. „Tako pozno je že?“ zašepeče Arabela in se tesneje zavije v pléd. „Kaj hočem tú?“ misli si potem. „Blaznico hočem videti!“ odgovori jej notranji glas, in pri tem jej srce močno polje.

Vrata vrtuarjevega stanovanja zaškripljejo, kakor da jih kdo odklepa. Arabela stopi bolj v senco, da bi je kdo hitro ne zapazil, pričakujóč z valujočimi prsimi, je-li bode Roza prišla iz hiše.

In rés ni se motila. Vrtuarica na pol oblečena in bosa, z lučjo in majhnim jerbasom v roki, stopi iz hiše ter se napoti proti kleti, ki je bila eden streljaj od vile oddaljena. Klet je imela dva oddelka. V enem so imeli vino, v drugem pa so navadno po zimi premog shranjevali. Pri železnih vratih slednjega oddelka ustavi se Roza.

„Tedaj tú notri biva ona?“ vzdihne Arabela in groza jo obleti. „Potém sevéda bi je jaz ne mogla nikdar najti.“

Med tem je Roza odklenola vrata, ki so precej zaškripala pod zarujavelim ključem, in se podala po stopnicah navzdol. Arabela se ustavi pri vratih in gleda za Rozo, ki se je vedno bolj izgubljala v temi.

„Blaznico moraš videti,“ zakliče v njej zopet prejšnji notranji glas, in brez daljšega pomisleka odide Arabela po stopnicah v klet.

Vpitje in jok blazne ženske zadoni jej sedaj na uho. Ko začuje Arabela znani glas, zatrepeče od veselja in žalosti po vsem životu. Potém se skrjuje za kletnimi stopnicami, z nestrpljenjem pričakujoč, da pride vrtarica nazaj. Hotela je ostati pri blaznici in govoriti sama z njo brez prič, kakor je delala to prejšnje čase.

Ravno tako tiho, kakor je prišla, odišla je zopet Roza črez nekaj časa. Ko so se kletna vrata z velikim ropotom zaklenola, vzdihne prosto Arabela in stopi iz svojega skrivališča. Potém gre varno naprej do male lučice, ktero je videla brleti ob konci kleti, kajti po njej je sodila, da prebiva tam blaznica.

Na starej slamnici pogrunej s čistim perilom sedela je blazna ženska in jedla nekaj iz lesene sklede. Poleg nje na stolu stala je majhna leščerba in bučica vode. Zrak pa je bil hladen in vlažen. Z oboka in zidovja, po katerem je kapala voda, rasel je mah, zemlja po tleh pa je bila mehka in mokrotna, in duh plesnivosti je udarjal prislecu nasproti.

Ko začuje blaznica lahne Arabeline stopinje, ozre se plašno; a ko zapazi temno podobo, ki gre proti njej, divje zakriči: „Ne umorite me! Saj bodem tiha, voljna; popraševala ne bodem več po svojem otroku! Proč, proč črna pošast; ne pustim se umoriti!“ In zavzeta zgrudi se na slamnico, skrjuje se pod odejo in zastoka.

Arabela je takoj izprevidela, da jej je napravila sama, zavita v temen pléd, oni strah. Vrže ga od sebe, dasi jej je tamošnja mokrota pretresala vse ude, približa se ležišču in nesrečnico nežno ogovori, da bi jo ukrotila, rekoč: „Ali me več ne poznate? Jaz sem, vaša nekdanja prijateljica. Utolažite se vendar; nihče vam nič hudega ne stori!“

Blaznica pa se je vedno bolj zavijala v odejo in ni nehala stokati.

„Čujete, dobra ženska? Jaz sem Arabela, ona devojka, ki vam je nekdanj dan za dnevom delala družbo. Prišla sem, da vam zopet strežem,“ hitela je praviti Arabela s povzdignenim glasom, da bi jo nesrečnica vsaj po glasu zopet spoznala.

Ko izreče Arabela nehoté svoje ime, strese se starka, kakor od nečesa zadeta in neha togovati. Ko pa deklica umolkne, potegne glavo izpod odeje, obrne proti Arabeli svoj blede, koščeni obraz, nategne usta, kakor da hoče nekaj govoriti, upre vá-njo svoje preplašene medle oči in jo nekaj časa raznenadjena pogleduje; potém pa se radostna glasno zasméji, da njen glas neprijazno po temnem prostoru odmeva. Arabelo obhaja groza. Starka popraša zdaj z nategnenim glasom: „Kaj si rekla? Ara— Arabe— Arabe— kako si rekla? To ime mi je znano,“ vpíje ona in se vzdigne po konci. „Kje si čula to ime?“ Potém pa bridko zaplače in toži: „Ah, kje je moje dete? — Dajte mi mojega otroka! Svojega

otroka hočem imeti! — Joj, kako me boli glava! Joj — joj — joj!“ vzdihuje nató, potiplje si sence in onemogla zvrne se na ležišče nazaj.

Arabela se strese po tem prizoru na vsem životu. Naslanjati se mora na steno, da ne pade. Tema se jej stori pred očmi, ona hoče govoriti, a usta jej odrekajo besedo. Na njenem lici pa se zaporedoma menjavajo utisi; zdaj se razprostira na njem skrivna groza, zdaj neizrekljiva boleost, zdaj je videti preplašena, in dvom in brezmejná vznenadjenost sije iz njenih zavzetih očij.

Polagoma se pomiri, njene oči pa počivajo napete na licih nesrečne ženske, kakor da hoče iz teh črt sklepati nekaj, — blaznica je bila, kakor se je po njenem enakomernem sopenji poznalo, zaspala; — potem pa vzdigne oči proti nebu, sklene pobožno roki in vzdihne z glasom, ki je ovajal neskončno muko njene duše: „O Bog, o Bog! vse naj bi mi ona bila, a samo, samo — mati ne!“

Ozrla se je še enkrat na spečo ženo s pogledom polnim sočuvstva, ljubezni in groze, nató pa izbeži od nje.

A sedaj se še le domisli, da so vrata zaklenena, da ne more iz kleti. Preplašena gleda okoli sebe in zapazi na onem konci kleti majhno oknice, skozi katero je luna sijala. Utolažena se napoti tja. Mislila je, da zleze skozi okno na prosto.

Okno je bilo prepreženo z žično mrežo. Z nožekom, kterega je Arabela slučajno imela pri sebi, utrga z velikim trudom konec žice, potem pa odplete s prsti mrežo. Ravno je zlezla skozi okno do sredi života, ko se preplaši in nehoté glasno zavpije.

Ne daleč od nje zapazila je visoko moško postavo. Takoj hoče zlezti nazaj, a krilo se jej prime žrebља, in ona ne more ne naprej, ne nazaj.

Ko je Arabela zavpila, obrne se ona moška podoba, kakor vzdramljena proti njej. Luna je sijala Arabeli v obraz.

„Gospodična Arabela!“ vzklikne moški glas in se jej približa.

„Gospod profesor!“ zakliče Arabela in spusti onemogla roki, s kterima si je pomagala na prosto.

Profesor Waldek je bil prišel isti večer z Dunaja, kakor je bil pismeno naznanil, domú. Po večerji se je z roditeljema, ki sta bila presrečna imajoč sina pri sebi, dolgo mudil pri mizi, da je že polnoč minola, ko se je hotel vleči k počitku. A vendar zaspan še ni bil. Gledal je skozi okno v svetlo noč, in neka skrivna moč ga je vlekla na prosto.

Ko je bil zvonaj, gre nekolikokrat gor in dol po dvorišči, potem pa se ustavi zróč v okno, pod kojim je bil pred enim mesecem za rana vzel od Arabele slovó. Preproge so bile spuščene. Profesorjev obraz je bil pri tem pogledu miren, toda bleđ, kakor da bi bil iz mramorja;

samo usta so mu nekaj šepetala: Arabeli je v srci želel sladke sanje! Zopet hodi gor in dol, saj je čutil zdaj še manj spanja, nego popreje.

Nepopisljivo, mamljivo slast ima jasna mesečna noč, opazovana v slovesnej tihoti, kedar čist in krepek zrak veje skrivnostno po vejvji drevesnem, kedar zre oko sanjarski v neskončno daljavo svetá. Za glavo in srce, ki sanja o ljubezni, je taka noč neizrekljiva.

Profesor se ne more od tega čara ločiti. Nemiren se sprehaja z dvorišča na vrt, z vrta na dvorišče. Pod Arabelinim oknom pa se mu zopet noga ustavi, in oko gleda tako bistro v okno, kakor da hoče prodreti njegove preproge. Napósled pa se zamakne v luno in začne vzdihovati. Arabelin prestrašeni vzklic ga stoprav predrami.

Nekaj trenutkov neugodnega molčanja sledilo je temu nenadejanemu svidenju. Ti trenotki so pa dovolj jasno izdali čuvstva obeh. Obledela in zarudela sta zaporedoma, izogibala se drug drugega pogledov ter molčala obá.

Profesor je bil prvi, ki se je zavedel. „Za Boga, gospodična, kaj delate tú? Kaj iščete v kleti?“ poprašuje ou z razburjenim glasom.

„Tiho, ne kričite, da naju ne čuje kdo,“ šepeta skrbljivo Arabela vsa zmedena. „Pomagajte mi rajši iz tega neugodnega stališča!“

Profesor prime preplašen njeni roki in jej nežno pomaga iz okna. Ko je Arabela zopet na nogah, drži še eden trenotek njeni roki med svojima, potem pa jih nenadoma odurno izpusti in s tako burnostjo, da se je zdelo, kakor da jih hoče odpahnoti. — „Kaj ste iskali v kleti ob tej uri in po takošnem potu?“ popraša jo še enkrat zamolklo.

„Nič, nič! Ne prašajte me, ne zahtevajte razjasnila,“ odvrne Arabela vsa razdražena in teka na levo, na desno, kakor da ne vé, po kateri strani bi najhitreje prišla v hišo.

Nenadoma pa začuje v tihej noči razjarjen glas, spremljan od hude kletvice. Strel počí ravno mimo bežeče deklice. Arabela zakriči bolestno in zbeži nagloma v hišo.

(Dalje pride.)

KRES.

Leposloven in znanstven list.

Leto V.

V Celovei, 1. Julija 1885.

Štev. 7.

Arabela.

Roman. Spisala Paolina Pajkova.

Dvanajsto poglavje.

„Kaj je bilo to?“ popraša se profesor, začuvši strel. „Nekdo je meril na mene ali na Arabelo.“ Nató pogleda okoli sebe in zapazi v prvem vilinem nadstropji odprto okno. Od ondot je prišel strel, misli si. A ker nikogar gore ne vidi, umiri se polagoma.

„Ali ni Arabela zakričala?“ domisli se na enkrat vznemirjen. „Za Boga! ko bi bila ona zadeta! Ne, ni mogoče,“ nadaljuje, „sicer bi ne bila šla v hišo. Kaj, ko bi pa bila menda obležala na stopnicah?!“

Kri mu zastane pri tej misli. Takoj se napoti v hišo za njo.

Ko pride do vrat, popade ga nekdo za ramo. „Gospod! samo na na dve besedi,“ zagrmi mu nasproti razjarjen globok moški glas. Bil je Samuel.

„Prosim, prosim,“ brani se profesor Samuelove močne roke, ktera ga kakor s kleščami drži za ramo. „Pozno je že, spat moram iti. Jutre je časa dovolj za dve besedi in tudi za več, ako vas je želja.“

„Jutre, jutre?“ godrnja Samuel z divjim naglasom in porine profesorja naprej. „Jutre ni več časa, kajti enega izmed naju ne bode več med živimi. Ali ste razumeli, učeni gospod profesor? Vi ali pa jaz,“ zašepeče mu še strastno na uho, potém pa se zagrohoče.

„Idite v posteljo, prijatelj,“ odgovori profesor dobrodušno. „Počitek vam bode dobro storil! Jutre pa vam prvi svoj prosti čas posvetim.“ Rekši hoče se profesor oddaljiti.

Samuel še bolj razjarjen o profesorjevej hladnokrvnosti, zastopi mu pot in strastno zakriči: „Ako ste mož, ne pojdete od tod, dokler me ne poslušate do konca.“

Profesor postoji in ga pogleda. Od njegove možatosti je Samuel zahteval, naj ga posluša. Profesor se ni mogel več izognoti.

„Tedad le hitro izrecite svojo željo,“ reče nató z nestrpljenjem. „Bojim se zeló, da je gospodična Arabela zadeta. Človekoljubnost pa zahteva od mene, da pogledam, kje je, in da se prepričam, ali ni menda ranjena,“ končuje s trepetajočim glasom.

„Kaj vas briga ona gospodična?“ odvrne Samuel ljubosumno. „Ona je moja nevesta, da veste; moja zaročena nevesta!“ ponavlja še enkrat s poudarkom ter hoče z očmi prebosti profesorja. „Sicer pač se njej ni nič huđega zgodilo,“ pristavi bridko. „Srečal sem jo, ko je stopala čvrsto črez stopnice, pač pa obžalujem, da moja krogla ni zadela vas, kajti vam je bila namenjena, ali čujete, vam, vam!“

„Meni?“ začudi se profesor neprijetno zadet; zakaj zdaj je stoprav začel slutiti, kakšen uzrok vodi Samuela do takega čina.

„Da, vam,“ pritrđi Samuel trepetaje od srda. „Kar je pa naključaj danes zaprečil, zgodi se gotovo jutre. Jaz se hočem jutre z vami dvo-bojevati. Ali me zdaj razumete?“

„Razujem; a zakaj, tega še ne morem zapopasti,“ odvrne profesor, in lice mu obledi.

„Zató,“ pojasni mu Samuel z zlobnim dopadenjem, „ker ne more Arabela postati naju dvojih last. Ker je pa ona obljubljena meni že blizu štiri mesece, zató moram vas spraviti s pota.“

„Vpraša se pa še samo,“ odgovori profesor že nekoliko viharno, ker je začeljal potrpežljivost izgubivati, „ali imam tudi jaz voljo dvo-bojevati se? Povém vam, da ne sprejemem vaše ponudbe. Prvič, ker še nisem jaz nikdar imel orožja v roki, in drugič, ker mi še nikdar na misel ni prišlo, da bi jemal komu nevesto.“ Zadnji stavek je profesor manj glasno izrekel, in v črtah že izpremenjenega lica pojavila se mu je nenadoma globoka žalost.

„Da ne boste, da ne boste, pravite?“ vpraša ga Samuel popolnoma zdivjan. „Potém pa trohice časti nimate v sebi, potém pa vam povém na ravnost, da ste stráhopetec.“

„Stojte!“ zavpije jezno profesor, zravna se po konci in oči mu začaré. „Bojeval se bodem z vami, ali ne zavoljo vaše neveste, temveč zaradi žaljene časti. A prepričan sem tudi,“ nadaljuje s poudarkom, „in baš to naj ukroti vašo besnost, da izgubíte, ako mene umoríte, tudi Arabelo za vselej. Morilca ne bode ona nikdar vzela za moža!“

Samuel pogleda zaničevalno preplašenega profesorja po strani, potém pa se grdo zagrohoče. Oči pa se mu hudobno zasvetijo, ko odvrne ošabno: „Vi Arabelo premalo poznate, ako to o njej trdíte. Ona vé, kaj se pravi, dati komu besedo. Postala bode moja žena, ko bi tudi tri vam enake moral spraviti s pota. — S kakšnim orožjem se želíte

bojevati? Vidite, jaz sem vam uljuden nasprotnik, ker dovolim, da določite sami orožje, ki ima prodreti vaše srce.“

„Vi ste me pozvali na dvoboj, vi si tedaj tudi izberite orožje zató,“ odvrne profesor ponosno, a vendar jedva premaguje neki trepet. Ko profesor to izreče, zadoni v tihej noči bridek vzklic. Oba se takoj obrneta na ono stran, od koder je prišel glas. Arabela je slonela na oknu ter si skrivala med dlanima obraz.

Ko jo profesor zagleda, zgane se. Samuelov obraz pa se stèmi, prsi se mu hitreje vzdigujejo, potèm pa reče z divjo porogljivostjo:

„Kako je mehka moja nevesta! Zgrozila se je začuvši, da ste voljni z menój bojevati se. Ona vé, da ne pridete živi izpod mojih rok. Ha, ha,“ smeji se prisiljeno ter se napoti proti vili. „Dobro se naspite, veleslavni gospod profesor, svojo zadnjo noč! Jutre ob desetih vam pošljem dobro nabit samokres, ob ednajstih pa pridem sam s pričami slovesno po vas. Priskrbite si tudi vi svoje priče.“ — — —

Ko je počil strel, ki je bil splašil profesorja in Arabelo, čutila je slednja hipoma v desnej roki hudo bol. Od tod njen prvi vzklic. Po stopnicah gredóč srečala je v temi Samuela, kateri je kakor besen letel po stopnicah in težko sopol. Slutila je nezgodo in ne brigajóč se za ranjeno roko, ki je pa le bila samo nekoliko po smodniku opraskana, podvivala se je v svojo sobo. Tam odpre nekoliko okno ter posluša nam znani pogovor.

Z utripajočim srcem in sklenenima rokama pričakovala je, kako se njuno snidenje konča. Upala je in v sreci molila Boga, da profesor ne sprejme dvoboja. Poznala je Samuela kot izvrstnega strelca, in pri tej misli jo je groza obhajala. Ko je pa profesor sprejel dvoboj, osupnola in prestrašila se je ob enem tako, da nehoté močno zakriči, in ta vzklic je izdal njeno pričujočnost na oknu.

Črez nekaj časa povzdigne zopet glavo, ali profesor in Samuel sta že bila narazen. Samuela je ravno čula zaklepati se v sobo, profesorja pa je videla na vrtu z velikimi koraki hoditi gor in dol.

Arabela nekaj premišljuje, a vzdramivši se, reče polglasno: „Ta dvoboj se nikakor ne sme izvršiti. Pomagaj mi Bog!“ Nató si zavije ranjeno roko v moko ruto, ogrne si pléd in gre določno iz sobe na vrt.

Profesor je sedel razoglav na nekej klopi v vrtu, glavo z rokama si podpirajóč. Luna je razsvetljevala njegov upadli obraz, ki se je malo strinjal z veličastnim mirom krasne noči. Njegove oči so se motno upirale zdaj na nebo, zdaj na tla, zdaj na kako drevo v njegovej bližini, iz prsij pa so mu pogošče prihajali težki vzdihji. Bil je tako vá-se zamišljen, da ni čul brzih korakov. Arabela se ustavi blizu njega in ga nekaj trenutkov polnočutno opazuje.

„Gospod profesor!“ zašepeče rahlo potém, da bi ga ne prestrašila, in se ožje zavije v pléd.

Profesor se zgane, začuvši njen glas. Plaho privzdigne glavo in močna rudečica obleti na enkrat njegovo blede lice, ko vidi Arabelo v svojej bližini. „Gospodična, vi ste zopet tú?“ reče nató z veselo iznenadjenim glasom.

„Prišla sem,“ nadaljuje Arabela pogumneje, „da vas svarim, naj bi se ne bojevali s Samuelom. Prekličite takoj svojo besedo, takoj —.“

„Vi ste naju poslušali?“ pretrga jej profesor besedo, med tem ko dobiva njegovo lice zopet prejšnjo bledobo.

„Da, sem,“ odvrne Arabela in povesi za trenotek oči. „Vi se ne bodete z njim bojevali, kaj ne?“ pristavi hitro in skrbno potém, približa se mu za eden korak ter upre vá-nj proseče svoje oči.

„Moram!“ odvrne resno profesor gledaje v tla. „Dal sem besedo, katero hočem držati.“

Arabela se čuti užaljeno o njegovem nasprotovanji. Nekaj časa molči v zadregi, a pri tem se jej pozná, da se bojuje hudo s seboj. Roka jo začne na enkrat močno žgati. V bolečinah izpusti pléd, ki jej zleze na tla, in pritisne bolno roko krčevito na prsi. Dolgi lasje se jej v neredu vsipljejo črez ramena, v licih je bleda, čelo se jej nagubi vsled bolečin, iz očij jej blišči strah, okoli usten pa ima načrtano globoko žalost.

Ko profesor zapazi njeno obvezano roko in nje trpečo zvananjost, približa se jej hitro.

„Vi ste ranjena?“ reče sočutno in prestrašen.

Neizrekljivo sladka slast, katero je Arabela že davno slutila, občutila pa še nikdar ne, obide jo, ko jo profesor s tako mehko-skrbljivim glasom ogovori. Poznala ga je le kot mrzlega in okornega človeka, kateri ni imel očij niti srca za drugo, nego za knjige in učenost. Sedaj pa je tako rahločuten stal pred njo in se jedva vzdržaval joka, videč jo trpeti. Nehoté je globlje pogledala v njegove oči, ktere so na pol rosne, z nepopisljivim izrazom počivale na njej.

Temna rudečica je pri tem pogledu pregnala prejšnjo bledobo na njenem lici. Kri jej siloma šine v glavo, da jej v ušesih zašumi in da se jej dela senca pred očmi. V tem njegovem pogledu je videla njegovo dušo. In kar je bilo profesorju samemu še pred kratkim skrivnost, postalo je Arabeli v tem trenutji jasno kot beli dan.

Toda ona se kmalu predrami iz te sladke omame. Mraz jo preide. Privzdigne pléd in se zavije vá-nj. Potem pa reče hitro in nekako trdno: „Kaj ne, gospod profesor, da ne sprejmete dvoboja?“

Tudi profesor se je vzdramil zdaj iz svoje zamaknenosti. Njegov obraz postane nenadoma zamišljen, njegove oči temne. „Hočem, bodem se bojeval,“ odvrne ravno tako hitro in trdno, kakor prej Arabela.

Arabela ga nevrno pogleda. „Ali ste pa pomislili,“ pristavi opominjajoč, „kakšen bode nasledek temu dvoboju? Ali ste imeli v mislih bol, katero s tem nepremišljenim korakom napravljate svojim roditeljem?“

On molči in skloni glavo na prsi, kakor grešnik, ki spozna svojo pregreho ter pričakuje zaslužene kazni.

Ko vidi Arabela to pobitost, začne jej srce močno bítí. Kakor nikdar poprej, oglasi se zdaj v njej hrepenenje, rešiti ga.

„Prekličíte ta nesrečni dvoboj,“ prosi s trepetajočim glasom in solzami. „Vi še ne slutíte, kako izvrsten strelec je on. On —,“ tú obmolkne in zadrži sapo, kakor boječ se dalje izreči svoje misli.

„Ne bojte se zá-me, gospodična; izkušal bodem po svojej moči braniti se,“ odgovori profesor vidno ginen in zaduši siloma vzdih, ki mu prsi kakor móra teži. „Ta dvoboj se mora izvršiti.“

„Ali on — on vas bode zadel, usmrtil,“ mrmrá Arabela, bleda kakor smrt, jedva slišno, ker jej postaja glas vedno bolj negotov po joku, ki ga vzdržuje.

Profesor se strese. „Arabela!“ zakliče on radostno, prime za njeno zdravo roko in jo rahlo potegne k sebi. „Vi se skrbíte, vi se bojíte zá-me? Vi ste mi tedaj dobra, prijazna?“

Deklica zatrapeče kakor rosa na listu, ko se je dotakne profesor. Nató dene roko na oči in žalostno zašepeče: „Ne delajte si praznih upov! Vi niste moje vere, in jaz, to je najhujše, jaz sem Samuelova — nevesta!“

Profesor jo prestrašen izpusti. „Potém me pa pustíte, da umrem,“ zakliče jej z votlim glasom in se obrne od nje. „Z Bogom, Arabela, z Bogom! Rad grem v smrt, saj me življenje od tega trenutka več ne veseli. Bog vas čuvaj, Arabela!“

Izreki zadnje besede, zbeži, kakor da bi ga kdo gnal, razoglav z vrta v svoje stanovanje.

- Trinajsto poglavje.

Oni del noči, ki je burnim tem prizorom sledil, ni se bila Arabela niti vlegla v postelj. Dasi telesno utrujena in duševno pobita, vendar se ni čutila razpoloženo k počitku. Hotela in morala je preiščevati o vseh nocjošnjih prigodkih. Ni pa vedela, na kaj bi najbolj mislila. Rojilo jej je po glavi, kako je blaznico našla in kake občutke in slutnje je poleg nje občutila. Potém je mislila na nenadejano svidenje s profesorjem in

na pogovor z njim in napósled še na neizogiblji dvojoj Samuelov s profesorjem.

Slonela je celo noč v naslonjači. Njena domišljija si je predstavljala najtemnejše podobe. Hodila je v mislih po temnej kleti in čula divje vpitje blazne ženske; med vpitjem pa, kakor glas potrtega zvona, izgovarjanje prvih črk svojega imena. Videla je profesorja s prestreljenimi prsmi, kako jej kliče z umirajočim glasom: Z Bogom! A na zadnje se je videla kot soprogo na Samuelovej strani. Slednja slika jej je bila najbolj strahovita. Zdaj še le je čutila, ne samo, da ga ne ljubi, temveč tudi, da jej je črez vse zopern. In vrhu tega, naj bi še postala soproga morilcu?! Saj je dobro vedela, da je Samuel samo zato pozval profesorja na dvojoj, da bi ga usmrtil. — Pri tej misli so jej lica zagorela, kakor da bi plamen švignol po njih, a na čelu je začutila mrzel znoj. Zdaj je čutila, da se ta poroka ne sme nikdar izvršiti, ako noče sebe duševno uničiti. Ravno premišljuje, kaj naj stori, da se častno reši Samuelu dane besede, ko nekdo zaporedoma rahlo na njena vrata potrka.

Na njen odziv vstopi vrtnarica.

„Gospodična,“ reče ona vsa vznemirjena, „blaznica umira! V smrt-nih blodnjah pa zahteva vas.“

„Mene?“ začudi se Arabela z obledelimi ustnami in upadlim licem. „Pa da umira, pravite?“

„Da, umira,“ potrdi vrtnarica in si z zastorom otira oči. „Prinesla sem jej za rana kakor po navadi mleka in našla sem jo v brezavesti in izpremenjeno v lici. Bolehala je že dolgo, vendar nisem mislila, da bode tako kmalu preminola. Sinoči, ko sem bila pri njej, nisem še nič posebnega opazila na njej, nekoliko ur potém pa kakošna neverjetna izprememba!! Ko pridem tedaj pred pol ure k njej, ni že mene več poznala in tudi ni, kakor sem se prepričala, čula več mojih besed. Z zagrljenim slabotnim glasom je v enomer klicala: Ara— Arabe— Arabel—! Zato sem takoj uganila, da želi še enkrat videti vas. Dasi ne vem, kako in kdaj bi bila pozvedela za vaše ime. Dobrotni Bog se je pač revice enkrat usmilil in jo rešil dolgoletnega trpljenja. — Toda pridite brž,“ nadaljuje ona z neko hlastnostjo, „ako jo hočete najti še živo. Vaše gospé tete se pa več ne bojim. Naj me izpodi od hiše, ako hoče, zato ker sem prišla po vas; Bog bode že zá-me in mojo rodbino skrbel. A vest mi ni pripuščala, da bi odrekala umirajočemu človeku zadnjo željo.“

„Že pridem,“ odvrne Arabela zamolklo in se pripravi na odhod.

Šesta ura v jutro je bila že odbila, vendar je polmrak še odeval zemljo, ko ste takoj potém obidve šli črez dvorišče v klet.

Tiha, z najbridkejšimi občutki v srci, stopala je Arabela poleg vrtnarice ter se spominjala, kako je še pred nekoliko urami veselega,

lahkega srca hodila todi, želeč si blaznico videti. In da bi ona zdaj že umirala? — „Kaj znači ta moj nemir, ki mi pri tej misli dušo pretresuje?“

Pot se jej je zdel predolg, tako se je bala, da bi blaznice ne našla več žive. Z druge strani pa je želela, da bi ne čula več njenega glasú, ki jo je bil sinoči tako strašno ganol; da ne bi več zrla v njene steklene oči, ki so tako grozne čute vzbujale v njej.

Nekoliko korakov od blazničinega ležišča ustavi se Arabela. Ona ni mogla več naprej. Kakor priklenena stala je in se niti ganola z mesta, dà, skoro si ni upala dihati. Z nepopisljivo tesnobo, ki jo je bila nenadoma vso prevzela, čakala je na to, kaj jej bode vrtnarica povedala o bolnici. Kajti ta se je bila po prstih približala postelji in je nekaj trenutkov opazovala bolnico in jo potipavala. Potém se obrne k Arabeli in reče celó brezvažno, kakor je to lastno nizkemu stanu:

„Končala je trpeti! Bog jej ne odrekaj večne luči! Na tem svetu ni itak nič dobrega imela.“

Nató pregne prt črez mrtvo, utrne luč, da bi bolje gorela, in potém nadaljuje proti Arabeli, ki se še vedno ni ganola z mesta: „Pojdive! Midve nimave nič več opraviti tukaj. Prišli sve prepozno. Tudi moram gospé Karpelesovki takoj naznaniti njeno smrt, kakor mi je vedno naročala. Pojdive!!“ ponovila je še enkrat in čudéc se gledala Arabelino nerazumljivo obnašanje.

„Pustite me še eden trenotek tukaj; pridem takoj za vami,“ reče Arabela z votlim glasom in pri tem se počasi obrne na ono stran, kjer je ležala mrtva žena.

„Kakor želite, gospodična. Pustila pa vam bodem na onem konci to leščerbo, da bodete našla vračajoča se pot iz kleti.“ Po teh besedah se oddalji vrtnarica.

Arabela je jedva pričakala, da je bila Roza odšla. Ako smo žalostni in nam duša kipi otožnih občutkov, smo radi sami. Ne vidimo radi pri sebi prič svojega trpljenja. Enako se je godilo Arabeli.

Roza je bila prej deklico vzdramila iz bolestnega, več ur trajajočega otrpnenja in jo pozvala k umirajočej blaznici. Misel na tuje bolečine, da namreč blazna ženska trpi in umira, zadušila je za eden trenotek lastno trpljenje v njej. Ko je pa zvedela, da je blaznica že preminola in jej ona tedaj ne more biti več na pomoč, ponovilo se je v njej vse prejšnje gorjé.

Slovesna mrtvaška tišina okoli nje, brleča lučica, ki je tako strašljivo na pol razsvetljevala oni podzemski prostor: ves ta žalostni prizor je bil kakor stvarjen, razdražiti še bolj njeno burno notranjost. Zató se zdaj tú, kjer je ni videlo nobeno oko, niti čulo nobeno uho, z vso

dušo udá tugi in žalosti. Ko zaplače, čuti se olajšano. Ona obupna bridkost, ki jo je že več ur težila, izpremenila se je polagoma v globoko otožnost.

Ko se nekoliko umiri, pogleda na prt, izpod kterega so se videli znaki nesrečne pokojnice.

„Uboga žena,“ šepeta Arabela ginena. „Tudi ti nisi bila v življenji srečna, kakor mi vse kaže. Najini osodi ste si nekoliko podobni: sama, brez ljubeče roke, ki bi te naj bila čuvala v tvojej nesreči, živela si zapuščena, kdo vé koliko let pod tujo streho, zaprta, kakor hudodelnica! Kje je neki tvoja rojstna zemlja, kjer ti morda še bijejo udana srca?!

Tudi jaz sem sama,“ mrmrá na dalje vzdihujé in skrivaje si v dlani mokro lice, „in niti tega veselja nimam, da bi vedela, kdo je bil moj oče! Moja mati pa — ah, kako je hudo, ako nas nikdo ne ljubi, ako nimamo nikogar, kterega bi se oklenolo naše srce!“

Hoče še nekaj pristaviti, a tu obmolkne zroča strmo pred se. „Kako je prišla ta uboga žena sem v hišo mojih sorodnikov? Ali bode nesla s seboj v grob to skrivnost, ki je navezana na njeno osebo?!“ Tako se poprašuje Arabela in sklene pobožno roke, ki jej ležijo na kolenih.

Nenadoma pa se zravna po konci. Domislila se je, da je blaznica vedno skrivala neke spise. Menda bi oni odkrili njeno skrivnost?! Menda bi se iz njih pozvedela kaka krivica, ki bi se jej bila storila?!

Hitro odtegne prt, ki je mrtvo pokrival, da poišče omenjene listine. Vedela je, da jih je blazna žena vedno skrivala na prsih. Ko pa zagleda voščeno lice, ki je še nosilo izraz hudih bojov, strese se in zameži.

Pravi se, da je smrt spanju podobna. Kako neresnično je to! Kakšna razlika med lahnim ležanjem spečega človeka, na čegar lici je izražen blagodejni počitek, in čegar rahlo, kratko sopenje prebudi najmanjši šum — in pa med óno grozno otrpnelostjo, med ónim trpečim izrazom na človeku, ki spi večno spanje! Iz tega spanja ga ne prebudi ne največji potres, ne najglasnejši odmev groma, ne pokanje stoterih topov!

Blaznica je tudi v smrti krčevito stiskala zavitek papirjev, kterega je živa tako varno čuvala in branila.

„Ali imam pravico vzeti jej oni zaklad?“ misli si Arabela. „Imaš!“ odgovori jej notranji glas, in ona seže takoj po spise.

Kakor da bi mrtva žena vedela, da segajo ljube roke po njene svetinje, izpustili so nje prsti brez upora te spise. S trepetajočo roko drži Arabela majhen, zarumenel zavitek, v kterem so bile shranjene listine. Zavitek je bil prevezan z debelo nitjo. Ona gleda bolj s spoštovanjem, nego z radovednostjo na nje.

A nenadoma zasliši za seboj brze korake. Obrne se in zagleda teto, ki se malomarno oblečena, vihroma približuje z vrtnarico tajnemu mestu.

„Kaj iščeš tú, Arabela?“ reče burno, ko zagleda deklico, a njene oči iščejo hlastno nekaj na pokojnici. Ker pa ne najde, česar išče, obrne se proti vrtnarici in jo popraša v skrbéh: „Kam pa je izginol oni zavitek, Roza? Saj veš, kaj menim.“

„Držala ga je še v roki, ko sem jo pokrila s prtom,“ odvrne vrtnarica bojzljivo. Pomenljivo pa pogleda Arabelo, kakor da hoče reči: „Ali ste ga vzeli vi?“

Karpelesovki ne uide oni pogled. Njeno lice postane nenadoma mrliško-rumeno, in njene oči se široko upirajo vsled nekega skrivnega strahu. Potém pa reče Arabeli z negotovim glasom:

„Arabela, ti se vendar nisi predrznola?“

„Sem se,“ pretrga jej deklica besedo in stisne na prsi kakor v obrambo papirni zavitek. „Iz teh spisov hočem zvedeti, zakaj ste to nesrečno ženo skrivali in zapirali kakor jetnico.“

„Ti si upaš segati v moje zadeve?“ odvrne Karpelesovka razsrjena in prestrašena ob enem ter jej hoče siloma vzeti spise.

„Upam in hočem tudi iztakniti to skrivnost!“ odvrne Arabela z glasom, kteremu se je poznalo, da bode ona tudi storila, kar trdi. „Slutim, da je s to revico v zvezi neko hudodelstvo. Zató ne bodem samo čitala, kar je ona lastnoročno napisala, temveč hočem tudi naznaniti gosposki, da ste več let zapirali blazno ženo, ki je napósled zaradi nečloveškega stanovanja v kleti in zavoljo slabe postrežbe rano umrla.“

Eden trenotek videl se je neskončni strah z vse Karpelesovkine postave, a potém jej oči jezno zablisknejo, usta se jej zaničevalno zategnú, in ona odvrne sicer mirno, toda s škodoželjnim naglasom: „Stori to, ako se ti mudi. Idi, odkrij svetu lastno sramoto — sramoto svoje matere!“

Arabela se zgane pri zadnjih besedah in pogleda neverno teti v obraz. Mislila je, da jo hoče teta samo oplášiti. A kar je čitala v njenem hudobnem pogledu, to jej je bilo najizgovornejše zagotovilo.

Tema se jej stori pred očmi, kri jej počasi gine iz lic, njena čutila oslabé, teló jej začne omahovati in s srce pretresujočim vzklikom: „Moja mati?!“ zgrudi se nezavestno vrtnarici v naročje.

Karpelesovka pa skoči kakor tigra na svoj plen in pobere zavitek, ki je Arabeli omedlelej padel iz rok.

Roza poskuša, kako bi nesla nezavestno gospičo iz kleti, a ker je sama slabotna, ne more vzdignoti njenega trupla. Strese jo pa zató tem krepkeje, da jo oživi, in to se jej je tudi kmalu posrečilo.

Ko odpre Arabela oči, ozre se okoli sebe. Prvi trenotek se ne more domisliti, kje je; ko pa pride nekoliko k sebi in se jej povrne zavest in spomin na to, kar je ravno doživela, hoče jo zopet prevzeti omotica.

„Uboga gospodična!“ tarna zdaj vrtnarica, hotéc utolažiti jo, „kakšno neverjetno novost ste ućakali. Kdó bi si bil mogel kdaj domišljevati, da bi bila ona nesrećnica — vaša mati?! Kako obžalujem, da sem jo slednji čas zanemarjala in pozabljala redovito jej donášati hrane!“

Arabeline oči srdito zažaré, ko jej Roza to odkrije, ter hoće pah-noti ženo od sebe. Ali predno to stori, prevlada neki občutek velikodušja njeno strast, in ona reče proseća: „Vodite me k materi; preslabo se ćutim, da bi se držala po konci!“

Roza jej voljno pomaga.

„O mati, mati!“ zakličé obupno Arabela, ko se mrtvej blaznici približa, spusti se na kolena pred njeno ležišće in zagrebe obraz globoko v vzglavje poleg materinega lica. Potém nastane tihota. Le zdaj pa zdaj se ćuje pretrgano Arabelino ihtenje.

Oni trenotek, ko za vselej umolknejo usta, ki so vedno za nas imela nasmeh, oni hip, ko se zapre za vselej oko, ki je žarelo o našej sreći in se solzilo o našej nesreći: ta trenotek je najbridkejši ljubećemu sreću!

Arabela ni sicer teh sladkostij ućivala od svoje matere, a zató je tembolj obžalovala njeno izgubo. Saj so jej hudobne roke odtegnole sreću, koja je otroku namenjena, dokler mu je dano ućivati neprecenljivo bližino materinega srca. Ćutila je to in bila preprićana, da je njena mati postala blazna še le tedaj, ko so jej vzeli njo, njenega otroka. Tedaj je bila rės ona óno dete, po kterem je blaznica brez mirú toliko vzdihovala!

Pri tej misli vzbudi se nenadoma v njej z vso moćjo otroćja ljubezen. Deklica privzdigne glavo in iskreno poljubljuje mrzlo lice svoje nesrećne matere.

Potém ko je dolgo molila klećé in se izjokala, vstane nekoliko potolažena. Z Rozo se pomenkuje, kako se ima materi napraviti dostojen pogreb.

Nekoliko ur pozneje leži Arabelina mati na bogatem odru v Rozinem stanovanji, obdana z vsemi soćutnimi izkazi, ki se le napravljajo dragemu pokojniku v zaduje slovó.

(Dalje pride.)

KRES.

Leposloven in znanstven list.

Leto V.

V Celovci, 1. avgusta 1885.

Štev. 8.

Arabela.

Roman. Spisala *Paulina Pajkova*.

Štirinajsto poglavje.

Arabela ni sodnji odkrila hudodelstva, katero so Karpelesovi učinili njenej materi. Ko bi blaznica ne bila njena mati, bila bi te korake brez dvombe storila. A tožiti lastne sorodnike in s tem vendar niti sebi niti dragej pokojnici v ničem hasniti, to se jej ni zdelo primerno. Mogoče je bilo celó, da bi bila ona s tako pritožbo le sebi v nekem oziru škodovala. Saj bi se s tem z nova vzbudila pozornost na že davno pozabljene neugodnosti v rodbini in kar bi njo najbolj bolelo, pretresavale bi se bile še enkrat mladostne slabosti njene matere. Zató je to žalostno dogodbo proti vsakemu zamolčevala. Pustila je, da so Karpelesovi njeno mrtvo mater pri gosposki naznanili kot tujo beračico, katero so baje nezavestno našli v jutro za rana pred hišnimi dvermi in ki je potém kmalu umrla. Hotela pa je Arabela od njih zahtevati račun o tem vnebovpijóčem hudodelstvu, in sicer brž, ko se bode čutila manj razdraženo in bode pokojnica že zemlji izročena.

Med tem je bivala deklica v vrtnaričinem stanovanji poleg drage mrtve. Sprejemala ni nikogar, niti tete Karpelesovke, ktera je hotela po sili govoriti z njo. Karpelesovi pa so, da bi zakrivali svojo zadrego, Arabelo obrekovali in zasmehovali jo, ker je bila za tujo beračico naročila slovesen pogreb. Rekli so, da je zapravljevka in da se je samo zató izkazala, da bi po mestu hvalili njeno radodarnost.

Vendar pa so bolj bližnji znanci kmalu zaslutili te zapletke in se na skrivnem hudovali nad nečloveškim dejanjem Karpelesovih, ali javno ni si nikdo upal izreči svojega mnenja. A zaupnost do navidezno bogatega žida in vera v njegovo poštenost začela je zdaj omahovati. Vsak,

kdor je imel z njim kupčijsko delo opravljati, želel se ga je čim preje iznebiti, osobito pa njegovi upniki, ki so sklenoli prej ko mogoče z njim priti na čisto. Tudi Samuelu ni ostala ta dogodba tajnost. Brž potem, ko se je bila Karpelesovka iz kleti vrnola v svojo sobo, čul je Samuel živahno govorjenje med roditelji. Iz tega je sklepal, da se je njima nekaj posebnega pripetilo. Vprašal je mater po vzroku, in ona mu je rés odkrila vso resnico, ktere itak ni bilo mogoče še dalje zakrivati. Vendar pa mu je skrbno zamolčala spise, ktere je hranila o umrlej blaznici.

Samuel je bil neprijetno zadet vsled te novosti. Prvič se mu je zdelo ravnanje roditeljev z rajnko blaznico brezsrčno, tudi če bi se bila ona rés tako hudo pregrešila, kakor je trdila mati; drugič pa je vedel, da je zdaj z Arabelo vse končano, kakor jo je on poznaval. Saj se je že preje vedno branila, postati mu soproga; zdaj pa bode imela sovraštvo do njegovih roditeljev ter porabila to priliko, da prekličje dano besedo. V izgovor bode trdila, da noče stopiti v ožjo zvezo z ljudmi, ki so jej umorili mater.

To prepričanje ga je tako pretreslo in užalostilo, da je celó pozabil na dvoboj. Ko pa se je ura določena za dvoboj približevala, ni se več čutil razpoloženega zá-nj. Odpošlje kratko pismo profesorju in mu naznani, da mu važnejši opravki ne dopuščajo, bojevati se z njim. Življenje mu hoče prizanesti, zahteva pa od njega, naj čim preje odpotuje.

Ko je profesor prečital Samuelov list, reče zaničevalno: „To je mož! Bog-me, ta žid nima niti trohe moža v sebi!“ Hoče mu potem odpisati, da ne odstopi od svojega sklepa in da se ima to izvršiti, o čemer sta se sinoči pogodila. A sedaj se domisli svojih starih, bolehnih roditeljev, spomni se Arabeline prošnje in vrže pero proč, ktero je že držal med prsti, da bi odgovoril Samuelu, in vzdihne globoko. Čutil se je, kakor da se mu je s Samuelovo odpovedjo odvalil težek kamen od srca. Kakor pomlajen hodi brže po sobi gor in dol, jemlje zadovoljen več knjig eno za drugo v roke, pogleda nekoliko vá-nje, potem pa jih z nasmehom kmalu zopet odloži. Z veseljem opazuje vsako podobo na steni, vsak kos pohištva v sobi, kakor da bi hotel reči: Bodem še naprej živel in bival z vami.

Kamor se je oziralo njegovo oko, povsod je nahajalo znamenja ljubeče materine roke. Ona si je prizadevala, da napravi sinu nekako prazničen prihod in da mu s tem bolj ko mogoče olajša kratko bivanje pri roditeljih. Vse to pa je bil on sinoči v skrbeh prezrl. Zdaj se le je prav živo začutil, kako resnično ga je Arabela opominjevala na mogoče nasledke v dvoboju, kterelega je bil on lahkomišelnó sprejel. „Ubogi, ubogi moji roditelji!“ vzdihne ginen z nekim trepetom. „Kako bi bilo vama pri srci, ko bi se bil sploh bojeval; ali bi me ne bila lahko celó sovražna Samuelova kroglá zadela?“

Vztrajnost v trpljenji in moč, s katero prenašamo v življenji hud udarec, zapustita trdnega človeka še le tedaj, ko mine nevarnost.

Profesor se je sedaj z grozo popraševal, od kod je sinoči vzel srce in pogum, da je sprejel dvoboj, v katerem ga je vsled nespretnosti čakala gotova smrt. Blagoslavljal je ugodni slučaj, ki je odvrnil tako nesrečo njemu in nezaceljiv udarec roditeljem.

„Odslej pa se hočem zopet le po svojej volji ravnati, ne po tvojih ukazih, gospod Samuel,“ tako opomni ponosno in zravna svojo postavo. „Ukazuješ mi, ti modrijan, naj nemudoma odpotujem! Kdor je tako omahljiv, da se zavoljo „važnih opravkov“ odteguje častnej dolžnosti, ta nima več pravice zahtevati, da bi se pokorilo njegovim željam.“ In sedaj je sklenol ostati pri svojih roditeljih, dokler ne bode njegovega dopusta konec.

Petnajsto poglavje.

Arabelina mati je pokopana in Arabela biva zopet pri Karpelevsovih. V svojej sobi obeduje, po lastnej služkinji dá si streči in po njej občuje tudi s sorodniki v hiši ter ne sprejema nikogar. Na spise od pokojne matere, ktere jej je vzela teta, bila je prve razburjene dni popolnoma pozabila. Zdaj pa ko se jih je zopet spomnila, ni se še čutila dovolj krepke, da bi jih zahtevala od tete. Vedela je, da bi bilo prvo snidenje z njo burno in polno bridkih spominov. Da, na hud boj se je morala pripravljati; saj ne bode brez njega dosegla od tete razjasnila, zakaj so tako nečloveško ravnali z njeno materjo.

Tudi na dvoboj se je spomnila, brž ko se jej je srce od žalosti nekoliko upokojilo. In ako se je izvršil, kakšen je bil njegov izid?! Srce jej je ponehalo bítí pri tej misli. In, ali ni včeraj na dvorišči čula Samuelov krepki glas? Če je pa ta zdrav, tedaj pa je gotovo profesor ranjen, ako ne mrtev!

Vprašala je potem svojo služkinjo, ali je kaj novega v hiši, kaj Waldekovi delajo in enake malenkosti, iz kterih je upala pozvedeti kaj. Ko pa jej je služkinja odgovorila, da je v hiši vse pri starem, samo da je prišel k sosedom v drugem nadstropji sin na obisk, ni si vedela raztolmačiti uganjke, da bi bila obadva zdrava.

A dolgo ni trpela njena muka. Še isti dan dá Samuel vprašati, ali jo sme obiskati. In še prej nego se je Arabela domislila, ali bi ga sprejela ali ne, stal je že Samuel, ne čakaje dovoljenja, pred njo. Slutil je in se bal, da bi ga ona ne hotela sprejeti; zato si je premislil in šel kar na ravnost k njej.

Ko ga Arabela zagleda čvrstega in zdravega, kakor vselej, prebledi. Zmedenost jo obhaja, da ne najde besed Samuelovemu pozdravu.

Samuel jo nekaj trenutkov pomenljivo opazuje; potém pa, kakor da bi se bil nečesa domislil, pristavi hitro z bridko porogljivostjo in med tem se mu lice zatemni: „Uganem tvoje misli, Arabela. Jaz sem zdrav, kakor vidiš, ali on — on je tudi zdrav. Nisva se bojevala. Ali ti je zdaj lažje pri srci, Arabela?“ popraša jo po kratkem molčanji razdraženega glasú in z nagubančenim čelom.

Arabelin obraz se zjasni pri tej novosti. Vidi se jej, kako se premaguje, da bi ne izdala svoje radosti. Nató pa mu resno in mirno odgovori: „Ako si ti, Samuel, zabranil to nesrečo, potém je vsaj enkrat tvoja pamet prevladala tvojo strast. Sicer pa si storil le svojo dolžnost. Saj véš dobro, da še profesor ne zna orožja prijeti, ne pa, da bi se bojeval!“ končuje mrzlo in se obrne od njega, češ da mu s tem pokaže, da nima več dalje opravka z njim.

Samuela je razžalila ta hladnost in zbadljiva opazka. Kri mu v žilah zavre. Vsled tega pozabi na sklep, kterega je bil storil, ko je prišel sem. Hotel je namreč brzdati svojo prirojeno strast in z Arabelo bolj ko mogoče mirno in nežno govoriti.

„Ako sem jaz storil svojo dolžnost, kakor praviš, bodeš pa sedaj tudi ti svojo izpolnila!“ odgovori s povzdignenim, neprijaznim glasom in gorečim licem. „Ali še veš, Arabela, kaj si mi častno obetala? — Prišel sem danes zató semkaj, da še enkrat zvem iz tvojih ust, ali si moja nevesta in ali si še tudi pripravljena, po preteku naloženega si obroka postati moja soproga!“

Arabela se pri njegovih zadnjih besedah obrne proti njemu in ga nepremakljivo gleda z jeznimi očmi. „Ali veš, kaj pomeni ta obleka?“ odvrne hitro, ko on poneha, ter pokaže na črno obleko, katero nosi.

Samuel je s to opazko zvedel dovolj. Žal mu je, da se je v svojej burnosti tako nepremišljeno dotaknol važnega in za Arabelo toliko občutljivega predmeta. Kes, kterega čuti v resnici, pozna se mu na obrazu. S pobitimi glasom pristavi: „Vem, Arabela, da ni zdaj pravi čas, spominjati te tvoje obljube. Ali, saj sama veš, ti si mi dala priliko biti ljubosumnemu,“ nadaljuje ognjeno z nekim nemirom; „kaj ne, da kedar poneha tvoje žalovanje po materi, podaš mi roko v zakon? O, reci da, sicer zbesnim od negotovosti!“

Izgovorivši hoče se Arabeli približati, ali ona se ga brani z rokami in hladnim pogledom.

„Prej hočem zvedeti, zakaj je bila moja mati od tvojih roditeljev zaprta in kdaj je zblaznela,“ odgovori Arabela v pretrganih besedah, ker jej glas jemlje trepet. „Stoprav potém dobiš odgovor o mojej obljubi. Okoliščine, ki so nastale po mojej zaroki, jemljejo nekdanjej

mojej obljubi veljavo. Sama pamet ti bode povedala, da ne more sin mučiteljev moje matere nikdar postati moj soprog!!“

„Ali tvoja mati je zblaznela, potem ko je izprevidela, kako hudo se je proti naši veri pregrešila,“ pripoveduje hitro Samuel. Postal je namreč nemudoma živahen, ker mu še ni Arabela konečno odrekla, kakor se je bil zbal, a tudi zato, ker hoče s tem izgovorom zakriti krivico, katero so, kakor je dobro vedel, učinili njegovi roditelji njenej materi. „Saj veš, kaj bi ti dalje prikrival resnico,“ nadaljuje skoro šepetaje; „greh in pohujšanje je ondaj bilo čezmerno. Tvoja mati, židinja po rodu, in tvoj oče — katoličan!“

Samuel ni mogel dalje govoriti.

„Kaj si rekel?“ pretrga mu Arabela besedo, skoči na noge, prime ga za roko in ga z odprtimi očmi pogleda. „Kaj si rekel?“ ponovi svoje vprašanje in mu neusmiljeno trese roko. „Ali lažeš? ali istino govoriš?“

Samuel se tako prestraši njene nepričakovane razburjenosti, da se mu kolena šibé. Obšla ga je prvi trenotek misel, da je menda tudi ona zblaznela vsled nepričakovane, skoro neverjetne vesti. Ali ko vidi, da ga bleda in z nemirno se vzdigujočimi prsimi gleda, kakor da ne more dočakati njegovega odgovora, razjasni se mu v glavi, v prsih pa začuti boleščino, kakor da bi mu bil kdo nož porinol v nje.

„Tvoj oče je bil katoličan, to je rés, ali ti si vendar po materi židinja, da véš, židinja!“ reče on poudarjajoč zadnje besede.

„Čemu ponavljaš, kar že tako vem?“ odvrne na to Arabela odurno in dvigne ponosno glavo po konci. A takoj potem povese jo na prsi, njene oči pa se zaglobijo v tla.

Samuel jo sumljivo opazuje, bojujoč se z raznimi čuvstvi, ki delujejo v njem, kakor ob hudej nevihti besni valovi na morji.

Arabela se nenadoma zgane. Njeno lice je blede in mrzlo, kakor mramor, samo nje oko, katero zdaj neustrašljivo upre v Samuela, je polno ognja.

Njemu se vidi, da je v teh kratkih trenutkih, v katerih se je bila deklica zamislila, dozorel sklep v njej, kterega hoče zdaj izvršiti.

„Samuel,“ reče potem odločno, „čemu bi si dalje delal praznih upov? Povém ti torej na ravnost, da jaz ne morem postati tvoja soproga — nemogoče je!“

„Arabela!“ vzklikne Samuel bridko zadet.

„Umiri se vendar!“ tolaži ga Arabela z mehkejšim glasom, prestrašena vsled njegovega pretečega vzklika. „Pomisli in preudarjaj prej dobro mojo odpoved in prepričaj se bodeš, da bode tebi in meni le blagodejna. — Pusti me izgovoriti,“ pristavi nevoljna vidé, da jej hoče Samuel seči v besedo. „Hladnost in neprijaznost tvoje neveste,“ nada-

ljuje ona, „mogoče je, da dela vse to tebe še bolj vnetega zá-njo; čisto nasproten pa bode čut, kedar boš privezan celo življenje na ženo, ki ti bode pri vsakej priliki kazala, da te ne mara. Ono majhno nagne-nje, ki bi potém še čutil zá-njo, ugasnolo bi preje, nego bi se zavedel. Medsebojno življenje dveh zakoncev pa, ki se ne ljubita, je hujše, nego privezanemu biti mrliču. Tak zakon je največja muka. Glej, Samuel, sedaj kot bratranec, to čutim, si mi ljub, ako bi pa postal enkrat moj soprog, ondaj bi te črtéla!“

„Nehaj, nehaj vendar enkrat!“ zakliče Samuel ves razjarjen. „Ne muči me dalje s svojim modrovanjem in prorokovanjem! Ne dam ti svobode, ne! Ako praviš, da mene kot bratranca ljubiš, ljubila me boš tem bolj kot soproga. — Arabela! ne onečasti me pred svetom! Ti si moja nevesta in bodeš torej postala tudi moja žena. Ali si me razumela?“ pristavi strastno in teka kakor besen po sobi gor in dol. Potém se ustavi pred njo, gleda jej drzno v oči in reče, kakor v potrdilo prejšnjih besed: „Jaz te ne odvežem dane besede in ti, ti jo moraš tudi držati!“

„Ali me hočeš vleči pred oltar?“ vpraša Arabela razsrjena.

„Ako se z lepa ne udaš, sevéda te bodem moral prisiliti,“ odvrne Samuel navlašč malomarno, v resnici pa vre v njem vse od togote.

„Ali hočeš,“ odvrne ona, „imeti zdaj z vso silo ženo, ktereje se grozi že ob tvojem dotiku? ki se boji ostati sama v tvojej bližini?!“

Samuelovo lice je pri tej Arabelinej izjavi obledelo kot stena. Vsa strast in divjost mu je nemudoma izginola. Uničen spusti se na stol in zre kakor brez življenja pred se.

Nekaj časa molčita oba. Nató pa izpregovori Arabela kolikor mogoče mirno in prijazno: „Samuel! bodi proti meni odkritosrčen! Pusti, da se pomeniva mirno, brez strasti, kakor dva dobra prijatelja! Povej mi, ali si menda v denarnih zadregah? Dolgo ne bode trajalo, da postanem polnoletna. Polovico svojega premoženja ti takoj zapišem, ako mi svobodo —.“

„Dovolj, niti ene besede več!“ pretrga jej Samuel besedo pre-palega lica in divjega pogleda ter skoči po konci, kakor da bi ga bil piknol gad. „Ne potrebujem tvojega denarja,“ reče zaničevalno. „Ni se ti treba odkupovati; ne boj se, ne bodem te več silil, da bi postala moja! — A pri spominu svoje matere rotim te, da tudi profesorju Waldeku ne postaneš žena. Vse bi prestal, samo misel, da bi te ta krščeni profesor imenoval svojo soprogo, mi je neprenesljiva.“

„Samuel,“ zakliče Arabela s svarjajočim glasom in ga vidno raz-žaljena ponosno meri od nog do glave. „Ali tako malo zaupaš mojemu značaju?“

„Nikomur več na svetu ne zaupam, nikomur več!“ zagotavlja Samuel z bolešno obupnostjo. „Nobena stvar ni tako slabotna v sklepih, kakor človeško srce. — Arabela, le eden poljub daj mi v slovó!“ Rekši poobjame tresočo se deklico in jo strastno poljubi.

Arabela se ga ne brani, a tudi prošnje mu ne usliši, temveč pri njegovem dotiku zapre z grozo oči. Samuel to videč jo takoj izpusti ter zbeži iz sobe, Arabela pa je bila rešena svojega silnega snubača in ženina.

(Dalje pride.)

Tri slike.

Zvon odzvonil je Marija ave,
Potihnil ptic so mili glasi,
Mir počiva na samotni vasi,
Mir pokriva loge in dobrave;
Meni v noči duh ne najde mira,
Sanja, v sanjah drug si svet odpira.

K nebu vzpne se na perotih zraka,
Plava, gleda: krasne so nižave,
Krasne gore, krasen val je Save,
Sredi krasa kdo otožen plaka?
Srce plaka, ker ga tare tuga,
Da moj rod je v lastni zemlji sluga.

Širno, glej, se polje razprostira,
Mirno ljudstvo pase črede svoje,
Žrtve nosi, slavo bogom poje,
Zber možakov na posvet se zbira;
Nepresežna, širna domovina
Prosta last slovenskega je sina.

Glej, po gorah ognji zavihrajo
In rogovi zapojó nad seli,
Rod na boj se dvigne v zemlji celi,
Bratje v zvezo roke si podajo;
Duh radosten mi s ponosom pravi:
Tak bil rod je v davno prošli slavi!

Kakor megla slika mi izgine!
Kdo potuje črez slovenske zemlje
In darove in bogove jemlje?
Tuji meč je vsušil proste sine!
Kaj prinesli so nam križ ljubezni,
A z njim meča bridki križ železni!

K nebu vstaja silno zidje grada,
Grad zidali jadni so robovi,
Plača bič jim, trdi so okovi,
Rešni angelj bleda smrt jim glada: —
Mrkla tema se po zemlji zgrne,
A ne skrije grozne slike črne.

„Proč in dalje!“ srce mi zavpije,
„Svit in jutru naše svita zore,
„Večno noč trpeti nam ne more!“
Stok bridkosti sreč se izvije,
Iz očesa pa mi solza pade,
Tužna solza, ali solza nade.

Blink razpne se, slika mi izgine!
Čuj grmenje po Kosovem ravnem,
Čuj odmev na Višegradu slavnem,
V ognji Tatre, Bálkana višine!
Od Urala do planin sneženih
Bliski v kačah se vijó ognjenih.

A med bliski kažejo mi sanje
Neštevilne bojne čete zbrane;
Boje gledam, ne še bojevane
In po bojih zmage radovanje;
Prost je rod, svobodna domovina,
Naša zopet dedov je lastnina.

„Hej Slovani!“ srce mi zavpije,
Toda vzklik prežene noč mi spanja!
Žarko jutro beli dan oznanja,
Zlata zora širni zemlji sije,
Dan oznanja vzhodu in zahodu,
Dan oznanja mojemu narodu!

Mirko.

KRES.

Leposloven in znanstven list.

Leto V.

V Celovci, 1. septembra 1885.

Štev. 9.

A r a b e l a.

Roman. Spisala *Paulina Pajkova*.

Šestnajsto poglavje.

Bog pomagaj! kakšne novosti si nam zopet danes prinesel domú, „Fabijan,“ rekla je sočutno stara Waldekovka in je s trudom razrezavala mastno pečeno gos. Jedva smo se prepričali, da je resnica, kar se je pripovedovalo o Samuelu, da je zbežal v Ameriko, a zdaj se že zopet govori, da je Karpeles faliral! — Gos ni tako mehka, kakor sem upala,“ pretrga si ona sredi govora besedo in dela bolj zá-se to opazko. „Kakšen košček pa želiš, Walter?“ obrne se potém proti sinu, ki je sedel poleg nje pri večerji, in ponujala mu je krožnik poln že prerezane gosí. „Hrbtišče je najokusnejši del. Sicer ga vedno oče obere, a sedaj ko si ti najin gost le še za nekaj dnij, mora že dovoliti, da ga tebi ponudim.“

„Zá-me je vse dobro, mati,“ reče sin raztresen in vzame s krožnika prvi košček, ki mu ravno pride pod vilice.

„Kaj ne, Fabijan, da Walter mnogo bolje izgleda, odkar uživa tečnejšo hrano?“ oglasi se zopet črez nekaj časa skrbna mati. Pri tem pa opazuje z nekim dopadanjem sinovo lice, ki je bilo polnejše in bolj zdrave barve nego kdaj koli. „Da, da!“ nadaljuje ona živahno, „košček dobro napravljene pečenke izdá več, kakor pa cela skleda zelenjave ali pa močnatih jedij. Boga ne morem dovolj zahvaliti, da ti je izbil iz glave one nesrečne vegetarijanske misli, Walter,“ beseduje presrečna mati in napolni z vinom sinovo kupico.

„Ti tudi nekaj dobiš sevéda,“ reče žena nató proti psičku, ki je stal poleg nje na zadnjih nogah oglašujóč se z zaporednim lahnim lajanjem. A jedva je njemu ponudila košček premočno pečene gosje

kože, draplje jo že izpod mize tudi maček nežno po kolenu. Tudi njemu je dala svoj delež. In stoprav potem, ko je moža, sina, psička in mačka preskrbela z jedili, udeleži se ona večerje.

Ali njen krožnik se le polagoma izpraznjuje. Vedno ima kaj popraševati o čudnej novosti v prvem nadstropji in pripovedovati o tem, kar jej je zaupala Karpelesova kuharica. „Samuel,“ pripoveduje ona, „odpotoval je v Ameriko samo zato, ker ga Arabela več ne mara, odkar je zvedela, kako so Karpelesovi ravnali z njeno materjo. Vsled porušenja te poroke pa se zmanjšujejo dohodki Karpelesovih; zakaj Arabela bode v kratkem spoznana za polnoletno in potem zapusti najbrže za vselej stričevo hišo s svojim premoženjem vred.“

„Ko bi jej le še nekaj ostalo,“ godrnja stari Waldek, ki je ves čas gledal gosjo nogo. „V kavarni se govori, da je Karpeles zapravil več ko polovico Arabelinega premoženja. Prej je menil, da se ne bode to nikdar zvedelo in da se bodo med seboj pogodili, ko postane Arabela njegova sneha; a zdaj pa, ko mu je ta up splaval po vodi in je torej vedel, da bo moral v kratkem gosposki položiti račun o Arabelinem premoženji, naznanil se je sam sodnji, da je faliral. Zagovarjal pa je svojo nepoštenost s tem, da je dobro menéč delal špekulacije z Arabelinim denarjem, a pri tem je ne samo vse svoje, temveč tudi polovico Arabelinega premoženja izgubil.“

„Bog pomagaj!“ vzklikne zavzeto stara Waldekovka in sklene roki. „Saj pravim, da še ni konca neprijetnih novostij in razdraženostij v tej hiši. Uboga, uboga Arabela!“ pristavi pomilujoč jo in maje s sivo glavo. Eden udarec za drugim zadeva to ubogo siroto! Najprej najde in izgubi ob enem svojo nesrečno mater; potem pa še pride ob premoženje. Ko bi jej vsaj še polovica ostala, kakor praviš, imela bi vedno dovolj, da bi dobro živela. Ona itak, kakor čujem, jako priprosto živi. Ali Karpelesovi! Ti, ti, kaj bodo neki ti počeli, razvajeni, kakor so, bogatega razkošnega življenja?! — Koliko pa so nam še dolžni, Fabijan?“ popraša potem in vzdihne.

„Ne veliko, hvala Bogu,“ odgovori jej mož; „nekaj čez sedem sto goldinarjev. A mogoče, da še niso izgubljeni. Karpelesovi imajo lep dol premoženja v blagu, ktero se jim bode najbrže sodnijski razprodalo. Imajo to krasno vilo, nekaj polja, vinograd, dve kočiji, tri konje, pohištvo in srebrenino —.“

„Za Boga, Fabijan, po tem potu vendar ne bomo zahtevali svojega denarja nazaj?“ pretrga mu žena besedo, neprijetno ginena. „Ne mogla bi ga uživati; vest bi mi vedno očitala, da smo vzeli tem nesrečnikom zadnji stol, zadnji pisker, kterege so še imeli.“

„Mati, prosil bi vas rad neke usluge,“ oglasi se zdaj Walter z negotovim glasom. On je ves čas navidezno malomarno poslušal to

besedovanje, v resnici pa je z utripajočim srcem pobiral in pretuhtaval vsako besedo, katero sta govorila oče in mati.

„Kaj neki, Walter?“ odgovori z nasmehom mati, ki ne pozna na svetu večjega veselja nego streči možu in sinu.

„Prosil bi vas,“ nadaljuje on in lahna rudečica se proti njegovej volji vlije po resnem njegovem lici; „ako bi se rés pripetilo, da bi Karpelesovim prodali vilo, tedaj bi vi pod svojo obrambo vzeli gospodično Arabelo vsaj tako dolgo, dokler si ne najde novega doma ter ne določi, kaj jej je v bodoče storiti.“

„Zakaj ne, Walter, ako le sprejme našo ponudbo? Arabela mi je bila vedno simpatična. Vrh tega še storimo Bogu jako dopadljivo delo, ako podpiramo siroto s svojo pomočjo.“ Tako se je glasil materin dobrovoljni odgovor. — — —

Dočim se je pri Waldekovich v drugem nadstropji Karpelesove vile vršil tako srčen prizor, godilo se je v prvem celó nasprotno.

Družina teka brezposelno gor in dol po stanovanji šepetaje si pomenljive besede na uho. Nekteri izmed njih otirajo si solze, ne iz sočutja do Karpelesove nesreče, o kateri se po celem mestu že govori, temveč zató, ker vedó dobro, da bodo zdaj izgubili mastno službo, v kateri se je dobro živelo, a delalo malo; nekteri pa, ki niso imeli v službi, česar so želeli, veselé se še gospodarjeve nesreče.

Tudi David, kterege ni nikdar nič ganolo, postal je slednje dni ves plah in ponižen. Zdaj pa zdaj sedi prestrašen v svojej sobi, ker čuje, da se mati in oče nenavadno razkačena pripravata.

„Da bi jaz odslej živela v revščini, Izidor, jaz, ki sem že od zibebe navačena brezskrbnega življenja?“ hučuje se Karpelesovka po svojej navadi léno sloneča v naslonjači in ihtí.

„Kdo se briga za to, kako si nekdaj živela?“ odgovori jej maločutno Karpeles. Imel je lastnost, da čim bolj ko je bil razdražen in togoten njegov sogovornik, tem mirnejši in hladnokrvnejši je bil sam. „Vpraša se samo, ali se bodeš znala podajati v svojo osodo ter prenašati revščino in sramoto ob enem!“

„Rajši umrem, v trenutji umrem, kakor imeti odslej takošno življenje! Revščina? — brrrrr!“ vzdihne zgrozivši se in si z roko pokrije oči, kakor da že vidi pred sebjó to črno pošast.

„Svobodno! pa si kroglo zaženi v možgane; saj boljšega itak nisi vredna,“ méni žid malomarno in si mirno gladi podbradek.

„A jaz še nočem umreti, da veš! Premlada sem še za to,“ odvrne žena bolj s togotnim, nego žalostnim glasom. „Ker si ti slabo gospodaril z mojim, svojim in Arabelinim premoženjem, naj bi jaz za tvojo lahkomišelnost zdaj pokoro delala?! Še tega bi trebalo!“

„Sedaj ne bodeva preiskavala, kdo je hiši več zapravljaj, ali ti ali jaz,“ odvrne Karpeles z resnobnostjo njemu nenavadno. Resnica pa je vendar, da je Arabelino premoženje le tebe, ne mene zapeljalo. Ti si bila, ne jaz, ki si si domislila zločinstvo, katero sva potém skupaj izvrševala. In vse samo zató, da bi Samuel mogel dobiti Arabelo v zakon. Sevéda pri tem si mislila bolj na svoj dobiček nego na sinov. Saj na ta račun že čez petnajst let zametuješ denar. Pozneje se vé, menda vsled slabe vesti, začela si črteti Arabelo in zoperstavljeni se tej zvezi. A takrat je bilo prepozno. Tičali smo že do grla v dolgéh, in druge rešitve ni bilo, nego da se Samuel oženi z Arabelo. No, sedaj pa se je vse predrugačilo. Arabela noče Samuela, on pa, zaljubljen v njo, zbežal je in sebój odnesel vso gotovino, katero je našel v denarnici. In ta ni bila majhna, nekaj nad dva tisoč goldinarjev! — Zdaj pa lahko sama pregledaš, kje tiči uzrok sedanje nesreče in sramote in kdo je tega najbolj kriv!“

Karpelesovka se je ves čas, ko je govoril mož, nemirno gugala v naslonjači jezno pihaje pred se. Ko mož umolkne, privzdigne se na pol in zavpije, da vsa hripava postaja: „Meni, meni upaš si očitavati zapravljivost, zločinstvo, nepoštenost, ki vsak dan hodim v svetišče svojega Boga molit, ki se postim o zapovedanih časih, ki dajem vbogaimé več, nego so nam dohodki dopuščali?! Da sem pa Arabelo vzgojevala v naši veri, s tem pa se še ponašam ter pričakujem za to dejanje na onem svetu plačila!“

„Glej, da odkriješ sedaj, ko ti je tvoja nakana izpodletela, Arabeli, kdo je ona,“ pristavi žid kakor preslišavši ženino hudovanje ter meri sobo s širokimi koraki. „Naj ona stori potém, kar se jej bode ljubilo! Če smo toliko let proti njej grešili, olajšajmo si vsaj sedaj vest ter odkrijmo vso resnico.“

„Koliko še je ostalo Arabeli premoženja?“ popraša nenadoma Karpelesovka mahoma utolažena.

„Kaj jaz vem?“ odvrne Karpeles odurno; „sodnija bode že to iztaknola. To pa je gotovo, da jej ostane še vedno dovolj k lahkemu življenju.“

„Potém ne umrem gladú,“ pravi ona z nekim prepričanjem in zvičajno namrgodi obraz.

„Kaj kuješ zopet proti njej?“ popraša Karpeles radovedno. „Gotovo nič poštenega!“

„Kaj tebe to briga?“ odgovori ona zbadljivo. „Ako me moj soprog ne more častno preživljati, moram gledati, da si sama pomagam. Za one spise,“ nadaljuje bolj s tihim, a triumfovalnim glasom, „ki pojasnjujejo vso Arabelino skrivnost, mora mi ona, ako jih hoče dobiti, plačati toliko, da preživim sebe in Davida.“

„In jaz?“ pristavi mož z bridko porogljivostjo in se pred njo ustavi.

„Ti? — Ti si najbrže vzameš življenje,“ odvrne žena nekoliko v zadregi. „Kaj bi počel mož tvojih let še na svetu, brez časti, brez premoženja, brez — —.“

„Brez žene in brez otroka, hočeš tudi reči, kaj ne?“ končuje žid navidezno dobre volje, a njegovo na enkrat upalo lice in temni pogled izdaje očito, kako ga je ranila brezčutnost ženina. — „Hvala, Rebeka, za dober svet!“ pristavi po majhnem prenehu ter hodi zopet gor in dol po sobi; „a vzel bi si življenje tudi brez tvojega opominjevanja.“

„Moj Bog, Izidor, sedaj vendar ne bodeš od mene zahteval udarnosti in sočutja, ko mi ne moreš niti kozarec vode dati od svojega, ko te nisem niti takrat ljubila, ko si bil zmožen izpolniti mi vsako željo?“ izgovarja se drzno Karpelesovka.

„Od tebe ničesar več ne zahtevam,“ odvrne žid z negotovim glasom. „Edino, česar bi te še prosil, je to, da Davida zanaprej bolje vzgojuješ nego do sedaj. Midva pa si nimava ničesa več povedati. Srečno!“ — In šel je ter se z dvojnimi zapahom zaklenol v sobo.

Karpelesovka pa hitro vstane, odpre skrivni predel svoje pisalne mize in poišče tam med drugimi papirji spise Arabeline matere. Ko jih najde, zveže jih skrbno skupaj in reče vzdihnovši: „Kdo bi bil mislil, da bodo te umazane cunjke mene in Davida še menda kdaj redile?! Prej pa moram zvedeti, koliko je Arabeli še čistega ostalo, da zahtevam za te spise svoto primerno njenemu premoženju. Pač rés, kedar je sila največja, je pomoč najbližja. Ne bodem sicer imela potém, kar do zdaj, a živelo se bode vendar živelo!“

Sedemnajsto poglavje.

„Gospodična Arabela, profesor Waldek je zvonaj in dá vprašati, ali se vam sme pokloniti.“

Tako naznanja Arabelina služkinja in se poredno nasmehne. Slutila je, da obstaja med profesorjem in njeno gospodinjo neko skrivno sočutje. Bila je torej radovedna, ali bode Arabela tudi njemu, kakor vsakemu, ki jo je hotel obiskati, odrekla vstop.

„Profesor Waldek? Da bi on mene hotel obiskati?“ začudi se Arabela in nehoté menja barve na lici. „Ne sprejemem nikogar, saj veš. Toda počakaj, dà, vendar ga hočem sprejeti,“ pristavi hitro in premaguje svojo vznemirjenost, ko zapazi nasmeh služkinjin.

Ko ta odide, začne Arabeli srce hitreje biti in trepet jej pretresa vse ude. Ta čas se jej je zdel cela večnost in vendar zopet le kratka sekunda, predno so se vrata odprla in je vstopil profesor.

Profesor, bolje oblečen nego kdaj koli, stopi nemo Arabeli nasproti in se jej spoštljivo pokloni.

„Upam, da mi ne bodete zamerili mojega prihoda, gospodična,“ nagovori jo z glasom, kteremu se je znala otožnost. „A dvojni uzrok,“ nadaljuje potém, „napotil me je k vam: prvi, ker sem vam hotel ustmeno izraziti svoje sočutje —. Ali vam je hudo?“ pretrga si stavek ter se približa skrbno Arabeli resno jo opazujóč. Ta se je opirala ob mizo, zróča z upalim licem kakor sanjaje v njegov obraz.

Ko jo on tako ogleduje, zapazi še le, kakšne izpremembe so se z njo godile v onem kratkem tednu, odkar je videl ni. Lice jej je bilo suho in rumeno; solze, skrbi in prebite noči so na njem izorale gube, ki so jo delale starejšo. V njenih očeh in okoli njenih usten pa, kjer je prej vedno bivala vsa krepost njene volje, bila je zdaj izražena bridka boleost. Poleg tega pa je še njena črna obleka dajala njenej osebi žalostno-mil izraz.

Izpremenjeno nahajam vas, močno izpremenjeno,“ pristavi zdaj profesor poudarjaje vsako besedo ter jo nepremakljivo gleda z resnimi očmi.

Pozabil je nenadoma, da še mora izgovarjati svoj nepričakovani pohod.

„Če sem se izpremenila,“ odvrne ona počasi, in njeno lice zadobiva polagoma navadno barvo, „gotovo sem se na boljše. Kajti trpljenje blaži in vzboljšuje človeka!“ Tako govoreča gleda brez zadrege v njegove oči. Vzenadjenost, ki jo je bila prej ob njegovem prihodu prevzela, zmotila jo je tako, da še v trenutji niti čutila ni, kako pomenljiv je njegov pogled, ki ga zdaj upira na njo.

„Nisem menil tako,“ odgovori on in pomaje z glavo. „Vi ste bila meni najpopolnejši uzor ženstva, brez hlimbe, kakor vas je priroda stvarila. Zdite se mi samo neskončno otožna, rekel bi bolna —.“

„Ne govorite tako pretirano!“ seže mu ona resno v besedo in rudečica jo oblije. Izprevidela je nenadoma, kako nevarno je bilo sedaj njeno dušno položenje.

„Samo junaki v romanih imajo prednost, da so ali angelji ali pa lopovi. Mi, tako imenovani vsakdanji prozaični ljudje, prebijemo življenje med čednostmi in pregreški, kakor pač osoda nanese. Popolnega pač ni nič na tem svetu, tem manje pa pri meni,“ končuje Arabela že pomirjena.

Prestala je bila ono zmedenost, ktera jo je obšla pri nenadejanem profesorjevem obisku; premogla ono srčno tesnobo in zbežanost, ktera jo je bila prevzela, ko je začutila njegovo bližino. Njen razum je razpodil vse te njene slabosti. Navidezno mirna, mrzla in ponosna, kakor

nekdaj, stala mu je nasproti. Ali mirna in hladna, kakor nekdanj, vendar ni več bila.

Mehka, udana, vedno k solzam nagnena bila je zdaj njena duša, in srce, kljubu njenemu neizmernemu premagovanju, srce jej je vendar bilo valovito vpricho njegove sočutnosti, ktere je bila zdaj gotova.

A če je mogla Arabela vsaj navidezno kazati se mirno, njemu se to ni hotelo posrečiti.

Njene globoke misli, zrcalo njene blage duše, izražene vedno z moško resnbnostjo, a vendar tudi z nežnim ženskim dovtipom, očaravale so ga tudi zdaj, kakor vselej. Ni ganol očesa z njenega obraza; kakor zamaknen poslušal je njene besede.

„Da bi to bitje, tako odlikujoče se od navadnega ženstva, padlo kot žrtva otožnosti in prerane osode?!“ tako misli on sam pri sebi, zrôč v njen duhoviti, a veli obraz. Ti črni obroči pod očmi, ta voščena barva na lici, vse to ne obeta nič dobrega.

Silna moč, ktero čuti na enkrat v svojej duši, neki pogum, ktereга še nikdar prej občutil ni v njenej bližini, sili ga povedati, kar mu v tem trenutji dušo teži.

„Gospodična, vi trpite, duševno trpite,“ deje on iskreno. „To se ne sme nadaljevati, sicer se boste pogubila! Vi potrebujete razvedrenja, izpremembe. Zapustite to hišo, s ktero je zvezano toliko bridkih vaših spominov, in pridite z menój!“

Arabela ga zavzeto pogleda, potem pa zmedena povesi oči. Ali je prav razumela? — Da bi šla z njim? — Kaj je hotel reči s tem?

Ko profesor vidi njeno preplašenost, zaigra mu lahen nasmeh na ustnah ter pristavi: „Hotel sem reči, da pridite stanovat k mojej materi, ktera vas bode z razprtimi rokami sprejela. Jaz — jaz pak itak jutre odpotujem na Dunaj, da nadaljujem pričete studije.“ Z jedva slišnim glasom govoril je zadnje besede, po strani opazujoč Arabelo, da vidi, kakšen utis bo delala na njo njegova izjava.

„Vi odpotujete?“ izpregovori Arabela ter se spusti v naslonjač; raznovrstni občutki jo tako premorejo, da se ne more držati po konci. Tudi glas, s kterim je izrekla to, izražal je žalovanje, a ne pritrditve.

Ko profesor to zapazi, zažari mu same vznesenosti okó.

„Arabela!“ reče nató mehko, „ako vi želite, povrnem se kmalu. Saj bi to bilo najbolje! zakaj bi ločena trpela obá? Vi ste sedaj svobodna,“ nadaljuje z negotovim glasom, „in svojej veri menda tudi niste več tako udana, odkar veste, da se po vaših žilah pretaka tudi katoličanska kri!“

„Vi to veste?“ zakliče Arabela bolešno in stisne roki krčevito na prsi, kakor hotéc utolažiti vihár, ki ondi razsaja.

„Vem to in še več, Arabela. Le pojdite k mojej materi; ona vam bode marsikaj povedala o vaših roditeljih, ktere je poznala.“

Ko profesor to izjavi, zaduši Arabela težek vzdih, ki se jej nehoté ukrade iz prsij.

„Če je bil tudi moj oče katoličan,“ odvrne ona otožno, „bila pa je moja mati židinja. Takošna pa moram ostati tudi jaz, kajti v tej veri sem bila vzgojena. Uboga, uboga mati moja!“ vzklikne takoj potem med solzami spomnivši se njenega trpljenja, in skrivši lice v dlani glasno zaplače.

Profesor, ki še ni čul njenega joka, je ves presunjen, ko gleda njeno obupno bolest. „Arabela, gospodična Arabela, kaj bode z vami, ako se bode te vedno udajali obupnosti?“ prigovarja jej ginen in vznemirjen ter jej skuša odmakniti roki raz lice. „Kar je minolo, ne dá se več izpremeniti. Vaša mati je prestala in ona bi gotovo trpela, ko bi videla vašo brezmejno žalovanje po njej.“

„Arabela!“ nadaljuje po kratkem premolku z utripajočim srcem, iskreno jej roki stiskaje; „prestopite k mojej veri in postanite mi družica! Jaz sem sedaj vaš edini prijatelj, ki ume vaše žalovanje in ki bi znal mir in pokoj vlti v rane vašemu srcu.“

„Ne, ne! jaz se nikakor ne izneverim svojeji veri! Da bi pa v zakonu živela z možem, ki je drugega verskega prepričanja nego jaz, tega nočem. V tako združitev se rad vseje razpor in prepri,“ odgovori Arabela ihté in mu siloma odteguje roki.

A profesor je noče izpustiti. On roki krepko drži poskušaje pogledati v njen proč obrnjeni obraz ter jej prigovarja s prijateljskim glasom: „Uboga gospodična, kaj je storila z vami nesreča? Umirite se, utolažite se prej in potem mi povejte, kaj je grozovitega v tej ponudbi, da trepečete in ste tako preplašena, kakor da bi vam bil nasvetoval kakšno hudodelstvo? Vi bi ne bila prva in tudi ne zadnja, ki bi storila tak korak.“

„O ne silite v me, ne mučite me dalje, ko je vendar vse zastónj!“ prosi ona šepetaje upirajoča vá-nj svoje rosne oči, iz kterih se je brala nepopisljiva srčna tesnoba.

„Ne mučil bi vas dalje, Arabela, ko bi bilo to samo za mojo srečo,“ reče profesor pobit in spusti nežno njeni roki. „Saj vidim, da v resnici trpite vsled moje ponudbe. Ali v vašem trepetu, v vašem obnašanji vidim, kar nočete vi na nobeden način priznavati: da ste mi dobra! — Čemu tedaj ta pogubna samovoljnost, Arabela, ki bi lahko v nesrečo pahnola dva človeka?! Jaz bi še našel tolažbe v knjigah, v ktere bi se obupan po vašej izgubi kakor nekđaj ugreznol. A kaj počnete vi v življenji sama, brez prijateljev, obdana od žalnih spominov in v tej pogubnej dušnej otrpnelosti, v ktero ste padli?“

Med tem pa ko je govoril, vstal je s svojega sedeža, napravil razdražen nekaj korakov po sobi in potem se zopet vsedel poleg Arabele ter gledal temno in nezadovoljno pred se.

Ona je bila po njegovih besedah globoko pretresena. Začutila je vso bridkost njih resnice. Ta utis pa je bil tako zmagonosen, da se je morala z nenavadno močjo upirati proti svojim občutkom. Bala se je omahnoti v svojem sklepu. S pogledom, polnim najiskrenejše sočutnosti in s solzečimi očmi, obrne se potem proti njemu in reče: „Zahvalim se vam za vaše sočutje, ali ne morem, ne smem poslušati vašega sveta! Sreča, katero bi po takej ceni kupila, bila bi mi za celo življenje ostrupljena po čustvu, da sem se izneverila svojej veri, za — ah!“ pristavila je bolj tiho po kratkem prenehu. „Ne bojte se; našli bodete zvesto ljubezen, pô ktorej hrepenite; našli bodete soprogo, ki vam bo primernejša in vrednejša od mene.“

„To se pravi ponujati mi kamen, ko vas jaz prošim kruha,“ odvrne hitro profesor razjarjen. „Vprašanje ni, ali ste ali niste mene vredna, temveč stvar je ta, da jaz ne morem brez vas živeti. Saj ne zahtevam, da bi že zdaj stopili v zakon z menój. Rad počakam leto in še več, ako želite. Dam vam časa, da preudarjate moj nasvet in mojo ponudbo. A ne odpošiljajte me kar tako brez pravega uzroka, kakor se odpošilja godrnjaje nadležni berač, ko smo ga z majhnim darom obdarili. — Ne, za Boga!“ pristavi užaljen in si zaporedoma potegne z roko po čelu, „nisem nikdar verjel, da se bom moral kdaj poniževati pred žensko. Jaz grem, Arabela; nočem dalje siliti v vas, ali ne prijemam odgovora, ki ste mi ga dali. Dovolite, da vzamem sebój na pot up, da vas čas, samota, ktorej boste odslej prepuščena, in tehtno preudarjanje potegnejo na mojo stran.“

Rekši jej privikrat ponudi roko v pozdrav in slovó ter pristavi upa poln: „Ali ste z mojim sklepom zadovoljni, gospodična?“

Nekaj trenutkov nastane nemo molčanje za tem vprašanjem.

„Zastonj bi bila vsaka obljuba! Vem, da v enem, v dveh, dà celó v desetih, dvajsetih letih bodem istih mislij, kakor sem danes,“ odvrne ona potem in vzdihne bridko.

„Dobro!“ odgovori profesor odločno in pusti pasti roko, katero je bil Arabeli ponudil zastonj; „zgodí se po vašej volji! A obljubite mi vsaj, da boste pri mojej materi iskali svetovalke in tolažnice v tesnobah, ki vas še utegnejo obhajati. Ne odbijajte mi te zadnje želje, Arabela,“ prosi on z bolestno iskrenostjo in jo nepremakljivo ogleduje, kakor da si hoče njeno podobo še globlje utisuoti v srce.

„Le v največjej sili!“ obeta Arabela. Ali ta obljuba jej ni prišla iz lastnega nagiba, temveč samo zató, ker nima poguma in jej upada srce, vedno nasprotovati njegovim željam.

Nemo kakor pri svojem prihodu pokloni se jej tudi zdaj profesor, a bledejši in bolj razburjen, nego je prišel, zapusti sobo.

Arabela gleda kakor na pol živa v vrata, ki so se zaprla za njim. Potém se nekaj v njej oglasi, in to stori, da poskoči kvišku ter hiti k zaprtim vratom, kakor da jih hoče odpreti, da bi letela za njim; ali ko primejo njene roke za ključavnico, preide jej mahoma volja, ki je bila za trenotek oživila njen blede obraz. Kakor da je izgubila nit svojega mišljenja, stoji nekaj časa tú podobna kipu, samo da gleda njeno oko zavzeto okoli sebe.

Polagoma spusti njena roka ključavnico, život jej vzraste visoko, obraz zadobi prejšnji izraz in ustne nekaj šepetejo. Premagana je danes že drugikrat njena srčna borba, ki je bila skoro prevzela in omamila njeno voljo in razum. In tako je ona rešena tudi svojega drugega snubača. Ali za katero ceno?!

(Dalje pride.)

Prevarjena.

„Öblecite me belo, mati,
Spletite venec mi v lase,
Saj kmalu ljubi pride s svati,
Zvonovi v cerkev mi zvoné.“ —

„Oj spavaj, spavaj hčerka mila,
Večernega zvonú je glas,
Na zemljo noč se je zgrnila,
Mir legel je na tiho vas!“ —

„Oj grozno sem sanjala, mati,
Še zdaj tu v srci me boli,
Da laže ta moj prstan zlati,
Da on za drugo hrepeni.“ —

„Sanjala si, pozabi sanje!
— Ne vpiraj ná-me tak' oces! —
Okó zatisni, sladke sanje
Ti váruj angelj iz nebes.“ —

Okó zatisne bolna deva,
Oklene majki se vratú;
Na lici jej smehljaj odseva,
Smehljaj ko angelju mirú. —

„Da, tvoja!“ ustna jej šepete,
„In ljubi ti na veke moj!
Ak' počí mi srcé od sreče,
Pri tebi vendar sem, s teboj!“ —

Mínola devi je prevara,
Mínolo bridko jej gorjé.
Kaj jočeš, revna mati stara?
Mir našlo hčerke je srcé!

Mirko.

KRES.

Leposloven in znanstven list.

Leto V.

V Celovei, 1. oktobra 1885.

Štev. 10.

Arabela.

Roman. Spisala *Paulina Pajkova*.

Osemnajsto poglavje.

Karpeles je držal svojo besedo. Vjutrno istega dne, kterega je bila do-
ločila sodnija, da se razproda vse Karpelesovo imetje, našli so ga
na tleh sredi svoje spalnice s prestreljeno glavo, v svojej krvi ležečega.
V trenutji se je ta vest razširila po mestu; o njej se je potém še celi
teden govorilo in razpravljalo.

Karpelesovke ni čisto nič ganol žalostni konec njenega moža.
Izgovarjala se je s tem, da ne bode žalovala po možu, ki je napravil po
sili konec svojemu življenju pustivši rodbino v največjej stiski. Ker se
pa je zdaj vsled Karpelesovega samoumora vsa razprodaja odložila za
nekaj dnij, porabila je to priliko ter hitro skrivala in odnašala, kar koli
je še mogla dragocenega rešiti od hišnega imetja.

Arabeli, bridko presunenej vsled stričeve nenaravne smrti, prešlo
je mahoma vse sovraštvo, ktero je že od nekdej, vzlasti pa po mate-
rinej smrti čutila do Karpelesove rodbine. Osobito se jej je usmilila
teta. Vedela je, da bode odslej prisiljena živeti o miloščini. Kako pa
bode trpel ponos te ohoie gospe, mislila si je, ker bode morala dan na
dan prilizovati se in moledovati, da bi gladú ne umrla. In zdelo se
jej je, da jo je prehitra in prehuda kazen zadela za to, kar je storila
njej in njenej materi.

Prosila je potém gosposko, naj bi se njej prepustila stričeva vila
in tudi nekaj pohištva, ona pa hoče iz svojega premoženja poplačati
Karpelesove dolgove. Hotela je v vili svojeji teti odmeriti sobo za celo
njeno življenje, poslopje pa dati v najem. Kaj bode storila sama in
kje živela odslej, tega še vedela ni, ali v vili ne misli nikakor ne pre-
bivati.

V njeno željo je gosposka privolila. Ko so bili vsi upniki poplačani, ostala je Arabeli vila, pohištvo za eno sobo in deset tisoč goldinarjev gotovine. Ali sto tisoč znašalo je njeno nekdanje premoženje! Toda Arabela ni izustila niti ene nevoljne besede zavoljo tega. Izračunila je, kar jej je ostalo čistega, ter se določila živeti odslej od obresti in najemnine. Našla pa je, da bodo njeni dohodki še dosta večji nego njene potrebe.

Isti dan, ko so Karpelesa pokopali, sešli ste se zopet Karpelesovka in Arabela. Vozili ste se skupaj v enej kočiji, ko ste se vračali od pogreba domú. Pri tej priliki je Karpelesovka izvrstno igrala ulogo žalujóče vdove, da bi si s tem pripravila pot do Arabelinega srca; Arabela pa je teto predobro poznala, da bi ne vedela, da je njeno tugovanje po moži le hlimba, a vendar jej ni zamerila tega.

Da trpljenje blaži človeka, izrazila se je Arabela pred nekoliko dnevi proti profesorju Waldeku. In ta resnica se je zdaj pri njej obistinila. Ona je prestala najhujše muke, borila se z najsilovitejšimi borbami, okusila bridkost solz in občutek obupa; a ne da bi jej bilo trpljenje otópilo čut za tuje nezgode, še gledati ni mogla tuje nesreče; čutila je tem bolj neskončno hrepenenje utešiti jo.

Ko jej tedaj začne Karpelesovka z rezkimi bojami naslikovati življenje, ktero jo čaka, obeta hitro Arabela pomagati jej.

Po tej obljubi se Karpelesovka brž drugi dan prikaže pri Arabeli, držéč v roki zavitek orumenelih papirjev. Arabela je prvi trenotek spoznala, da so to oni znani spisi.

„Ah, vendar mi hočete enkrat izročiti zadnji spominek moje uboge matere!“ zakliče vsa žareča v lici. Pri tem pogledu pa se v njej z vso silo vzbudi ljubezen in žalovanje po dragej roditeljici. „Rada vam dam polovico svojega premoženja za nje.“

„Izročam ti jih brez vse odškodnine, ljuba nečakinja,“ odvrne Karpelesovka navidezno vsa ginena; vendar pa ne izpustijo pri tem njeni prsti zavitka, po katerem je Arabela hlastno segla. „Gotovo ti jih dam, Arabela, a počakaj eden trenotek, da izrečem, kar mi srce teži,“ nadaljuje ona in dela skesan obraz. „Ti le predobro poznaš, draga nečakinja, moje nesrečo; ti veš, da moram odslej živeti o milošćini dobrih ljudij. Za sebe upam dobiti dovolj podpore, da tiho in skromno živim še onih par let, ki mi jih je dobrotni Bog še namenil; a osoda mojega Davida, ki je še na pol otrok, tlači mi kakor môra srce.“

„Zá-nj bodem skrbela jaz, kolikor mi bodé mogoče; a dajte mi vendar enkrat papirje moje matere,“ pretrga jej Arabela z nestrpljivostjo besedo.

„Bog te blagoslovi za to obljubo!“ nadaljuje Karpelesovka vzdihnovši ter se vede, kakor da še ne vidi Arabeline razburjenosti. „V

vojaški zavod bi najrajši spravila Davida, ako se ti zavežeš plačevati mesečino zá-nj, ki ne bode velika. In potem bi še, Arabela, za sebe prav ponižno prosila stanovanja, v tej vili, ako mogoče, kamor me veže toliko spominov. Eno sobico, ko bi mi jo pustila na razpolaganje, potem te nočem nikdar več nadlegovati in moliti hočem neprestano za tvojo bodočo srečo.“

Sedaj umolkne ter se kaže zamišljeno in pobito. Potem si obriše zaporedoma oči in pogleda nekolikokrat s pobožnostjo, ktere pa ni čutila v srci, proti nebu.

„Petindvajset goldinarjev na mesec hočem redno plačevati za Davida, vam pa prepustim komfortno prirejeno sobo v tej vili za celo vaše življenje. — A za Boga, ne mučite me dalje; dajte mi vendar enkrat spise, dajte mi zadnjo svetinjo, ktero še imam od svoje matere!“ prosi Arabela vsa razdražena in malo da ne z jokajočim glasom.

Karpelesovka ničesar ne odgovori, temveč vzame patetično iz svoje listnice polo papirja, položi jo pred Arabelo ter reče z mirnostjo, ktero more le s trdnim prizadevanjem hliniti (tako vre v njej, čutečej važnost tega trenutka): „Bodi tako prijazna, ljuba Arabela, in ponovi še pismo, kar si mi ustmeno obetala. Saj véš, le od tvojega podpisa je odslej odvisen moj kredit in —.“ Tú umolkne nenadoma, zmedena nekoliko po strogem Arabelinem pogledu, ki jo je zadel.

„Vi ne verjamete, ne zaupate v mojo besedo?“ zakliče Arabela globoko razžaljena. Hoče še nekaj pristaviti, a njen pogled se ustavi na toliko zaželeni zavitek, ktereга ona krčevito v roki drži, in beseda jej zastane na ustnah.

„Dajte sem list!“ reče zdaj po kratkem preudarku in napiše s trepetajočo roko v naglici nekaj po njem.

„Tako! Zdaj zamenive spise,“ pristavi z negotovim, a srditim glasom ter vrže pero s tako silo od sebe, da se kotá po mizi in pade na tla. „Vi boste meni dali, kar je itak že moje, in jaz sem vam v zaméno napisala, kar ste zahtevali od mene,“ nadaljuje Arabela z bolestno porogljivostjo ter drži kvišku proti teti razpeti list, da ga more ona prečitati.

Karpelesovki zablščijo zmagonosno oči, ko prebere, kar je Arabela napisala. Z eno roko seže potem po list, z drugo pa izročá Arabeli skrivnosti polni zavitek.

Arabela zgrabi z obema rokama hlastno po edinem imetji nesrečne svoje matere, ki je kdo vé koliko let počivalo na njenih prsih, ter zre ginena vá-nj. Nató se obrne naglo proti teti in zapazivši njen radostni, a zvijačno odsevajoči obraz, déje z užaljenim, a vendar ponosnim glasom: „Dosegli ste, kar ste želeli. Zapustite me zdaj! Ako pa mi hočete

za naprej le nekoliko povrniti, kar bodem odslej storila za vas in Davida, potem mi ne pridite več pred oči! To je vse, česar prosim in zahtevam od vas.“

Rekši obrne se z zaničevanjem hitro od nje; a predno je Karpelesovka utegnola še kaj odgovoriti jej, šla je v bližnjo sobo in se zaklenola vá-njo.

Karpelesovka pa spravi zadovoljna dragoceni list, v katerem se je Arabela zavezala skrbeti za njo in sina njenega, in usta grdo nategnovši v posmeh mrmra presrečna: „Kako neumna je ta deklina? Slepa ljubezen do matere, ktere še prav poznala ni, zmotila jo je popolnoma. Polovica svojega letnega dohodka mi je zapisala! Za kaj? Za izjavo, ktera jej bode storila največjo sitnobo, preglavico in jezo, ki je še nikdar imela ni. Ako pa mene zavoljo tega pozove na odgovor, prisežem, da sem o vsem zapletku zvedela stoprav po smrti Arabeline matere, in sicer ravno iz teh spisov. Kdo je zdaj bolj pomilovanja vreden, jaz ali ona?! Vendar ona, bogme! saj se bode meni odslej boljše godilo nego njej!“

Ko zapusti Karpelesovka sobo, najde v veži Arabelino služkinjo, ki je čistila obleko svoje gospodarice.

„Pusti to delo,“ ogovori jo; „idi rajši pogledat, kako se počuti kaj gospodična Arabela. Najbrže leži kje v nezavesti, — sad najnovjše mehkočutnosti in odgoje! Ha, ha, ha!“

Devetnajsto poglavje.

„Julija, ali ni nekdo potrkal na vrata?“ poprašala je gospa Waldekovka svojo kuharico, ki je ravno kruh mesila. Sama pa sedi na nizkem stoličku in trebi orehe za božično potico.

„Ne verjamem, da bi bil kdo, gospa; najbrže je samo vihar, ki danes tako strašno piha in tuli, kakor da bi bil konec sveta. Sicer pa, ako hoče kdo od nas imeti kaj, naj pozvoni; čemu pa zvonček zvonaj visi?“ odgovori Julija neuljudno.

Ali predno ko je nehala govoriti, oglasi se že zvonček z vso silo.

„Kdo pa hodi okoli o takem vremenu?“ godrnja kuharica in gre gledat.

Waldekovka pa odloži med tem delo, odveže si kuhinjski predpasnik ter skuša vstati. Slutila je, da dobi koga v pohode.

Črez nekaj trenutkov povrne se Julija, polglasno rekóč: „Mlada židinja iz prvega nadstropja želi z vami govoriti, gospa! Vodila sem jo v sprejemnico, naj vas tam počaka.“

Waldekovka to začuvši obriše si brž roki, popravi si z važnostjo avbico, pokrtači svojo obleko, na kateri pa ni bilo niti praška videti, potem pa hiti, kolikor jej je mogoče, v sobo.

Arabela — ona je prišla na pohode — stala je zamaknena pred veliko doprsno sliko profesorja Waldeka, ko je gospa stopila v sobo; ali hitro se obrne od njega, ko čuje, da se vrata odpró, ter gre vidno zmedena gospéj nasproti.

„Gospa doktorica! Jaz sem prišla, da vas prosim svéta in pomoči o jako važnej zadevi,“ jame Arabela na vso sapo, pokleknoví pred njo. „Pomagajte mi, blaga gospa,“ vzdihuje ona z utrujenim očesom, nehoté roki sklepajóč.

Waldekovka jo ginena gleda. „Vsedite se, uboga gospodična; vi ste zmučena in trpeča,“ ogovori jo z negotovim, a prísrčnim glasom. „Gotovo vam hočem pomagati, kedar koli in kolikor koli mi je mogoče. Kaj se vam je zopet pripetilo?“ vpraša jo sočutno, dobrohotno jo opazujoča s svojimi prijaznimi očmi.

Arabela je bila prvi trenotek nekoliko osupnena vsled prijaznosti, ktere ni pričakovala. Srce jej hitreje bije, v licih lahno zarudi, pomislivši, da je gospa, ki jej sedi nasproti in jo osrčuje s svojimi sočutnimi besedami, mati profesorjeva.

Toda zdaj ni bilo časa premišljevati. „Gospa!“ nadaljuje v pretrganih besedah, kakor da jo je tega strah, kar jej hoče odkriti; „včeraj mi je teta izročila neke lastnoročne spise moje pokojne matere. Iz njih sem zvedela za neverjetno hudodelstvo, ktero so moji lastni sorodniki učinili z menój. Za Boga, kaj mi je storiti?“ vzklikne s tiho grozo in bridkostjo ter zagrebe lice med svoje roké. „Pomislite, gospa: jaz, jaz sem krščena, a vzgajili so me v veri — židovskej!“

Waldekovka je z napol odprtimi ustí in široko uprtimi očmi stala za nekaj trenotkov okamenela. Tako je začudjena in zavzeta o tem, kar je slišala, da jej je zmanjkalo glasú. A kmalu se zave in odvrne z radostnim obrazom: „Utolažite se, gospodična; saj je, kolikor je tudi ta pregreha proti vam nezaslišana in neodpustljiva, pri vsem tem vaša vest, in to je glavno, vendar le čista. Vi si ničesar ne morete očitati. Kar ste zamudili, to se dá, mislim, v kratkem popraviti. — Glej, glej! trdila sem vedno,“ pristavi gotovo in odločno, „da nimate vi nič židovskega na sebi, niti v črtah na lici, niti v obnašanji, niti —,“ tú pa utihne, ker se jej v srce usmili nepopisljiva tesnoba, ktero je pri teh besedah zapazila v Arabelinem pogledu. „Toda sevéda le zató ne, ker ste vi očeta vsa podobna,“ nadaljuje potém Waldekovka v zadregi in na tihem obžalujóč svojo prejšnjo izjavo; „samo oči imate materine.“

Arabela se jej nenadoma primakné bliže, prime njeno roko in prosí nestrpljivo: „O povejte mi vse, kar veste, o mojih roditeljih;

dobrega, ako morete, hudega so mi Karpelesovi itak naštelí dovolj!“ To izreksi, spreleti jej strah blede čelo. Bala se je, da bi bilo življenje njenih roditeljev tako, da bi se dalo po njem kaj neugodnega posneti.

Zlato srce gospe Waldekovke je takoj uganilo, kateri dvom muči v tem trenutji Arabelino dušo. Stisnola je iskreno Arabelino roko in dejala s poudarkom: „Ne bojte se, draga gospodična! O vaših roditeljih vam morem samo dobrih rečij povedati. Vaša mati je bila blaga, ljubezniva ženka. Vaš oče, prvi knjigovodja vašega starega očeta, bil je marljiv, pošten mladeneč. Jaz se ju še obeh prav dobro spominjam kot lepih in mladih. Edino, kar sta onadva zakrivila, bilo je to, da sta si bila drug drugemu srčno udana, dasi vedóča, da jima različnost vere brani združitev.“

Arabela to začuvši zgane se z živahnostjo ter upre sramežljivo v tla svoj pogled. — Ali se njej ne godi enako?!

„Ko so sorodniki vaše matere,“ nadaljuje doktorica, „osobito pa njen polbrat, rajnki stric Karpeles, — njen oče, vaš dedec, bil je tedaj vsled starosti svoje že tóp in pri njem je ona živela — zvedeli za to tajnost, bili so silno razjarjeni. Storili so potém vse, da bi se to znanstvo razrušilo. Ali bilo je prepozno. Govorilo se je namreč, da se je vaša mati na skrivnem crkveno poročila z vašim očetom; brž pa ko postane polnoletna, hoče tudi ona prestopiti h katoliškej veri. Karpeles to zvedevši, pa pozove vašega očeta na dvoboj in ga tako nesrečno v srce zadene, da je v malo trenutkih smrtno obležal!“

„In vi mi niste nikdar tega povedali, da je bil stric morilec mojega očeta?“ seže jej Arabela solzna v besedo.

„Sodila sem, da vi s svojimi sorodniki dobro izhajate, in zato nisem hotela razpora sejati med vami,“ izgovarja se blaga starka, potém pa umolkne.

„O nadaljujte, nadaljujte!“ prosi Arabela nestrpljivo, kakor da je od vsake besede, ktera zadeva njene roditelje, vsa njena sreča in nesreča odvisna.

„Ali zdi se mi, da pri tem preveč trpite,“ opomni Waldekovka skrbljivo. „Menda bi bilo bolje, ko bi jaz pustila za zdaj to žalostno pripovedovanje in bi vam o priliki nadaljevala, kedar bodete mirnejša in bolj krepka.“

Ko jej pa Arabela prigovarja, naj nadaljuje, izpolni jej ona to željo.

„Nenadoma,“ tako povzame Waldekovka zopet besedo, „izginola je vaša mati od tod. Govorilo se je na tihem, da jo je brat odposlal na deželo. Leto pozneje pa se na enkrat širi novost, da je pri porodu umrla. Vas pa, dojenko, dal je Karpeles najprej nekam na deželo v rejo, potém pa vas je kot hčer vzel zopet k sebi in vas vzredil. Vaša

mati pa ni bila umrla, ampak — strahovito! strahovito!“ pretrga si Waldekovka presunena besedo, pokrije si z roko za trenotek oči in maje pomilovalno z glavo.

„Utolažite se vendar, gospodična! Saj je zdaj vse končano in maščevano,“ prigovarja potém ona ihtečej deklici; a tudi sama ne more več vzdržavati solz. Nató molčite nekaj časa obé v žalnih občutkih.

„Kaj pa stoji prav za prav zapisano v materinih spominkih, o katerih ste mi pripovedovali?“ oglasi se zopet črez nekaj časa Waldekovka. „Oprostite, ako vam s tem vprašanjem obnavljam rane; a moram zvedeti, da vém potém, kaj je nama storiti.“

Arabela seže v žep in vzame iz njega materina pisma.

„Le malo je v njih jasnega, kar je rajnka mati zapustila,“ pristavi ona. „Na tej poli izjavlja dan in uro, v kateri sem se narodila, in sicer popolnoma resnično, kar mi daje upanje, da je bila takrat, ko je pisala to, še pri zdravej pameti. — Potém piše, da me je dala po očetovej želji na skrivnem krstiti in da je moje ime Arabela Trapes. Tedaj ne Karpeles, kakor se je pisala moja mati,“ opazuje Arabela proti gospéj. „Iz tega pa sodim, da sem zakonski otrok. — Na dalje piše, da zvem vse natanje pri vikarji stolne crkve, gospodu Aleksiji, ki me je krstil. Ker je bolna in preslaba, ne more dalje pisati. Kar sledi v drugih polah, je zmedeno in nejasno. Tudi po pisavi se zna, da je bilo to o drugih časih napisano, menda nekoliko let pozneje, ko je bila mati že v oblasti strašne bolezni.“

Tako sem sklepala vsaj jaz po dolgem preudarjanji in potém, ko sem več kot tridesetkrat prečitala in premislila, kar sem našla napisanega.“

Tako končuje Arabela in zloži pisma.

„Kako pa je vaše mnenje o tej stvari,“ popraša po kratkem molku plaho gledajoča Waldekovka, kakor da se boji, da bode ona dvomila o resničnosti njene izjave.

„Da je vse gola resnica sevéda,“ odvrne doktorica slovesno, ki je ves čas pazljivo poslušala Arabelino pripovedovanje. „Bolj ko stvar premišlujem, tem bolj se mi vidi, da je prav tako in ne drugače. Od kod bi pa imelo izvir Karpelesovo sovraštvo do vaše uboge matere, če ne iz takih okolnostij?! Slutéč, da se hoče vaša mati pokristjaniti, zaprli so jo, da bi ne mogla storiti tega; zvedevši pa, Bog zna kako, da je svojega otroka vendar dala krstiti, vzeli so jej vas, hčerko njeno, da bi jo vzgojili v svojej veri. Vaša mati, nesrečnica, pa je zblaznela potém vsled mozeve in otročje izgube. Čisto naravno! Tudi jaz bi v enakem slučaju prišla ob pamet. Ker ste pa vi po materinej srečki nenadoma obogateli, določili so vas potém Karpelesovi v nevesto svojemu sinu. Tako je in ne drugače,“ beseduje zgovorno gospa s prepričanjem, kte-

rega bi jej nihče ne mogel vzeti. „Da pa se o resničnosti te stvari prepričave, hočeve takoj iti v župnijo stolne crkve in pogledati v krstno knjigo. Izvrstnega gospoda Aleksija, žalibog, da ne najdeve več. Umrli je preteklo spomlad. A njegov že drugi naslednik, sedanji vikar gospod Sebastijan, moj izpovednik je tudi jako postrežljiv. Gotovo nama bode prav rad pripomagal.“

Zastónj je potém kuharica, prej z lepimi, nató pa s hudimi besedami branila gospéj, naj ne gre iz hiše o takim vremenu; češ za protin bilo bi ono pravi strup, in nihče drug, kakor ona, mora potém gospejino nogo mazati in zavijati, kedar zopet oboli.

Toda gospa se ni dala pregovoriti; češ saj ni župnija daleč od tod, in gospodje v farovži bodo kmalu preobloženi z delom vsled božičnih praznikov. Ravno danes bi bil zadnji dan, da bi si še upala nadlegovati jih. Kar pa zamore človek danes storiti, naj nikdar ne odlaga na jutre. To je bilo od nekdaj njeno geslo in vselej je bilo prav.

Tako se je izgovarjala ter šla z Arabelo, ktera je že čutila do malo jej še znane gospé največje nagneuje in spoštovanje. Kuharica pa godrnja nerazumljive besede in gleda Arabelo temno po strani, češ kaj smo pa tebe nekrščenega človečeta potrebovali, ter zaloputne vrata za odhajajočima in se jezi in tuhta še ves dopoldan, kaj se je neki moralo važnega pripetiti, da hodi gospa o takim nezdravem vremenu od doma. Največ preglavice pa jej je delalo to, kaj ima sploh židinja v župniji opraviti?!

(Konec pride.)

N a l o g u.

Žadnjič poljubilo
Solnce je dobrave;
Slavca petje milo
Toži skoz goščave.

Tiho šepetajo
Srčberni valovi,
Z njimi pa igrajo
Mraka se duhovi.

Log šumi, trepeče,
Ná-nj pa luna sije;
Z vrhom vrh šepeče
Tihe harmonije.

Srce pa poslušaj
Davno znane glase,
Ponoviti skuša
Davno prošle čase.

Mirko.

KRES.

Leposloven in znanstven list.

Leto V.

V Celovec, 1. novembra 1885.

Štev. 11.

Arabela.

Roman. Spisala *Parlina Pajkova*.

(Konec.)

Dvajseto poglavje.

Do več trudapolnih in sitnih potih ste še le Waldekovka in Arabela dosegli, kar ste želeli.

Pomoč gospoda stolnega vikarja samega ni zadostovala, da se doseže njun smoter, kakor je Waldekovka s početka mislila to. Akoravno je bila Arabela zapisana v krstnej knjigi z natankimi številkami leta in dneva, kakor je stalo v zapiskih rajnke matere, morali ste vendar iti še tudi k rabinarju. Izkazati se je moralo, ali je pa tudi krščena Arabela Trapes ravno tista Arabela Karpeles, ki je bila v židovskem zapisniku istega leta in dne kot novorojenka vkujižena?! — Ko je bila stvar urejena in ni bilo več dvoma, da je le ena in ista Arabela na dveh krajih zapisana, morala je še stvar priti do škofa v pregled in presojo.

In tako je celi mesec prešel, predno se je Arabela Trapes kot katoličanka potrdila. Pri tej preiskavi pa se je tudi dokazalo, da je Arabelina mati bila resnično po crkveno-katoliškem obredu poročena, in sicer eno leto pred Arabelinim rojstvom. Temu zakonu torej, da bi imel pravo veljavo, manjkalo je samo še židovskega poročnega blagoslova.

Sodnija pa ni mogla pri tem sleparstvu čisto nič uplivati, ker je Karpelesovka vedno trdila in prisegala, da ni o vsej tej dogodbi nikdar ničesar vedela in da si je samo njen rajniki mož celo zapletko izmislil in tudi izvršil.

Med Waldekovko in Arabelo je tekom énega meseca postala iskrena srčna zveza, kakor med materjo in hčerjo. Pri Arabeli se je to čuvstvo vzbudilo najprej iz hvaležnosti do Waldekovkinega požrtvovalnega truda,

potém pa tudi, ker je njeno starost visoko čislala, ali največ pa iz srčnega nagiba; saj je bila ona profesorjeva mati!

Pri Waldekovki pa je izviral ta čut iz njenih izvrstnih srčnih lastnosti. Podoba zapuščene, od nesreče tolikanj preganjane sirote presunola je vsako čutečo struno tega srca. Iz sočutja pa je kmalu nastala najgorkejša ljubezen.

Njena največja slast je bila odslej ljubiti in tešiti svojo varovanko. Zató ni Arabela dolgo pomišljala, ko jej neki dan Waldekovka in njen soprog ponudita, naj bi odslej živila pri njiju. Ravno tedaj se je pa tudi neka rodbina oglasila, da hoče vzeti v najem celo prvo nadstropje v vili, in tako se je ona tem hitreje odločila sprejeti ponudbo teh izvrstnih ljudi. In rés nikdar se ni kesala zavoljo tega koraka.

Med tema dvema blagima starčekoma začela se je potém Arabela polagoma oživljati. Pozabiti ni sicer mogla prestanih borb, ali njena boleost je bila odslej tiha. Bila je še samo otožen spomin, ki ukrade sicer marsikteri vzdih iz prsij in privabi marsiktero solzo v oči, a pri njem vendar ni duša obupna. Neka udanost se je bila nje polastila, in ta jej je vlivala mir in pokoj v srce. Veselila se je zopet življenja, in njeno oko je včasih zažarelo v mladostnem ognji, kakor da bi slutila bližnjo, gotovo srečo.

Največji del dneva je zdaj uporabljala v to, da se je učila krščanskega nauka. Imela je za to učitelja, in sicer gospoda vikarja Sebastijana, ljubljenca gospé Waldekovke.

Profesor Waldek je sicer vse te izpremembe v Arabelinem življenji točno in natančno zvedel po materinih poročilih, ali on ni vendar v svojih pismih Arabele nikdar omenjal. Tudi na materino pogosto vpraševanje, kdaj zopet roditelje obiše, odgovarjal je vedno dvoumno.

Štirje meseci so pretekli, kar je bil zadnjič domá, a vendar ni nič obetal, bode li kmalu zopet prišel.

Waldekovka bi bila sicer zdvojila, da ni toliko časa objela svojega Walterja, a zdaj bila jej je ta ločitev nekoliko manj bridka, odkar je imela Arabelo v svojej bližini. Vsaj je imela zdaj nekoga, za kterega je neprestano skrbela in ki ga je ljubila; kajti to je bil od nekdanj smoter njenega življenja.

Pri vsem tem pa se je zadnji čas vendar začela vznemirjati. „Ljubi Walter!“ pisala je torej sinu med drugim; „ali rés ne prideš o velikonočnih praznikih domú? — Tedaj bodedo praznovali v naši hiši še drug pomenljiv praznik. Arabela bode namreč isti dan napravila svoje prvo sv. obhajilo. O binkoštih pa bode sprejela zakrament sv. birme, pri kterej jej bodem jaz za kumo. — Vem, da ti že od nekdanj ne ceníš preveč ženskega društva; ali Arabela, veruj mi, je vsa različna od drugih žensk. Ona te ne bode nadlegovala s praznim govorjenjem. Tako je

resna, modra, a vendar ljubezniva in prijazna. — Walter, samo tebe bi še trebalo, da bi bilo naše veselje popolno!

Prirediti hočemo isti dan majhno pojedino, h ktorej so nam obetali priti razven častitega gospoda prošta, ki bodo Arabeli podali prvo sv. obhajilo, tudi nekoji drugi gospodje, duhovni in posvetni. Walter, moj sin, kaj ne, da ne odrečeš materi te prošnje in da se smem zanašati na tvoj prihod? Hrepenenje po tebi je pri meni in očetu postalo zadnji čas že neprenesljivo.“

Toda profesor ni kljubu tej iskrenej materinej prošnji hotel obetati, da pride. Trdil je, da ima baš sedaj čez mero opravila.

Prišla je velika noč. Arabela je globoko ginena in z največjo pobožnostjo sprejela prvo sv. obhajilo. Kakor je bila prej udana židovske veri, toliko bolj se je vnela zdaj za vero, v katero je bila že brz po rojstvu sprejeta, a v resnici pa je še le pred kratkim stopila v njo.

V ožjem, pa tem prisrčnejšem krogu se je potém domá vršila svečanost. Oko nobenega pričujočih gostov ni ostalo suho, ko je gospod proš napravil Arabeli primeren nagovor.

Arabela pa je bila na ta dan otožna, kakor že dolgo ne tako. Menda je na ta slovesni dan tem živeje občutila pomanjkanje roditeljev; hrepenela je menda po osebi, ki bi jej naj bila pridružena z ožjo vezjo nego s prijateljsko. Waldekovka je to kmalu izprevidela in je pomnoževala, kolikor se je dalo, svojo ljubezen in skrb do nje.

Toda otožnost se ne dá na povelje odpravljati. Arabela je bila sicer za to prizadevanje hvaležna, ali ona ni mogla celóma zadušiti občutkov, ki so jo bili z vso silo prevzeli.

Dan se je nagibal h koncu. Pri mizi so se veselo po domače pogovarjali. Napitnica je sledila za napitnico. Vsak je hotel Arabeli častitati.

V ta namen bil je gospod proš prinesel s seboj iz svoje kleti steklenico najboljšega vina, ki je bilo ravno tako staro kakor Arabela. A tudi drugih gostov ni se pozabilo; dà celó odsotnemu profesorju Waldeku se je napivalo, naj bi se skoro kot diplomovan doktor vrnil domú.

Arabela je prosila dovoljenja, da se sme oddaljiti. Vsi so jej radi privolili; saj so mislili tudi oni, da se bodo skoro razšli. A temu ni bilo tako; pozni večer jih je še našel združene.

Arabela je šla v svojo sobo in da bi se količkaj iznebila svoje otožnosti, vzela je molitveno knjižico in začela moliti iz nje. A tudi v molitvi ni našla zaželenega pokoja.

Knjiga jej zleze iz rok v naročje, roke počivajo na njej, ona pa se zamisli globoko, globoko. Na kaj je mislila?!

Edino okno, katero je imela soba, bilo je na pol odprto. Na enkrat predrami Arabelo tanek, občutljiv prepih.

Ozre se na vrata, da vidi, ali so menda odprta. Pri tem pa se zgane, zarudi in obledi zaporedoma in neizmerno začudjena zašepeče: Gospod profesor?!

Pri vratih stal je v resnici profesor Waldek, oblečen v popotno obleko in ni premaknol očesa od nje. Ravno je bil prišel s popoldanskim vlakom. Stopivši v roditeljevo stanovanje, čul je iz obednice glasno govorjenje. Julije ni videl nikjer. Ta je šla ravno takrat gostom luči prižigat.

Profesor je sklenol najprej se preobleči in stoprav potém predstaviti se zbranej družbi. Šel je v ta namen v stransko sobo, ki je bila nekdanj njegova učna sobica, in tam je nenadejano našel — zamišljeno Arabelo.

Ko profesor zapazi, da ga je Arabela zagledala in spoznala, zapre vrata za seboj, pristopi bliže in reče resno: „Arabela, ali se niste še do današnjega dne odločila, dati mi drugo ime, kakor formalno: gospod profesor?“

Arabela močno zarudi. Ozre se ná-nj z nemim pogledom; ali ta pa je moral biti dosta zgovoren, kajti profesor je nenadoma roki razpel proti njej, iz globočine svoje duše kličóč: „Arabela!“

Arabela ga še enkrat pogleda, a sedaj na pol zmedeno, na pol sramežljivo. Ko pa vidi njegov radostno izpremenjeni obraz, hiti mu brez daljšega pomisleka v naročje, iz ust pa se jej ukrade ime: Walter!

Profesor jo presrečen drži krepko v rokah ter reče s trepetajočim glasom: „Dà Arabela! tako je prav! — Pa kako sladko se moje ime glasi iz tvojih ust! Sedaj te ne izpustim več, ne morem — nočem te izpustiti! Ti si moja, na vse veke moja! — Ah, in koliko si mi prizadela trpljenja, dokler sem dosegel ta blaženi trenotek! Ti bi se mene tudi sedaj ne usmilila, ko bi mi ne bil ugodni slučaj prišel na pomoč. Ti bi bila čakala, da bi se obadva pogubila vsled neizpoljenih namenov, rajši ko pa da bi bila storila le en korak k najinej svrhi. Toda dovolj tega!“ pristavi nežneje in se nekoliko oddalji od nje, da jej zamore pogledati v lice.

„Sedaj pa, Arabela, odgovori mi samo na eno vprašanje: Ali si pri volji, zapustiti za vselej ta kraj in kot gospá profesorica slediti mi v ono mesto, kjer menim nastopiti stolico kot docent tamošnjega vseučilišča? Povej, Arabela, ali hočeš zaupati meni svoje življenje, katero hočem čuvati s svojo ljubeznijo!“

In Arabela odgovori z globoko resnostjo v očéh, a vendar s presrečnim smehljanjem na trepetajočih ustnah: „Dà, Walter, tebi ga zaupam!“

Dolgo sta se še zaročenca v prijetnem somraku pomenkovala. Kar sta si povedala, odkrila in zaupala, bilo je srčno, prosto, in besede enega našle so odmev v srci drugega.

Življenje nam ponuja včasih trenutkov polnih slasti in zamaknenja; ti minejo sicer, a puščajo pa zato v nas neizbrisljive spomine. Tak trenotek se je i njima prikazal.

„Kaj pa bode z mojimi roditelji?“ vpraša profesor med drugim. „Ali jih pustiva tú, ali —.“

„Z nama morata iti!“ reče Arabela, predno je on še svoje vprašanje dopolnil.

„Dobro!“ odvrne profesor zadovoljen; „ali predno odpotujemo, hočemo skrbeti za dostojno bivališče tudi najinim dragim, ktere tú zapustiva.“

Arabela ga radovedna pogleda. Ni ga razumela.

„Glej, draga,“ nadaljuje on in dene ljubkovanje roko okoli njenega života, kakor da vé, da jej utegne to, kar jej hoče razložiti, napraviti bol; „tvoja roditelja ležita na raznih krajih pokopana. Jaz vem, kje je tvoj oče pokopan; ti pa veš, kje tvoja mati. Kaj, ko bi kupila rakev in bi združila v smrti, kar je bilo siloma ločeno v življenji?!“

„Kako si blag!“ odvrne na to Arabela ginena in skrije solze, ktere je že ves dan premagovala in ki so jej zdaj pri bridkem tem spominu silile v oči, ter dene glavo na njegovo ramo.

A on jo rahlo potegne k sebi, nasloni nje glavo na svoje prsi in reče zamolklo: „Le razjoči se, Arabela! saj ti bode potém lažje. Toda tukaj, na mojem srci je odslej mesto, kjer se smeš potoževati in radostiti. Moje srce bode znalo s teboj oboje enako prenašati.“ —

„Gospodična Arabela! Častiti gospodje gosti se hočejo od vas posloviti,“ oglasi se nenadoma tanki Julijin glas. Bila je nepričakovano stopila v sobo z lučjo v roki. Ko pa pogleda po sobi, odpre zavzeta široma oči, kakor da ne verjame temu, kar vidi.

Arabela se pomenkuje z nekim gospodom, in ta gospod ni nihče drug, kakor Walter, njen mladi, od nje tolikanj obožavani gospodar, resni in učeni gospod profesor, največji ženski sovražnik!! — Svečnik jej hoče pasti iz rok, nasloniti pa se mora na vrata, da ne pade vznak samega začudjenja.

„Le bliže, le bliže, Julija,“ ogovori jo zdaj profesor z nasmehom, ker je uganil vzrok njenega položaja. „Kar tú vidíte, ni nič nedostojnega ali brezbožnega. Vedíte, da je gospodična Arabela moja nevesta in da postane v kratkem moja soproga.“

Vedno ste želeli, Julija, videti mene, kterega ste nekdaj pestovali, srečnega. Zdaj se vam je želja izpolnila. Jaz sem najsrečnejši človek

na svetu. Kaj pa ti, Arabela,“ popraša jo poredno in jej podá roko, „ali si z menój zadovoljna?“

Arabela je skočila na noge, začuvši Julijin glas, in si je zdaj v največjej zadregi, na pol obrnena od njega, brisala solzne oči. Na profesorjevo vprašanje pa mu hitro podá roko, s sramežljivo povešenimi očmi polglasno rekó: „Pojdiva k tvojima roditeljema, Walter!“

Julija pa si otira s koncem zastora oči in ponavlja ginena: „Častitam, častitam! Ah gospod profesor,“ pristavi nató vesela; „zastonj nisem dvakrat na dan molila Boga, da bi vi enkrat dobili pridno, bogaboječo ženo. Ali gospodična Arabela,“ nadaljuje z navdušenostjo, ki je bila izgovornejša nego njeno besedovanje, „je tako izvrstna v vsakem oziru, da vam bode le blagor prinesla v hišo.“

Njena nekdanja zopernost do mlade židinj je bila je v trenutku izginola, ko je zvedela za Arabelino krščanstvo. Jokala se je tedaj iz sočutnosti do nje toliko, da se je sama začudila, od kod jej prihajajo solze. Od istega časa pa je bila „krščena židinja“, kakor jo je ona dobrohotno imenovala, njen največji uzor, o katerem je po dnevu in po noči sanjarila.

* * *

Pol leta pozneje se je na tihem izvršila Arabelina poroka z vseučilišnim profesorjem Waldekom. Ta dan je bil najlepši v življenji ne samo mladima poročencema, temveč tudi starima roditeljema, ki sta z najiskrenejšimi željami blagoslavljala to zvezo.

Takoj po poroki odpeljali so se vsi štirje v ono glavno mesto na Nemškem, kamor je bil Walter na vseučiliščno stolico za profesorja poklican. A tudi zvesta Julija, preobložena s potno robo in domačim psičkom v naročji, vozila se je za svojimi gospodarji.

Arabelina vila se je pod dobrimi pogoji dala v najem razven ene postranske sobe, v kateri je bivala Karpelesovka. Ta pa je kakor nekdanj nadaljevala svojo razkošnost. Denarja je dobivala nekaj iz mestne ubožne denarnice, nekaj pa ga je naberačila po imenitnih hišah, in tudi onih petindvajset goldinarjev, ktere je Arabela redno plačevala za Davidovo odgojo, rabila je zá-se. A David, ki je že od nekdanj ljubil vojaški stan, učil se je vojaštva z odliko ter je smel zastonj prebivati v zavodu; stroga vojaška disciplina ga je menda tudi v moralnem oziru poboljšala. O Samuelu pa ni bilo več sluha ne duha.